

Πρεσβυτέρου
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΤΑΤΣΗ

ΑΠΟΛΗΜΙΑ ΣΕ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

(Από το Σημειωματάριο
ένος
Προσκυνητή)

Ἐκδόσεις Ορθόδοξου Τύπου
Κάνιγγος 10 - Αθήναι 106 77

Προεβυτέρου
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΤΑΤΣΗ

ΠΡΟΣΚΥΜΝΙΑ ΣΕ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Από Τό Σημειωματάριο
(ένός
Προσκυνητή)

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55794
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 18/8/2014
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 2914 ΤΑΤ

Ἐκδόσεις Ορθόδοξου Τύπου
Κάνιγγος 10 - Αθήναι 106 77
1990

- Έκδοση «ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΤΥΠΟΥ»
Κάνιγγος 10 - 106 77 ΑΘΗΝΑ
- Πρώτη έκδοση, Ίούνιος 1990
- Έξώφυλλο: Δημήτριος Γ. Γεωργάκης
- Επιμέλεια: Μ. Π. Δρίτσα
- Διεύθυνση συγγραφέα: Πρεσβ. Διονύσιος Δ. Τάτσης
441 00 ΚΟΝΙΤΣΑ — Τηλ. 0655 - 22788

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τί θὰ μπορούσε νὰ προσφέρει ἕνα ὀλιγοσέλιδο βιβλίο, τὴν ὥρα πού κυκλοφοροῦν ἑκατοντάδες, ἂν ὄχι χιλιάδες, καινούρια βιβλία μὲ θρησκευτικὸ περιεχόμενο καὶ πρωτοτυπία;

Τί θὰ μπορούσε νὰ πει ἕνας ἱερέας πού ποιμαίνει δυὸ χωριουδάκια στὶς ρίζες τοῦ Γράμμου, ὅταν ὑπάρχουν πολὺπείροι καὶ δραστήριοι κληρικοὶ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν καὶ δημοσιεύουν πολλὰ, κατέχουν θέσεις καὶ διαθέτουν μέσα;

Πῶς θὰ βοηθήσει ἕνα ἄτεχνο κείμενο – ἀπόσπασμα ἐκτενέστερου σημειωματάριου – ὅταν οἱ ἄνθρωποι σήμερα δὲ διαθάζουν ἀλλὰ μόνο βλέπουν;

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μὲ κάνουν νὰ διστάζω κάθε φορὰ πού ἐτοιμάζω κάποιο κείμενο γιὰ δημοσίευση. Τελικὰ νικῶ τὸ δισταγμὸ μου, γιατί πιστεύω ὅτι ὁποιαδήποτε προσπάθεια πού γίνεται γιὰ νὰ προσφερθεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι εὐλογημένη.

Εὐχαριστῶ τὸν «Ὁρθόδοξο Τύπο» πού πρόθυμα δέχτηκε νὰ συμπεριλάβει στὶς ἐκδόσεις του καὶ τοῦτο τὸ βιβλίο.

Κόνιτσα, Χριστούγεννα 1989

Πρεσβ. Δ.Δ.Τ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΣΤΟ ΕΡΗΜΙΚΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Ἄνηφορίζω γιὰ τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας. Μιὰ ὥρα πεζοπορία μέσα σὲ χαράδρα ποταμοῦ. Γαληνεύει τὸ πνεῦμα μου καὶ μεγαλώνει ἡ πνευματικὴ δίψα. Τὸ μοναστήρι στὸ βάθος, μὲ τὴν κεραμιδένια στέγη καὶ τοὺς ἀσπρισμένους τοίχους, μοῦ πυρακτώνει τὴν καρδιά. Πληροφορηθῆκα ὅτι ἐκεῖ ἀσκητεύει ἓνας θεοφόρος Γέροντας, πολύπειρος καὶ διδακτικὸς ἱερομόναχος, πὺ ξεκουράζει τὶς ψυχές. Εἶναι πρώτη φορὰ πὺ τὸν ἐπισκέπτομαι. Ἐλπίζω νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν τὰ ὅσα ἔχω ἀκούσει γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ νὰ μὴν πέσω θύμα ὑπερβολικῶν διηγήσεων. Πρόθεσή μου εἶναι νὰ παραμείνω στὸ μοναστήρι μερικὲς μέρες γιὰ νὰ σημειώσω ὅ,τι ἀξιόλογο θ' ἀκούσω ἀπὸ τὸ Γέροντα. Στὸ μικρό μου σακίδιο ἔχω τὸ σημειωματάριο, τὸ μολύβι καὶ ἓνα κατάλογο θεμάτων γιὰ συζήτηση. Συνηθίζω νὰ μὴ κουβαλῶ τροφές καὶ ἄλλα περιττὰ ἀντικείμενα. Τελευταία κατάργησα καὶ τὴ φωτογραφικὴ μηχανή. Τὴ θεωρῶ ἄχρηστη, γιὰτὶ πάντα μοῦ θυμίζει τὴν ἐπιφάνεια καὶ δὲ μὲ βοηθάει νὰ βλέπω τὰ πράγματα βαθύτερα.

Ἀπόγευμα ἦταν, ὅταν ἀπόθεσα τὸ σακίδιό μου στὸ πεζούλι τῆς εἰσόδου τοῦ μοναστηριοῦ. Ἠσυχία ἐπικρατοῦσε παντοῦ. Δόξασα τὸ Θεὸ γιὰτὶ μιὰ ἀκόμα ἐπιθυμία μου πραγματοποιοῦνταν. Ἐνα ἠχηρὸ ἀεράκι γρήγορα μοῦ στέγνωσε τὸν ἰδρώτα καὶ μὲ ἀναζωογόνησε. Ἦταν ἡ πρώτη «εὐλογία» πὺ μοῦ ἔδωσε ὁ ἅγιος τοῦτος τόπος.

Ἀπὸ μιὰ βιαστικὴ ματιὰ καταλαβαίνω ὅτι τὸ μοναστήρι εἶναι ἀπὸ τὸ 18ο αἶώνα. Εὐκόλα διαβάζω τὴ χρονολογία 1742 σὲ κάποιον ἀγκωνάρι. Παρόλο πὺ ἔχω μεγάλη

ἀδυναμία στὸ νὰ μαθαίνω ἱστορικὰ στοιχεῖα, προσπαθῶ νὰ τηρήσω τὸν κανόνα ποὺ ἔβαλα στὸν ἑαυτό μου, δηλ. νὰ περιοριστῶ μόνο σὲ πνευματικὲς συζητήσεις. Ἔτσι ἀδιάφορος κάπως γιὰ τὰ κτίσματα ποὺ βλέπω, μπαίνω στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ μοναστηριοῦ κάνοντας τὸ σταυρό μου.

Ἀπέναντί μου, ἐκεῖ ποὺ τελειώνει ἡ σειρά τῶν κελιῶν, εἶναι ὁ Γέροντας ποὺ κάθεται σὲ μιὰ πέτρα καὶ κοιτάζει κάτω τὸ χῶμα. Τὰ βήματά μου τὸν διέκοψαν. Γύρισε τὸ κεφάλι του καὶ μὲ εἶδε. Σηκώθηκε πρόθυμα, δώσαμε τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸ καὶ καθίσαμε στὴν ἴδια μεριά.

Δὲ χρειάστηκαν πολλὰ λόγια γιὰ νὰ γνωριστοῦμε. Τοῦ εἶχε τύχει κάποτε νὰ διαβάσει ἓνα κείμενό μου, γεγονὸς ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸ θάρρος τῆς συζήτησης, μιὰ καὶ γνώριζε ὅτι εἶμαι φιλομόναχος καὶ τακτικὸς τρυγητῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Δημιουργήθηκε ἀμέσως μιὰ οἰκειότητα μαζί μας, ποὺ θὰ βοηθοῦσε πολὺ στὴν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ μου. Μὲ χαροποίησε ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Γέροντας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴ του πείρα, εἶχε καὶ ἐπαρκὴ γνώση τῶν ὄσων συμβαίνουν στὴν Ἐκκλησία καὶ γενικότερα στοὺς σημερινούς χριστιανούς. Πίστεψα ἔτσι ὅτι κάθε συζήτηση μαζί του θὰ ἦταν γόνιμη. Καὶ δὲν ἔπεσα ἔξω.

Στὸ μοναστήρι θὰ ἔμενα ἀρκετὲς μέρες. Πρόθεσή μου ἦταν νὰ κρατήσω σημειώσεις. Ὁ Γέροντας δέχτηκε πρόθυμα καὶ μὲ διαβεβαίωσε ὅτι θὰ μὲ βοηθήσει. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μου εἶπε ὅτι ἡ κουβέντα μας θὰ εἶναι ἐλεύθερη καὶ χωρὶς προγραμματισμούς. Θὰ μιλάμε γιὰ ὅποιοδήποτε θέμα, ὅπως μᾶς ἔρχεται, καὶ μὲ παρακάλεσε ἔτσι νὰ χρησιμοποιήσω τὶς σημειώσεις μου. Νὰ μὴν οἰκοδομήσω κάποιο κείμενο λογοτεχνικὸ γιὰ ἐντυπώσεις, ἀλλὰ ἓνα ἀπλὸ κείμενο ποὺ θὰ παρηγορήσει τοὺς ἀδελφούς. Ὑποσχέθηκα ὅτι θὰ τηρήσω τὸ λόγο του, γράφοντας ταπεινά, χωρὶς ἀρχιτεκτονικὴ καὶ δίχως ἐπιτηδεύσεις στὴν ἐκφραση.

Δίπλα ἀπὸ τὴν πέτρα πού καθόταν ὁ Γέροντας περνοῦσαν ἑκατοντάδες μυρμήγκια. Εἶχαν καθαρισμένο τὸ δρόμο τους καὶ φαινόταν ὀλόκληρη ἡ διαδρομὴ τους. Ἐπειδὴ ὁ Γέροντας τὰ εἶχε προσέξει, τοῦ ζήτησα νὰ σχολιάσει τὴν ἐργατικότητά αὐτῶν τῶν μικρῶν ζώων, ὅταν πιά οἱ πρῶτες κουβέντες γνωριμίας εἶχαν τελειώσει. Ἦθελα νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὸ Γέροντα ποιά στάση πρέπει νὰ τηροῦμε ἀπέναντι στὰ ζῶα καὶ γενικὰ σ' ὀλόκληρη τὴ φύση, τὸν ὁρατὸ κόσμο δηλαδή, πού εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυρμήγκια μᾶς εἶχαν δώσει τὸ ἐρέθισμα. Ὁ Γέροντας ἀβίαστα, παίζοντας μάλιστα μ' ἓνα μυρμήγκι πού εἶχε ἀνεβεῖ στὸ ράσο του, εἶπε:

— Ὅταν ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ μέσα του τὴν κατάνυξη καὶ τὴν προσευχή, ἐκδηλώνει μιὰ λεπτὴ ἀγάπη ὄχι μόνο πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. Τοῦ εἶναι ἀδιανόητο νὰ βλάψει ἢ νὰ καταστρέψει τὴ φύση.

— Ὡστόσο, Γέροντα, παρατηροῦμε ὅτι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, πού δὲν ἔχουν καμιὰ πνευματικότητα, δείχνουν ἀγάπη πρὸς τὴ φύση καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν προστασία της. Μήπως θὰ ἤθελες νὰ μοῦ πεῖς, ἢ καλύτερα νὰ μοῦ ἐξηγήσεις, τὴ διαφορὰ πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς κατηγορίες ἀνθρώπων;

Ὁ Γέροντας μειδίασε ἑλαφρά. Φάνηκε ὅτι εἶχε γνωρίσει πολλοὺς φυσιολάτρες. Μὲ ἡρεμία μοῦ ἀπάντησε:

— Ἐπειδὴ τὸ μοναστήρι, ὅπως βλέπεις, εἶναι χτισμένο σὲ ὁμορφο καὶ ἐντυπωσιακὸ τόπο, δέχομαι συχνὰ τίς ἐπισκέψεις διαφόρων φυσιολατρῶν. Τοὺς δίνω ὅ,τι ἔχω. Συχνὰ τοὺς ἀνέχομαι, γιατί ἔχουν καὶ ἀδυναμίες. Τί νὰ κάνω; Αὐτοὶ λατρεύουν ἀνωφελῶς τὴ φύση. Ἐνῶ ἐμεῖς πρέπει νὰ τὴν ἀντιμετωπίζουμε μὲ πνευματικὸ τρόπο. Πιστεύω νὰ μὲ καταλαβαίνεις.

— Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ σὲ ρώτησα, Γέροντα. Νὰ μοῦ ὑποδείξεις τὸν τρόπο πού θαρρῶ δὲ θὰ εἶναι καὶ τόσο εὐκολος.

— Θὰ σοῦ θυμῆσω κάτι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, μιὰ καὶ σὲ συγκινεῖ ἰδιαίτερα. Ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ

ἀγιορείτης αἰσθανόταν συμπόνοια
 γιὰ κάθε ζωντανὸ καὶ κάθε κτί-
 σμα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ περιστατικὸ ποὺ σημειώ-
 νει ὁ βιογράφος τοῦ ἀρχιμ. Σωφρόνιος, σχετικά μὲ τὴν ἀγά-
 πη τοῦ ἀγίου πρὸς τὰ φυτά. Κάποτε, γράφει ὁ ἀρχιμ. Σω-
 φρόνιος, πηγαίναμε μὲ τὸν ἅγιο Σιλουανὸ ἀπὸ τὸ μοναστήρι
 τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος στὴν καλύβη μου. Ἡ ἀπόστασις
 ἦταν ἓνα χιλιόμετρο περίπου. Ὁδοιπορούσαμε κρατώντας
 καὶ οἱ δύο ράβδους. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τοῦ δρόμου ἦταν
 ψηλὰ ἄγρια χόρτα. Σὲ κάποια στιγμή χτύπησα μὲ τὸ ραβδί
 μου ἓνα βλαστὸ, γιὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ὠρίμανση τῶν σπό-
 ρων, ἐπειδὴ εἶχα φόβο μήπως τὰ πολλὰ χόρτα κλείσουν τὸ
 μονοπάτι. Ὁ ἅγιος Σιλουανὸς παρατήρησε τὴ χειρονομία
 μου, ἢ ὁποῖα τοῦ φάνηκε βάνουση, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.
 Μὲ ἄλλα λόγια ὁ ἅγιος λυπήθηκε τὸ χορτάρι. Τὸ ἴδιο αἰ-
 σθανόταν καὶ γιὰ τὰ κομμένα φύλλα. " Ε λ ε γ ε ὅ τ ι
 τὸ νὰ κόψεις ἓνα φύλλο χωρὶς ἀ-
 νάγκη, δὲν εἶναι βέβαια ἁμαρτία,
 προκαλεῖ ὅμως οἶκτο, γιὰτὶ ἡ καρ-
 διὰ ποὺ ἔμαθε νὰ ἀγαπᾷ λυπᾶται
 ὅλη τὴν κτίση.

—Μὲ συγκίνησε, Γέροντα, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴ φύση τοῦ
 ἀγίου Σιλουανοῦ. Ἐμεῖς ὅμως οἱ χριστιανοὶ τοῦ κόσμου δὲν
 μπορούμε νὰ φτάσουμε σὲ αὐτὸ τὸ πνευματικὸ ὕψος, τὴν
 ὥρα μάλιστα ποὺ δὲν ἀγαποῦμε οὔτε τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ
 καρδιά μας εἶναι σκληρὴ. Ἴσως πιὸ σκληρὴ ἀπ' ὅ,τι εἶναι
 τῶν ἀνθρώπων ποὺ στὴ ζωὴ τους δὲν ἐφαρμόζουν τὸ Εὐαγ-
 γέλιο. Εὐκόλα διαπιστώνει κανεὶς ὅτι πολλοὶ θρησκευόμε-
 νοι εἶναι ἔτοιμοι νὰ καταδικάσουν καὶ ὄχι ν' ἀγαπήσουν τοὺς
 ἀνθρώπους. Εἶναι φυσικὸ λοιπὸν νὰ μὴ κατανοοῦν αὐτὴ τὴν
 ἀγάπη τῶν ἀγίων πρὸς τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά.

—Ἐχεις δίκιο, πάτερ. Γνωρίζω ἀνθρώπους χριστιανούς
 οἱ ὁποῖοι μένουν ἀσυγκίνητοι στὸν πόνο τῶν ἀδελφῶν τους.
 Εἶναι μετρημένοι σὲ κάθε τους ἐκδήλωσι. Ἡ ἀγάπη τους
 ἐξαντλεῖται στὴν ψυχρὴ ἐλεημοσύνη καὶ σὲ μιὰ τυπικὴ ἐπί-
 σκεψη. Δὲ θέλω ὅμως νὰ διαλύσουμε τὴν πνευματικὴ ἀτμό-

σφαιρα πού μᾶς δημιούργησε ὁ ἅγιος Σιλουανός. "Ἄς συνεχίσουμε τὸ θέμα μας. Οἱ ἅγιοι δὲ συγκινοῦνται πολὺ ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ ὄρατοῦ κόσμου. Ὁ νοῦς τους εἶναι στραμμένος στὴν καρδιά καὶ ἀπασχολεῖται μὲ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχή. Σὲ ὥρες διαλειμμάτων ὁμως προσέχουν καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς φύσης καὶ θαυμάζουν τὸ μεγαλεῖο τῆς Δημιουργίας, γεγονός πού γίνεται νέα ἀφορμὴ γιὰ θεωρία τῆς θείας δόξης καὶ τῆς ἐκ νέου στροφῆς τῆς καρδιάς πρὸς τὸ Θεό, ὅπως ἀναλύει ὁ ἀρχιμ. Σωφρόνιος.

—Αὐτὸ νομίζω ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς, εἶπα μὲ κάποιο δισταγμό. Πρέπει νὰ θαυμάζουμε τὴν ὠραιότητα τῆς φύσης καὶ ν' ἀναγόμεσθε στὸ Δημιουργό. "Ἐχω διαβάσει κι ἐγὼ τὸ βιβλίο τοῦ Σωφρονίου καὶ θαυμάμαι πολὺ καλὰ πὼς ὁ ἅγιος Σιλουανός ἔλεγε ὅτι ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι στὸν ἄνθρωπο, τότε αἰσθάνεται τὴν ὠραιότητα τοῦ κόσμου καὶ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ ὄρατοῦ κάλλους ἔρχεται στὴν κατάσταση «τῆς αἰσθήσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ θαυμαστοῦ ἐν πᾶσιν».

—"Ἄς προχωρήσουμε λίγο ἀκόμη. Ἡ ἀγάπη τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλώνεται καὶ πρὸς τὰ ζῶα. Θαυμάμαι ἕναν σεβαστὸν ἀγιορείτη γέροντα, ὁ ὁποῖος ἐνῶ καθόταν στὸ κελλί του καὶ ἕνα μυρμήγκι περπατοῦσε πάνω στὸ ράσο του, σηκώθηκε μὲ προσοχή, πῆρε στὰ χέρια του τὸ μυρμήγκι καὶ τὸ πῆγε ἔξω στὴν αὐλὴ τῆς καλύβης του, λέγοντας τὸ «Δόξα σοι, ὁ Θεός». Αὐτὴ ἡ ἀγάπη προϋποθέτει καθαρότητα καὶ πνευματικὴ ἐγρήγορση. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκακος. Δὲ θέλει νὰ βλάψει κανέναν, οὔτε καὶ τὰ ζῶα. Δὲν ξέρεις, πάτερ, πόσο ἀνησυχῶ, ὅταν περπατᾶω καὶ βλέπω μπροστά μου νὰ κινουῦνται διάφορα μικρὰ ζῶα. Δὲ μοῦ ἀρέσει νὰ τὰ πατήσω. Νιώθω πολὺ ἄσχημα. Τὸ ἴδιο ἐνιωθε ἕνας ἅγιος μοναχός, ὅταν πλησίαζε κάποια ἀτέλειωτη σειρά μυρμηγκιῶν πού τοῦ ἔκοβε τὸ δρόμο. Σταματοῦσε ἀμέσως. Παρακολουθοῦσε τὴν ἀδιάκοπη κίνησή τους, γονάτιζε κοντά τους, τὰ θαύμαζε παρατηρώντας τὸ ὀλοκά-

δαρο ὀρομάκι τους καὶ δάκρυζε ἀπὸ τὴ λεπτὴ συγκίνηση ποῦ τοῦ δημιουργοῦσαν. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοτε πάλι ἄκουγε τὴν ἀργοκίνητη χελώνα νὰ θορυβεῖ στὰ Ξερά χορτάρια τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ ἔμενε σιωπηλός, γιὰ νὰ μὴ φοβηθεῖ τὸ ζῶο. Χαιρόταν τὴν ἐλευθερία ποῦ εἶχε νὰ διαλέγει τοὺς τόπους τῆς βοσκῆς του, θαύμαζε τὴν ἀμεριμνία τοῦ φερέοικου ζώου ποῦ φτάνει τὰ 150 ἢ καὶ 200 χρόνια ζωῆς.

Ὁ Γέροντας σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του μὲ κάποια ἀνησυχία. Πῆγε στὴν κουζίνα καὶ σὲ λίγο γύρισε μὲ τὸ δίσκο. Μοῦ ἔφερε τὸν καφέ καὶ λουκούμια μὲ νερό.

— Συγχώρησέ με, ἀδελφέ, ποῦ τόση ὥρα δὲ σὲ κέρασα. Ἡ συζήτηση μὲ παρέσυρε καὶ ξεχάστηκα. Ἐβλεπα καὶ τὸ δικό σου ἐνδιαφέρον νὰ εἶναι μεγάλο γιὰ τὸ θέμα ποῦ ἀρχίσαμε.

— Πραγματικὰ μὲ συγκίνησαν τὰ ὅσα μοῦ εἶπες. Θυμήθηκα κι ἐγὼ ἓνα παρόμοιο περιστατικό. Μπροστὰ ἀπὸ δύο χρόνια περίπου εἶχα ἐπισκεφθεῖ ἓνα μοναστηράκι. Στὴν ἐπιστροφή μοῦ ἔτυχε νὰ δῶ ἓνα φίδι στὴ ρίζα ἑνὸς τοίχου. Λιαζόταν στὸν φθινοπωρινὸ ἥλιο. Μόλις ἄκουσε τὰ βήματά μου, ἀρχισε νὰ σέρνεται ἀργὰ κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου. Τὸ ἔβλεπα σιωπηλός. Εἶχε μιὰ τεθλασμένη γραμμὴ στὸ ἐπάνω μέρος καὶ διάφορα ἐντυπωσιακὰ σχέδια. Πρῶτη μου φορὰ ἔβλεπα ἀπὸ τόσο κοντὰ ζωντανὸ φίδι, δίχως νὰ ἔχω μέσα μου ταραχὴ. Ἀντίθετα μάλιστα αἰσθανόμουν ἰδιαίτερη χαρὰ. Τὸ συμπόνεσα κιόλας, γιὰτὶ ὁ καιρὸς θὰ τὸ ἀνάγκαζε σὲ λίγες μέρες νὰ πέσει σὲ χειμερία νάρκη.

— Βέβαια τὸ θέμα μας εἶναι εὐρύ. Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε περιστατικὰ καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀγίων, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦσαν καὶ τὰ ἄγρια ζῶα. Ἐκεῖ θὰ βλέπαμε μιὰ ἀμοιβαία ἀγάπη. Νὰ ἡμερεύουν τὰ θηρία καὶ νὰ ὑπακούουν στὶς προσταγὰς τῶν ἀσκητῶν. Ἴσως καμιὰ ἄλλη ἡμέρα νὰ συνεχίσουμε τὴ συζήτηση πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Νομίζω ὅτι ἀπὸ τὰ ὅσα εἶπαμε βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἔχει «καρδία νοικτείουσαν πᾶν δημιουργημα».

Εἶναι περιττὸ νὰ σοῦ διευκρινίσω ὅτι οἱ φυσιολάτρεις καὶ οἱ ζωόφιλοι δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ λατρεύουν τὴ φύση καὶ ἀγνοοῦν τὸ Δημιουργό. Κάποτε γίνονται καὶ προκλητικοὶ μὲ τὴν ὑπερβολικὴ τους φροντίδα πρὸς τὰ ζῶα, γιὰ τὰ ὁποῖα ξοδεύουν ἀφθονὰ χρήματα, ἐνῶ μένουν ἀσυγκίνητοι μπροστὰ στὴ φτώχεια καὶ δυστυχία τῶν συνανθρώπων τους. Ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἐπιτρέψει νὰ τοὺς ἐπισκεφθεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, μένουν μὲ κλειστὰ τὰ πνευματικὰ μάτια καὶ δὲν μποροῦν νὰ χαροῦν τὴ φύση γνησίως καὶ θεοφιλῶς.

«Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ». Ἡ συνομιλία μὲ τὸ Γέροντα μὲ εἶχε συγκινήσει πολὺ. Ἦθελα νὰ ἀποσυρθῶ γιὰ λίγη ὥρα, νὰ δοξολογήσω τὸ Θεὸ γι' αὐτὴ τὴν πνευματικὴ εὐκαιρία. Ὁ Γέροντας διέγνωσε τὴν ἐπιθυμία μου καὶ μὲ ὀδήγησε σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο. Ἐδῶ θὰ ἔμενα ὅσο θὰ διαρκοῦσε τὸ προσκύνημά μου σὲ τοῦτο τὸ φτωχὸ μοναστήρι. Ὁ Γέροντας μοῦ εἶπε ὅτι θ' ἀργήσουμε νὰ διαβάσουμε τὸν ἔσπερινό, γιὰτὶ δὲ γύρισε ἀπὸ τὸ δάσος ὁ ἀδελφὸς Πανάρετος —νεώτερος μοναχὸς— ὅπου κόβει ξύλα γιὰ τὸ χειμῶνα.

Στὸ κελί μου ξεκουράστηκα λίγο. Τὸ μοναδικό του παράθυρο ἔβλεπε πρὸς τὴ βαθιὰ χαράδρα. Εἶχα τὴν αἴσθησιν ὅτι βρίσκομαι σὲ μεγάλο ὑψόμετρο, καθὼς κοιτοῦσα τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ νὰ φιδίζεται στὴ ρίζα τῆς χαράδρας.

Τὸ σήμαντρο χτυπάει γιὰ ἔσπερινό. Γνωρίζω καὶ τὸν μοναχὸ Πανάρετο. Εἶναι μιὰ κατασκευαστικὴ μορφή ποὺ μὲ ἐντυπωσιάζει. Στὸ ναὸ ἀκούω τὶς φωνὲς τοῦ Γέροντα καὶ τοῦ ὑποτακτικοῦ μὲ προσοχή. Δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ἰδιαίτερο. Πρακτικὰ ψάλλουν. Ὅμως ἡ προσευχή τους εἶναι θερμὴ καὶ τοῦτο ἔχει ἀξία. Συμφάλλω κι ἐγὼ καὶ συμμετέχω. Ὅταν βγήκαμε ἀπὸ τὸ ναὸ, σχεδὸν εἶχε νυχτώσει. Ὁ Γέροντας κάθισε στὸ πεζούλι, ἐκεῖ μπροστὰ στὰ σκαλοπάτια τοῦ ναοῦ καὶ μᾶς περίμενε. Χάρηκα, γιὰτὶ θὰ συνεχίζαμε τὴ συζήτηση. Πέρασαν μερικὰ λεπτὰ μὲ σιωπή. Δὲν τολ-

μουσα νὰ μιλήσω. Περίμενα τὸ Γέροντα νὰ πεί κάτι. Τώρα πιά ἡ φύση δὲ μᾶς ἔδινε ἐρεθίσματα. Δὲ βλέπαμε τίποτα. Ὁ Γέροντας ἔλυσε τὴ σιωπὴ του:

—Κάθε βράδυ ὁ νοῦς μου πηγαίνει στὴ μέλλουσα Πόλη πὺ ἀναφέρει ὁ Παῦλος. «Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Αὐτὴ τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ποδοῦμε. Καὶ ἀγωνιζόμαστε, τὸ κατὰ δύναμη, νὰ ἐξασφαλίσουμε. Ἐδῶ στὴ γῆ, ὅσο ἀναπνέουμε, πρέπει νὰ ἔχομε ἐγνοια γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς αἰωνίου ζωῆς. Πολλοὶ εἶναι οἱ δρόμοι πὺ ὁδηγοῦν στὸν Παράδεισο. Δὲν ὑποστηρίζω ὅτι μόνο ὁ δρόμος τῶν μοναχῶν ἐξασφαλίζει τὴ μέλλουσα Πόλη. Οἱ ἄνθρωποι ἀνάλογα μὲ τὴν κλίση τους, τὴν ἀγάπη τους καὶ τὸ βαθμὸ πνευματικότητας πὺ ἔχουν, ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο πὺ τοὺς ταιριάζει.

—Οἱ σημερινοὶ χριστιανοὶ ἀνησυχοῦν μήπως δὲν ἀποκτήσουν τὸν Παράδεισο, γιὰτὶ ἔχουν πολλές ὑποχρεώσεις καὶ βιοτικὲς μέριμνες πὺ τοὺς ἐμποδίζουν στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἐχουν ἀνάγκη ἀπὸ παρηγορία. Γι' αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ἀναλύσετε περισσότερο αὐτὴ τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Γέροντας μὲ ἄκουσε καὶ ἐπιβεβαίωσε ὅτι πράγματι οἱ περισσότεροὶ χριστιανοὶ ζοῦν μὲ ἀγωνία καὶ σύγχυση, ἀν ὄχι καὶ μὲ ἀπελπισία, γιὰ τὴ σωτηρία τους. Καὶ συνέχισε:

—Ἄς πάρουμε ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ πὺ θὰ μᾶς βοηθήσει. Στὴν πρωτεύουσα ἑνὸς πολυπληθοῦς νομοῦ κατευθύνονται οἱ ἄνθρωποι γιὰ διάφορες ἐργασίες, ἀπ' ὅλες τὶς περιοχὲς, ὄρεινὲς ἢ πεδινὲς. Κατεβαίνουν κατὰ περιόδους ἀπὸ πολλοὺς δρόμους, λεωφόρους καὶ στενωπούς, ἀμαξιτοὺς καὶ μονοπάτια. Ἄλλος χρησιμοποιεῖ αὐτοκίνητο, ἄλλος ζῶο, ἄλλος εἶναι πεζοπόρος. Κατὰ παρόμοιο τρόπο καὶ οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ φτάσουν στὸν Παράδεισο, ἀκολουθοῦν ποικίλους δρόμους πὺ ἔχουν διαφορετικὲς ἀφειτηρίες ἀλλὰ ἴδιο τέρμα. Μέσα στὴν Ἐκκλησία παρατηροῦμε αὐτὴ τὴν εὐλογημένη ποικιλία, ἢ ὁποία δὲν πρέπει νὰ μᾶς παραξενεύει. Ἀρκεῖ νὰ ζοῦν ὅλοι ταπεινὰ καὶ μὲ συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητάς τους. Ὑπάρχουν ἀδελφοὶ πὺ ἔχουν ἐφεση

πρὸς τὴν ἱεραποστολή, ἄλλοι πρὸς τὴν κοινωνικὴ δραστηριότητα, λίγοι πρὸς τὸ μοναχισμό καὶ οἱ πολλοὶ προτιμοῦν τὴ σκληρὴ ζωὴ τοῦ κόσμου μὲ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς δυσκολίες. Ἀκολουθοῦν μὲ ἄλλα λόγια διαφόρους δρόμους, πού δὲν τοὺς ἐμποδίζουν ὅμως νὰ ἐπιζητοῦν τὴ μέλλουσα Πόλη. Καὶ μέσα στὸ μοναχισμό ἀκόμα ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι ζωῆς. Στὸ Ἅγιον Ὄρος βλέπουμε τὰ κοινόβια μοναστήρια, τὰ ἰδιόρρυθμα, τὶς σκῆτες, τὰ κελιά καὶ τὰ ἀσκηταριά. Ὅλα κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς Παναγίας. Ἀγιασμένα καὶ ἐνωμένα μὲ τὴν ἀμοιβαία ἀγάπη, συνοδοιποροῦν, συμπροσεύχονται καὶ ἀλληλοβαστάζονται. Ἐμεῖς οἱ ἀδύνατοι ἄνθρωποι εἴμαστε ἀπόλυτοι στὶς κρίσεις μας, γι' αὐτὸ στενοχωροῦμαστε οἱ ἴδιοι καὶ στενοχωροῦμε καὶ τοὺς ἄλλους.

—Μὲ τὰ λόγια σου αὐτά, Γέροντα, μοῦ ἔδωσες παρηγορία καὶ μοῦ ἔφερες στὴ μνήμη ἓνα γράμμα πού μοῦ εἶχε στείλει παλιὰ ἓνας ἀγιορείτης Γέροντας σχετικὸ μὲ τὰ προβλήματα τοῦ ἐγγάμου βίου, μετὰ ἀπὸ μερικὲς σκέψεις ἀνησυχίας πού τοῦ εἶχα διατυπώσει. Μοῦ ἔγραφε ὅτι «σκοπὸς εἶναι νὰ ἀγωνίζονται καὶ οἱ ἔγγαμοι μὲ διάκριση καὶ φιλότιμο γιὰ νὰ γεύονται λίγες ἀπὸ τὶς θεῖες ἡδονές. Ἐτσι ἐξαγνίζονται κατὰ κάποιον τρόπο καὶ οἱ ἔγγαμοι καὶ φθάνουν στὸν Παράδεισο ἀπὸ τὸ μονοπάτι τὸ ξεκούραστο μὲ τὶς στροφές. Ἐνῶ οἱ μοναχοὶ χτυπᾶνε κατακόρυφα σκαρφαλώνοντας στὰ βράχια καὶ ἀνεβαίνουν στὸν Παράδεισο». Εἶχα πάρει τότε μεγάλη παρηγορία ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ γράμμα, γιατί σὲ κάποια στιγμή νόμισα ὅτι ὁ γάμος εἶναι κάτι ὁ ἀμαρτωλὸ πού κόβει τὸ δρόμο πρὸς τὸν Παράδεισο καὶ κλυδωνιζόμουν τόσο πού ἐνιωθα τὴ θρησκευτικότητά μου σὰ βρόχο νὰ μὲ πνίγει.

Ὁ Γέροντας μὲ ἀκουγε μὲ προσοχή. Ὅταν τελείωσα, μοῦ εἶπε:

—Χρειάζονται παρηγορητικούς λόγους οί χριστιανοί μας. Ἐμεῖς οί κληρικοί ἔχουμε μεγάλη εὐθύνη. Ὡραία τὰ ὅσα εἶπες, πάτερ μου. Ἐδιξες ὅμως καὶ ἓνα καυτὸ πρόβλημα ποὺ ταλαιπωρεῖ πολλοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας, ἐννοῶ τὸ γάμο καὶ τὶς δυσκολίες του. Ἴσως ἄλλη μέρα τὸ θίξουμε καὶ αὐτό. Τώρα ἄς συνεχίσουμε τὸ θέμα μας. Καλὰ εἶναι νὰ γίνεται ὁ δρόμος μας γιὰ τὴ μέλλουσα Πόλη ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ σύντομος καὶ μὲ λιγότερες στροφές. Δὲν ξέρεις τί μπορεῖ νὰ συμβεῖ σ' ἓνα ταξίδι. Αὐτὸ τὸ πετυχαίνει ὁ ἀνθρωπος, ὅταν δὲν πιστεύει ὅτι ἔχει πνευματικὴ αὐτάρκεια, ἀλλὰ συνεχῶς ἀνησυχεῖ καὶ ζητάει ὅλο καὶ πιὸ πολὺ τὰ πνευματικά. Πολλοὶ νομίζουν ὅτι πνευματικὴ ζωὴ σημαίνει προσκόλλησι σ' ἓνα συντηρητικὸ τρόπο ζωῆς χωρὶς παρεκλίσεις. Αὐτὸ βέβαια εἶναι ἡ ἀρχή. Δὲ θὰ σταματήσει ὅμως ἐδῶ. Θὰ ἐπιταχύνει τὸ βῆμα του καὶ δὲ θὰ περιοριστεῖ μόνο στὰ τυπικά. Ὁ ἀνθρωπος «αἴρων τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπιβλέπων τὰ κάλλη τῶν ἐκεῖ θεαμάτων, ἀμυδρῶς πως, καὶ ὅλον τὸν ἔρωτα μετατιθέμενος πρὸς τὴν ἐκεῖσε ἐπιθυμίαν» θεωρεῖ τὰ ἐπίγεια μηδανὰ καὶ ἐν πολλοῖς μάταια, γιὰ νὰ θυμηθῶ τὸν ἅγιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη. Τότε ὁ δρόμος εἶναι ξεκούραστος καὶ ἡ πνευματικὴ πορεία εὐχάριστη. Ὁ ἀνθρωπος γίνεται ὀρειβάτης τοῦ Θεοῦ. Ἀνακαινίζεται «τὸ νηφάλιον φρόνημα τῆς ψυχῆς» του καὶ «τεθωρακισμένος ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ» προγεύεται τὸν Παράδεισο.

Εἶχε προχωρήσει ἡ νύχτα. Ὁ Γέροντας μᾶς ἔδωσε τὴν εὐχή του καὶ ἀποσυρθῆκαμε. Στὸ κελί μου κάθισα περίπου δυὸ ὥρες ἄυπνος. Μετὰ ἀπὸ πνευματικὲς συζητήσεις συνήθως χάνω τὸν ὕπνο. Ἐβγαλα τὸ σημειωματάριό μου κι ἔγραψα:

«Στὸ δρόμο μου γιὰ τὸν Παράδεισο θὰ συναντήσω πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ ἐμπόδια. Ὁ διάβολος θὰ προσπαθεῖ νὰ μὲ παρασύρει στὸ δικό του δρόμο. Θὰ χρησιμοποιοεῖ ποικίλα τεχνάσματα. Τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ καὶ δὲν ἀμφιβάλλω. Τὸ διάβασα καὶ σὲ κάποιο βιβλίο ποὺ μὲ μετέφερε στὴν παλιὰ ἐποχή, ὅταν ὁ ἀββᾶς Μακάριος εἶχε ἀποσυρθεῖ πιὸ βα-

διὰ στήν ἔρημο γιά περισσότερη προσευχή καὶ πνευματικὴ μελέτη. Ἐκεῖ κουβέντιασε μὲ τὸ διάβολο καὶ ἔμαθε τὰ σχέδιά του. Τὸν εἶχε δεῖ μὲ παράξενο καὶ ἀλλόκοτο πρόσωπο, ἀναιδέστατο στήν ὄψη καὶ φορτωμένο μὲ σωρὸ μικρὰ καὶ μεγάλα δοχεῖα, πὺ τὸ καθένα εἶχε καὶ ἀπὸ ἓνα φτερό. Τὸν ρώτησε νὰ τοῦ ἐξηγήσει γιά ποιὸ σκοπὸ κουβαλοῦσε τὰ διάφορα δοχεῖα. Ὁ διάβολος ἀναγκάστηκε μπροστὰ στήν ἐπιμονὴ τοῦ Ὁσίου νὰ φανερώσει ὅλες τὶς παγίδες πὺ στήνει στοὺς ἀνθρώπους γιά νὰ τοὺς δελεάζει, προκειμένου νὰ κάνουν τὸ θέλημά του. Καὶ ἐπεξήγησε: «Ὅποιον βρῶ πρόθυμο στή μελέτη, τὸν ἀλείφω μὲ τὸ φτερὸ ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ δοχείου πὺ ἔχω στὸ κεφάλι μου. Τὸν πιάνει ἀμέσως πονοκέφαλος καὶ ἀφήνει στή μέση τὴ μελέτη. Σ' ἐκεῖνον πὺ θέλει νὰ ἀγρυπνήσει βάζω στὰ μάτια του ἀπὸ τὸ ὑγρὸ τοῦ δοχείου πὺ κρέμεται στὰ βλέφαρά μου καὶ τοῦ φέρνω τόσο νύστα πὺ τρέχει εὐθὺς στὸ στρῶμα. Τὰ δοχεῖα πὺ βρίσκονται στ' αὐτιά μου ἔχουν συνταγὴ κατάλληλη γιά παρακοή. Μὲ αὐτὴ κυνηγῶ τοὺς ὑποτακτικούς. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ δοχείου πὺ κρέμεται στή μύτη μου δίνω στοὺς νέους γιά νὰ τοὺς παρασύρω σὲ σαρκικὴ ἐπιθυμία. Ἀπὸ τὸ δοχεῖο πὺ βρίσκεται στὸ στόμα μου δίνω στοὺς ἐγκρατεῖς γιά νὰ τοὺς προκαλέσω λαιμαργία, σὲ ἄλλους πάλι γιά νὰ τοὺς παρασύρω στήν καταλαλιὰ καὶ στήν αἰσχρολογία. Τὸ δοχεῖο πὺ φέρνω στὸ λαιμό μου προξενεῖ ὑπερηφάνεια καὶ ὑψηλοφροσύνη. Τὸ ἄλλο πὺ βλέπεις στήν κοιλιά μου ἔχει μέσα ἀναισθησία καὶ ἀκολασία. Καὶ τὰ ὑπόλοιπα φθόνος, φόνος, κλοπὴ κι ὅλα τὰ ἄλλα κακά. Μὲ αὐτὰ βγάζω τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο καὶ τοὺς ὀδηγῶ ὅπου θέλω ἐγώ, μέχρις ὅτου τοὺς παρασύρω στήν ἀπώλεια».

Δοξολόγησα τὸ Θεό, γιὰτὶ ἡ πρώτη μου μέρα στὸ μοναστήρι ἀπέδωσε πνευματικούς καρπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΔΙΨΑ ΘΕΟΥ

Μετά τὴν πρωινὴ ἀκολουθία ὁ Γέροντας μὲ ὁδήγησε στὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ μπαλκόνι τοῦ μοναστηριοῦ, ἀπ' ὅπου βλέπαμε τὰ γύρω βουνὰ σὲ ὅλο τους τὸ μεγαλεῖο. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη στὴ θέση μας καὶ τὸ ἀεράκι ἦταν λίγο ἐνοχλητικό. Ὁ Γέροντας ἀνοιξε τὴ συζήτηση μὲ τὴν πρόσκληση τοῦ Χριστοῦ: «ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω». Καὶ διευκρίνισε:

—Πολλοὶ ἄνθρωποι ποθοῦν τὴν ἐσωτερικὴ γαλήνη καὶ τὴ μακαριότητα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ στρέφονται πρὸς τὴ θρησκεία. Γρήγορα ὅμως ἀπαγοητεύονται, γιατί δὲν ὑπάρχουν οἱ ἀνάλογες προϋποθέσεις. Ἄλλοτε πάλι περιορίζονται στὸ θεωρητικὸ πεδίο καὶ δὲν ικανοποιοῦν τὴ δίψα τῆς ψυχῆς τους, Ἡ ὁδὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ν' ἀρχίσει ὁ διψῶν ἄνθρωπος μὲ «τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐναρέτων πράξεων» καὶ τὴ μετάνοια. Ἡ πνευματικὴ δίψα ὁδηγεῖ στὴν καταφρόνηση τῶν ὑλικῶν καὶ γήινων πραγμάτων. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον του ἔχει στραφεῖ πρὸς τὸ Θεό. Σὰν ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, φροντίζει γιὰ τὴν ἀπόκτησή τους, ἐργάζεται ὅπως ὅλοι, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπει νὰ δεθεῖ ἡ καρδιά του μὲ αὐτά. Ἡ πρώτη του ἔγνοια εἶναι νὰ πετύχει τὴ γνήσια μετάνοια. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ συμβουλεύεται ἔμπειρο πνευματικό, στὸν ὁποῖο κάνει ὑπακοὴ καὶ τὰ λόγια του τὰ δέχεται σὰν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει καὶ ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος.

Ἄκουγα μὲ ιδιαίτερη προσοχὴ τὸ Γέροντα καὶ ἤθελα νὰ προχωρήσει περισσότερο στὴν ἀνάλυση τοῦ θέματος. Τοῦ εἶπα ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ βροῦμε τὸν ἔμπειρο πνευματικό,

παρόλο που στήν ἐποχή μας μιλάμε πολὺ γιὰ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα κληρικό, ὅτι εἶναι πνευματικὸς ἄνθρωπος καὶ ἔχει πολλὰ διανοητικὰ χαρίσματα. Ἀλλὰ ἐδῶ νομίζω ὅτι ἐννοεῖς κάτι βαδύτερο. Γι' αὐτὸ συνέχισε τὸ λόγο γιὰ τὴν ἱερὴ ἀλλοίωση ποὺ παθαίνει ἡ ψυχὴ, ὅταν διψᾷ τὸ Θεό.

—Βλέπω, ἀδελφέ, ὅτι δὲν ξεχνᾷς καὶ τὸ σκοπὸ σου. Προσπαθεῖς νὰ μὲ παρασύρεις νὰ σοῦ ἐκφράσω καὶ προσωπικὰ βιώματα. Ὅμως μὴν ἐνθουσιάζεσαι. Δὲν ἔχω τίποτα τὸ σπουδαῖο νὰ σοῦ πῶ. Αὐτὰ ποὺ ἔζησαν μπροστὰ ἀπὸ ἐμᾶς οἱ Ἅγιοι καὶ τὰ κατέγραψαν στοὺς διαφόρους λόγους, διαβάζουμε τώρα καὶ ἐμεῖς, γιὰ νὰ στηριζόμαστε, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ συνεχίζουμε, τὸ κατὰ δύναμη, τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἄς συμπληρώσουμε τὸ θέμα μας. Ὁ διψῶν τὸ Θεὸ ἄνθρωπος βρίσκει ἀνάπαυση στήν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες. Μελετᾷ νύχτα καὶ ἡμέρα, ὑπογραμμίζει χωρία καὶ ἀποσπᾷ ἀποσπάσματα ποὺ τὸν συγκινοῦν καὶ τὸν παρηγοροῦν. Ἡ ψυχὴ του ἀρχίζει νὰ γλυκαίνεται καὶ νὰ γεύεται τοὺς ἀνέκφραστους πνευματικοὺς καρποὺς τῆς κατάνυξης. Θυμᾶμαι ἓνα ὠραῖο χωρίο τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου σχετικὸ μὲ αὐτὴ τὴν πρώτη πνευματικὴ ἐμπειρία ποὺ ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος ποὺ στρέφεται πρὸς τὸν Θεό. «Ἀδιαλείπτως ἐν τῇ διανοίᾳ κρατῶν (τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ) καὶ ἐν αὐτοῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐνασχολούμενος, νοερῶς τε καὶ αἰσθητῶς ταῦτα λογιζόμενος καὶ σπουδῆ ἔργαζόμενος, χωρίζεται τῆς μνήμης κατ' ὀλίγον τοῦ κόσμου, τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, τῶν χρημάτων, τῶν συγγενῶν καὶ ἰδίως, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀναλόγως συγγίνεται». Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ ἐφ' ὅσον συνεχίζει αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἀρχίζει νὰ προοδεύει. Τὰ πάθη ὑποχωροῦν κάπως καὶ ἡ καρδιά του μαλακώνει. Δουλεύει μέσα του ἡ ταπείνωση καὶ τὸ πένθος. Ἡ ταπείνωση ἀπογεννᾷ τὸ πένθος. Τὸ πένθος ἐκτρέφει καὶ αὐξάνει τὴν ταπείνωση. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη πνευματικὴ ἐμπειρία.

Ὁ Γέροντας σταμάτησε λίγο. Ἦθελε νὰ βεβαιωθεῖ

ἂν τὰ λεγόμενά του ἀνταποκρίνονταν στὶς δικές μου πνευματικὲς ἀνησυχίες. Πρόθυμα τὸν διαβεβαίωσα ὅτι μοῦ δίνουν ἰδιαίτερη ἀνάπαυση τὰ ὅσα λέγει, γιατί μοῦ θυμίζουν καὶ δικές μου παρόμοιες ἐμπειρίες, ὅταν εἶχα πάρει τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση νὰ στραφῶ στὸ Θεό, νὰ γίνω κληρικός, νὰ ντυθῶ τὸ ράσο ὡς ἰσόβιο ἔνδυμα. Γι' αὐτὸ τὸν παρεκάλεσα νὰ συνεχίσει.

—Ὁ ἄνθρωπος γίνεται εὐπλαστος καὶ εὐσυγκίνητος. Ὅ,τι χρησιμοποιοῖ στὴ ζωὴ του τὸ χαίρεται καὶ τὸ νιώθει σὰ δῶρο τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ἀρέσει νὰ ἀποσύρεται, ὅσο εἶναι δυνατό, ἀπὸ τὸν κόσμο. Νὰ ψάχνει γιὰ ἡσυχους τόπους πού θὰ τὸν βοηθοῦν νὰ στοχάζεται καὶ νὰ ἡρεμεῖ. Θὰ προτιμᾷ πάντα τὴν πεζοπορία ἢ ὁποῖα θὰ καταλήγει σὲ κάποιο ἐξωκκλήσι ἢ σὲ κάποιον ὁμορφο τόπο. Ἐκεῖ θὰ εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ γιὰ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ πού τώρα ἀρχίζει νὰ γεύεται. Ἀποκτάει μιὰ ἄλλη αἴσθησιν τῆς ζωῆς, τὴ νιώθει διαφορετικᾶ. Ἡ ωραιότητα τῆς φύσης π.χ. τοῦ δίνει ἐρεθίσματα πνευματικὰ καὶ τὸν ὀδηγεῖ στὸ Θεὸ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς πράξεως. Τὴ σκιὰ τοῦ δέντρου τὴ βλέπει σὰν τόπο κατάλληλο γιὰ προσευχὴ καὶ ὄχι γιὰ ἀνάπαυση τοῦ σώματος. Τὸ νερὸ τὸ πίνει ἀπὸ τὴν πηγὴ καὶ τὰ χεῖλη του ψελλίζουν τὸ «Δόξα σοι, ὁ Θεός». Τὸ κελάημα τῶν πουλιῶν τὸν παροτρύνει νὰ συνεχίσει τὴν εὐχὴ. Βλέπει τὰ αἰσθητὰ μὲ πνευματικὰ μάτια, «ὡς εἰκόνας τῶν ἀοράτων».

—Αὐτὴ τὴν καλὴ ἀλλοίωση, Γέροντα, δὲν τὴν ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, γιατί δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὴν κατανοήσουν. Ἔτσι ἀρχίζουν οἱ ἀνησυχίες καὶ οἱ ἀντιδράσεις. Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γνωστοὶ βλέπουν τὴν ἀλλαγὴ στὴν ἔκφραση, στὸ ἦθος, στὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ παραξενεύονται. Δὲν ὑποψιάζονται ὅτι ὁ Χριστὸς δουλεύει μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ χαρίζει πνευματικὲς ἡδονές, πού δὲ συγκρίνονται μὲ τὶς σαρκικὲς ἡδονές καὶ τὶς ἄλλες διασκεδάσεις τοῦ κόσμου.

—Δὲν εἶναι μόνο αὐτό, ἀδελφέ. Ὁ ἄνθρωπος πού εἰσῆλ-

θε εἰς τὴν χαρὰ τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ ἐξηγήσει σὲ ὄσους ἀνησυχοῦν, ὅτι ὁ πόθος τοῦ Γλυκύτατου Ἰησοῦ δὲν ἐκφράζεται, γιατί δὲν ὑπάρχουν οἱ κατάλληλες λέξεις. Εἶναι μιὰ πνευματικὴ κατάσταση ἀνώτερη, πὺ δὲν μποροῦν νὰ τὴν κατανοήσουν ὅσοι δὲν ἔχουν τὶς ἀνάλογες προϋποθέσεις. Ὅπως τὸ παιδάκι πὺ δὲν γνωρίζει τὸ ἀλφάβητο, εἶναι ἀδύνατο νὰ διαβάσει, ἔτσι καὶ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τὰ πνευματικά, γιατί δὲν ἔμαθαν τὸ ἀλφάβητο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

—Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ξεκινοῦν κι ἐκεῖνοι πὺ ἀκολουθοῦν τὸ μοναχικὸ βίον. Μόνον πὺ ζοῦν αὐτὲς τὶς συγκινήσεις σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν κόσμον μιὰ γιὰ πάντα. Οἱ μοναχοὶ εἶναι εὐαίσθητες ψυχές, ὅπως καὶ οἱ χριστιανοὶ γενικότερα πὺ ἔχουν γευθεῖ τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Φυσικὰ οἱ δεῦτεροι ἔχουν πολλές ὑποχρεώσεις καὶ βιοτικὲς μέριμνες πὺ τοὺς περισποῦν.

—Θὰ συμπληρώσω καὶ κάτι, εἶπε ὁ Γέροντας. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ πὺ καλλιεργεῖ ὁ μοναχὸς δὲ διαφέρει ἀπὸ ἐκείνη πὺ καλεῖται νὰ ζήσει στὸν κόσμον ὁ χριστιανός. Ἀπλῶς διαφέρουν στὰ ἐξωτερικά. Στὴν οὐσία τὸν Γλυκύτατον Ἰησοῦ ποθοῦν καὶ οἱ δύο καὶ τὴν ἴδια ὁδὸ ἀκολουθοῦν, αὐτὴ δηλ. πὺ ὑποδεικνύει σὲ ὄλους ἡ Ἐκκλησία μας. Ὅμως ἄς πιοῦμε τὸν καφέ πὺ μᾶς ἔφερε ὁ ἀδελφὸς Πανάρετος. Τὸ θέμα εἶναι εὐρύτερον καὶ ἔχει πνευματικὸ ἐνδιαφέρον, γιατί ἀρχίζει ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς σὲ βάθος καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοὺς ἐνισχύει καὶ τοὺς ἀποκαλύπτει μυστήρια. Ἐπιβάλλεται νὰ τὸ συνεχίσουμε.

Κατεβήκαμε στὸν κῆπον γιὰ νὰ ποτίσουμε τὶς ντομάτες καὶ τὶς πιπεριές. Ὁ Γέροντας ἀνοιξε τὴ βρύση καὶ μὲ τὸ λάστιχο γέμιζε τὶς βραγιὲς νερό. Ἐγὼ στάθηκα στὴν ἄκρη καὶ θαύμαζα τὴν ἡρεμία του. Χαίρονταν τοὺς καρποὺς τοῦ κήπου καὶ ψιθυριστὰ ἔλεγε τὸ «Δόξα σοι ὁ Θεός». Ἀρχισα κι ἐγὼ νὰ εὐχαριστῶ τὸ Θεό. Ὅλα ὅσα ἔβλεπα μου

μιλοῦσαν. Κυλοῦσαν οἱ ὥρες ἤσυχα καὶ γόνιμα. Πού καὶ ποῦ ἔλεγα τὴν εὐχή, μάζευα τὸ νοῦ μου στὸ θαλάμι τῆς καρδιάς καὶ ζοῦσα ἓνα μυστικὸ πανηγύρι. Ὁ Γέροντας εἶχε καταλάβει ὅτι ἡ παραμονή μου στὸ μοναστήρι του μοῦ προκαλοῦσε μοναδική χαρά, γι' αὐτὸ μὲ ἄφηνε νὰ δέχομαι τὰ ψυχωφελῆ μηνύματα τῆς ἡσυχίας. Ἄργα τὸ ἀπόγευμα, μετὰ τὸν ἔσπερινό, συνεχίσαμε τὴ συζήτηση. Καθίσαμε στὸ ἴδιο μπαλκόνι. Ὁ Γέροντας εἶπε:

— Ὁ διψῶν τὸ Θεὸ ἄνθρωπος, ἀφοῦ περάσει ἀπὸ τὸ πρῶτο στάδιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ποῦ λέγαμε τὸ πρῶτό, εἰσέρχεται πιά στὸ δεύτερο «ἐλεύθερος τῆ ψυχῆ ἀπὸ πάσης γήινης ἐπιθυμίας». Μοναδική του τώρα ἐπιθυμία εἶναι ἡ πιστὴ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Κυριαρχεῖται ἀπὸ ἓναν ἱερὸ ζῆλο καὶ γίνεται ἀσυμβίβαστος μὲ τὶς συνήθειες τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου. Μελετᾷ μέρα καὶ νύχτα τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἀρχίζει νὰ ἔρχεται σὲ αὐτογνωσία. Βλέπει τὸν ἑαυτό του, τὶς ἀδυναμίες του, τὴν αἰχμαλωσία του στὰ πάθη. Διαπιστώνει ὅτι ἡ φιλοδοξία τοῦ θολώνει τὸ νοῦ, ἡ φιλαργυρία τοῦ δημιουργεῖ σύγχυση, ἡ μνησικακία τὸν βασανίζει, τὸ μῖσος τὸν σκληρύνει κ.ἄ. Τὸ ἐνδιαφέρον του στρέφεται στὶς ρίζες καὶ ἐνέργειες τῶν παθῶν καὶ αἰσθάνεται ἐντονότερη τὴν ἀνάγκη νὰ καταφύγει στοὺς Πατέρες, ἰδίως τοὺς ἀσκητικούς, γιὰ νὰ πληροφορηθεῖ σχετικά. Ἐκεῖ θὰ συναντήσῃ ἓναν ἄγνωστο μέχρι τότε κόσμο. Θὰ διαπιστώσῃ ὅτι εἶναι δυσανάβατο τὸ μονοπάτι ποῦ ὁδηγεῖ στὸ Θεό. Θὰ συγκινηθεῖ ἀπὸ τὶς ἐμπειρίες τῶν Ἁγίων, θὰ ταπεινωθεῖ καὶ θὰ λέγει τὸ «Κύριε, ἐλέησον» ἐπίμονα καὶ διάπυρα. Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἔφτασε σ' αὐτὴ τὴν κατάνυξη. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ τὸν ἀνανεώνει καὶ θὰ τὸν ἀνακαινίζει «ψυχικῶς καὶ σωματικῶς». Ἡ πνευματικὴ πρόοδος θὰ συνεχίζεται. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καταλάμπεται, φωτίζεται, μεταμορφώνονται οἱ ψυχικὲς του δυνάμεις καὶ ἐνέργειες «καὶ πρὸς τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρειότερος καὶ κραταιότερος γίνεται». Καὶ φθάνει μάλιστα στὸ σημεῖο νὰ φωτίζεται τόσο, ποῦ «μυστηρίων μεγάλων ἀποκαλύψεις καταξιοῦται ὁρᾶν». Ἀριστουργη-

ματική περιγραφή αὐτῶν τῶν πνευματικῶν καταστάσεων
μπορεῖς νὰ βρεῖς στίς Κατηχήσεις τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ
Νέου Θεολόγου.

—Μοῦ ἔρχονται τώρα στό νοῦ τὰ λόγια ἐνός ἀγιορείτη
Γέροντα πού ὑποστηρίζει ὅτι στήν πνευματική ζωὴ ἀπολαμ-
βάνει κανεῖς σέ μεγάλο βαθμὸ θείες ἡδονές. Ζεῖ ἓνα μέρος
τῆς χαρᾶς τοῦ Παραδείσου, μιὰ ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση.
Φτάσαμε ὅμως, Γέροντα, στή γλυκύτατη ἐμπειρία τῶν Ἁ-
γίων τὴν ὁποία ἐγὼ προσωπικᾶ δὲν μπορῶ νὰ παρακολου-
θήσω. Ἡ γλῶσσα μου δένεται, ὁ νοῦς σταματᾶ καὶ ἡ καρ-
διά μου ζητάει. Ἄν θέλεις, Γέροντα, συνέχισε τίς σκέψεις
σου.

—Θεωρῶ ἀνίκανο τὸν ἑαυτό μου ν' ἰναλύσω αὐτές
τίς θείες ἡδονές. Μοῦ τὸ ἀπαγορεύει καὶ ὁ ἅγιος Συμεῶν
λέγοντας: «μὴ λόγοις μόνοις τὰ ἀνέκφραστα μανθάνειν ἐ-
θέλωμεν, ὅπερ ἀμήχανον (ἀδύνατον) καὶ τοῖς διδάσκουσιν
περὶ τοιούτων καὶ τοῖς ἀκρωμένοις αὐτοῖς ἐπίσης ἐστίν». Ἐπι-
πλάσσει ἐκπλήξεις. Γίνονται καὶ ἐκφραστὲς
τοῦ Θεοῦ! Δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ τὰ ὅσα σοῦ λέγω.
Μᾶς τὰ εἶπαν οἱ Ἁγιοὶ τῆς Ἐκκλησίας πού τὰ ἔζησαν.
Σκοπὸς γιὰ μᾶς τοὺς σημερινούς εἶναι νὰ κάνουμε μιὰ ὀρι-
στικὴ στροφή πρὸς τὸ Θεό. Τὰ ἄλλα ἀκολουθοῦν.

Διακόψαμε τὴ συζήτηση γιὰ τὸ ἀπόγευμα. Ὁ Γέρον-
τας πῆγε στό κελί του γιὰ νὰ ἡσυχάσει. Ἐγὼ βγῆκα ἔξω
στό κιόσκι. Συμπλήρωσα τίς σημειώσεις μου. Ἐγραφα γρή-
γορα γιὰ νὰ μὴ μοῦ ξεφύγουν οἱ λόγοι τοῦ Γέροντα. Σὲ κά-
ποια στιγμή θυμήθηκα τὴν κατανυκτικὴν προσευχὴν τοῦ Ἰ-
ουστίνου Πόποβιτς:

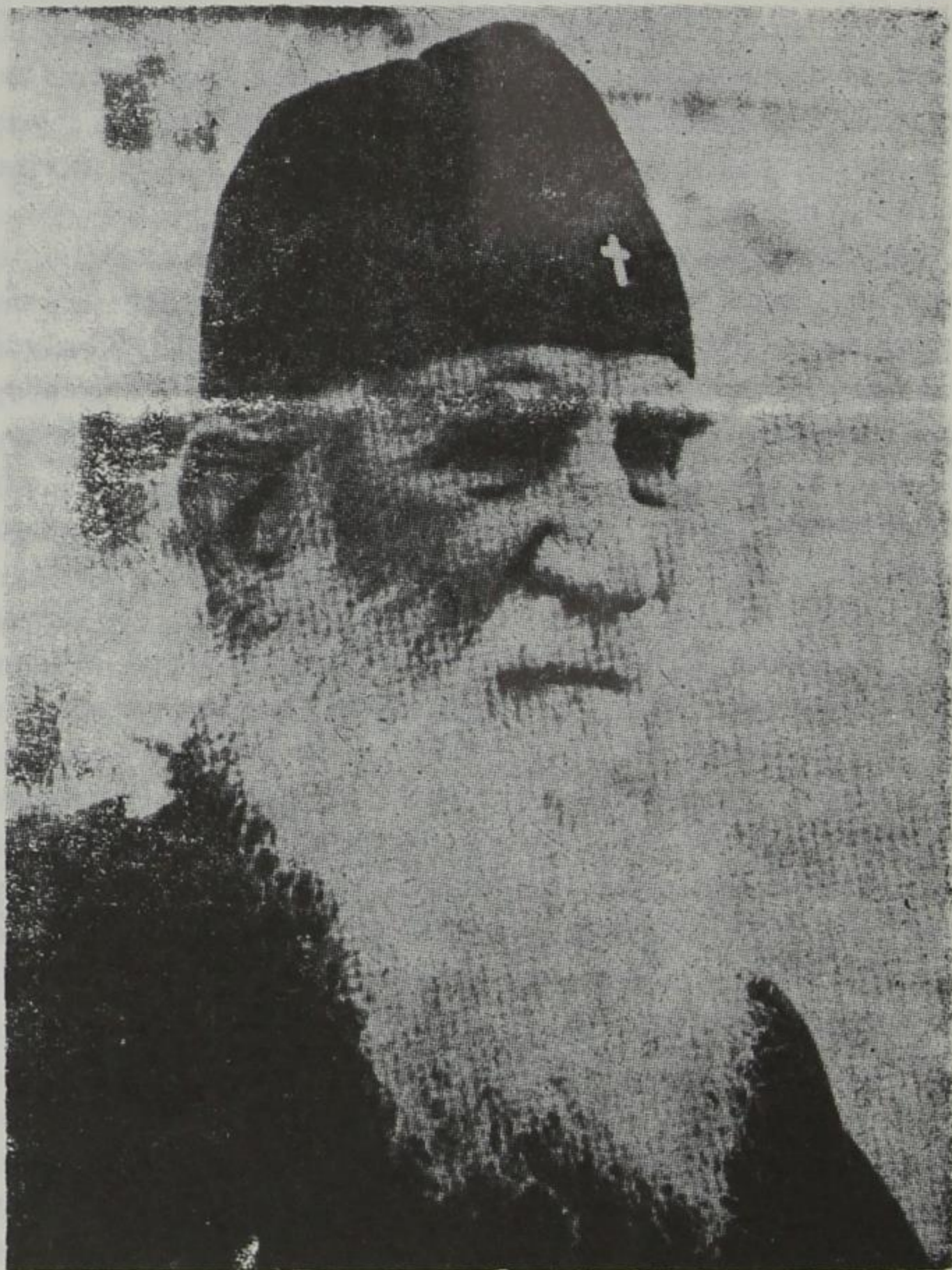
«Κύριε, ἐλέησον!

χορταράκι, ἐλέησον!

Πουλάκι, ἐλέησον!».

Πόσο αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ εἰσέλθει ὁ Κύριος στήν
κόλασή του γιὰ νὰ τὴν κάνει Παράδεισο! Ζητοῦσε νὰ τὸν
ἐλεήσει καὶ ἡ φύση, τὰ χορτάρια καὶ τὰ πουλιά!

Τὶς σκέψεις μου διέκοψε ὁ ἀδελφὸς Πανάρετος ποὺ ἔκανε μερικὲς μικροδουλειὲς στὴ νότια πλευρὰ τοῦ μοναστηριοῦ. Μοῦ εἶπε νὰ πᾶμε στὴν κουζίνα γιὰ νὰ ἐτοιμάσουμε τὴν τράπεζα. Μᾶς εἶχε προλάβει ὅμως ὁ Γέροντας. Καθίσαμε σιωπηλοὶ καὶ φάγαμε τὸ λαδερὸ φαγητό. Μετὰ καὶ οἱ τρεῖς ἀποσυρθῆκαμε στὰ κελιά μας.

Ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΗΣΥΧΙΑΣ

Στὸ ἴδιο μπαλκόνι συνεχίζουμε τὴν κουβέντα μας. Ὁ Γέροντας πρόθυμος πάντα. Ἀποφεύγει νὰ κάνει τὸ δάσκαλο. Δέχεται τοὺς προβληματισμούς μου καὶ τὶς ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντᾷ μὲ ταπείνωση καὶ πνευματικὴ σοφία.

—Ἐλπίζω, πάτερ μου, νὰ συνήθισες λίγο τὴ ζωὴ τοῦ μοναστηριοῦ μας καὶ νὰ ἐκπληρώνεται ὁ σκοπὸς τῆς ἐπίσκεψής σου. Ἐδῶ ἔχουμε μεγάλη ἡσυχία. Σχεδὸν ἀδιάκοπη. Ἐσεῖς ἀπὸ τὸν κόσμον ἴσως νὰ δυσκολεύεστε νὰ τὴ συνηθίσετε. Ἄν καὶ σὺ φαίνεσαι ὅτι τὴν προτιμᾷς.

—Τὴν ἡσυχία τὴν ἀγαπῶ, παρόλο πὺ εἶμαι δεμένος στὸν κόσμον μὲ πολλές μέριμνες. Χαίρομαι ιδιαίτερα πὺ ἤδη διανύω τρίτη μέρα στὸ ὁμορφο καὶ κατανυκτικὸ μοναστήρι σας καὶ τὸ τετράδιό μου γεμίζει μὲ τὶς σημειώσεις πὺ κρατῶ....

—Λίγοι ἄνθρωποι, πάτερ, ἀγαποῦν τὴν ἡσυχία. Οἱ πολλοὶ ἀρέσκονται στοὺς θορύβους, στὶς τυπικὲς κοινωνικὲς σχέσεις, στὶς δημόσιες ἐμφανίσεις καὶ γενικὰ στὴ μάταιη προβολή. Θέλουν νὰ ἔρχονται σ' ἐπαφὴ μὲ ἄλλους, νὰ κουβεντιάζουν καὶ νὰ ἐκφράζουν τὶς ἀνάλογες γιὰ τὴν κάθε περίπτωση κρίσεις, πὺ συνήθως εἶναι ἐπικρίσεις. Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στοὺς περισσότερους χριστιανούς. Παρόλο πὺ γνωρίζουν ὅτι ἡ ἡσυχία καὶ ἡ σιωπὴ εἶναι οἱ ρίζες τῆς ἀναμαρτησίας, ἐν τούτοις εἶναι ὑπερβολικὰ κοινωνικοὶ καὶ ἀπεραντολόγοι. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ αἰτία πὺ δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ ζήσουν σὲ χωριὰ καὶ κωμοπόλεις. Ἐπιζητοῦν τοὺς πολλοὺς καὶ ποικίλους ἀνθρώπους. Ὡστόσο πρέπει νὰ γί-

νομε φίλοι τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ σπίτια μας καὶ τὶς πόλεις. Μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζεῖ τὴν ἡσυχία καὶ νὰ τηρεῖ τὴ σιωπὴ καὶ μέσα στὴν κοινωνία, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζει πῶς θὰ τὴν ἀξιοποιήσῃ καὶ τί περιεχόμενο θὰ τῆς δώσῃ.

—Θὰ ἤθελα, Γέροντα, νὰ προχωρήσεις στὴν ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ θέματος. Νὰ μοῦ πεῖς ποιά εἶναι ἡ ἀξία τῆς ἡσυχίας. Καὶ ἀκόμη ἂν ἡ ἡσυχία ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

—Ἡ ἡσυχία εἶναι κυρίως κατάστασι, ἐσωτερική, ποὺ γεννιέται καὶ διατηρεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ ζημιωθεῖ πνευματικά, νὰ κρατήσῃ μ' ἄλλα λόγια τὸ νοῦ του καὶ τὴν καρδιά του μακριὰ ἀπὸ περισπασμούς καὶ περιπτώσεις βιοτικῆς μέριμνας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὸν Χριστό. Ἡ ὁδὸς τῆς ἡσυχίας δὲν εἶναι εὐκόλη, οὔτε καὶ κατανοεῖται ἀπ' ὅλους. Δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ἀπορρίπτουν, γιὰτὶ δίνουν προτεραιότητα στὴν κοινωνικὴ δράσι ἢ γιὰτὶ τὴ θεωροῦν μοναχική. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν τὴν ἀντέχουν. Ἔχουν συνηθίσει νὰ σκορπίζονται στὴν κοινωνία καὶ ν' ἀναπτύσσουν ποικίλες δραστηριότητες. Ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς λείπει ἡ κατάνυξι. Ἡ συμπεριφορὰ τους εἶναι σκληρὴ καὶ ὁ λόγος του δὲν ἔχει πνευματικὸ ἄρωμα. Ὁ ὅσιος Ἀρσένιος μακάριζε τοὺς ἀγγέλους ποὺ ἔχουν ἓνα μόνο σκοπὸ καὶ ἓνα θέλημα, δηλ. νὰ ὑμνοῦν ἀκατάπαυστα τὸν Θεὸ καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὶς βουλές Του. Ἐνῶ, ἔλεγε, οἱ βουλές καὶ οἱ σκοποὶ τῶν ἀνθρώπων διαφέρουν μεταξύ τους. Γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος ἀπέφευγε τοὺς ἀδελφούς. Δὲν μπορούσε νὰ μοιράσῃ τὴν καρδιά του στὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

—Ἡ ἡσυχία, Γέροντα, χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν κοινωνία. Εἶναι φυσικὸ ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοὺς θορύβους καὶ τὶς δραστηριότητες τῶν κοσμικῶν γιὰ νὰ εὐοδώνεται ἡ πνευματικὴ του προσπάθεια.

—Παράλληλα ὅμως ἡ ἡσυχία θερμαίνει τὴν ἀγάπη τοῦ ἡσυχαστῆ, ὁ ὁποῖος ἀξάνει τὴν προσευχή του γιὰ τοὺς ἀ-

δελφούς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διεκπε-
ραιώνει ὅλες τὶς ὑποθέσεις ποὺ
τοῦ ἐμπιστεύονται. Μυστικά καὶ ταπεινά,
χωρὶς κοινωνικὲς ἀναγνωρίσεις καὶ ἐπαίνους. Δὲν εἶναι μι-
κρὸ πρᾶγμα νὰ προσεύχεται γιὰ τοὺς πονεμένους ἀδελφούς,
νὰ μνημονεύεις τὰ ὀνόματά τους στὴν Προσκομιδὴ, νὰ κά-
νεις κομποσχοῖνι, νὰ ζεῖς τὸν πόνο τους.

— Ἡ ἡσυχία συνδέεται στενὰ μὲ τὴν ἀρετὴ τῆς σιω-
πῆς, ἡ ὁποία εἶναι τὸ γόνιμο χωράφι τῆς κατάνυξης. Εἶναι
κοινὴ διαπίστωση ὅτι οἱ συζητήσεις καὶ οἱ πολυλογίες προ-
καλοῦν ἀκηδία, ἐνῶ ἡ σιωπὴ βοηθάει στὸ νὰ προσεύχεται
ὁ ἄνθρωπος καλύτερα, νὰ διατηρεῖ τὸ πένθος καὶ τὴ μνήμη
τοῦ θανάτου, νὰ καλλιεργεῖ καρποφόρα τὴ μυστικὴ ζωὴ τῆς
καρδιάς, εἶπα στὸ Γέροντα, δίνοντας μιὰ προέκταση στὸ
θέμα.

— Ἄς θυμηθοῦμε τὸν ἀββᾶ Μωυσὴ ποὺ ἔλεγε ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος ποὺ ἀγαπάει τὴ σιωπὴ καὶ ἀποφεύγει τὶς πολλὲς
κουβέντες μοιάζει μὲ τὸ ὄριμο σταφύλι ποὺ εἶναι γεμάτο
γλυκὸ χυμό, ἐνῶ ὁ πολυλογᾶς μοιάζει μὲ ἀγουρίδα. Ἄλλὰ
πρέπει νὰ προσέξεις καὶ κάτι ἄλλο. Τὴν ἡσυχία δὲ τὴ δί-
νει μόνο ὁ τόπος. Χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴν ἐπιζητεῖ
καὶ νὰ τὴν ἀξιοποιεῖ ἀνάλογα. Μπορεῖ π.χ. ἓνας μοναχὸς
νὰ ζεῖ σὲ κάποιο ἀπόμερο μοναστήρι καὶ νὰ μὴ ζεῖ τὴν ἡσυ-
χία, γιατί τυχαίνει νὰ ἔχει πολλὲς μέριμνες γιὰ τὴ συντή-
ρηση τῶν κτιρίων, τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐπισκεπτῶν ἢ νὰ
τὸν ζητοῦν συνεχῶς στὸ τηλέφωνο. Αὐτὸς τελικὰ ἔχει πε-
ρισσότερες μέριμνες ἀπ' τοὺς κοσμικοὺς. Ἀντίθετα ἓνας οἰ-
κογενειάρχης εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχει περισσότερὴ ἡσυχία, ἂν
προσέχει λίγο στὴ ζωὴ του. Ἐκεῖνο ποὺ παίζει τὸν πρῶτο
ρόλο εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ διάθεση καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ ἄν-
θρώπου νὰ πετύχει κάτι τὸ πνευματικότερο. Ἄς μὴ
ξεχνᾶμε ἐπίσης ὅτι ὑπάρχουν ἄν-
θρωποι ποὺ μὲ τὰ χεῖλη σιωποῦν
καὶ μὲ τὸ νοῦ φλυαροῦν. Ἄλλοι πάλι
μιλᾶνε ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ ὅμως κρατᾶνε σιωπὴ,
γιατὶ τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ λένε δὲν εἶναι περιττὸ καὶ ἀνώ-

φελο. Ἐλπίζω πάτερ μου, ὅτι κι ἐμεῖς ἀνήκουμε στὴ δεύ-
τερη κατηγορία. Διαφορετικὰ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλεήσει.

Τὸ ἀπόγευμα μετὰ τὸν ἑσπερινὸ ἤλπιζα ὅτι θὰ συνε-
χίζαμε τὴ συζήτηση. Ὁ Γέροντας ὅμως ἦταν ἀπασχολημέ-
νος καὶ ἀποσύρθηκε γρήγορα στὸ κελί του. Ὁ ἀδελφὸς Πα-
νάρετος βγῆκε στὸν κῆπο γιὰ νὰ συνεχίσει τὴ δουλειά του.
Ἐγὼ βρῆκα τὴν εὐκαιρία νὰ τακτοποιήσω τὶς σημειώσεις
μου. Καθισμένος στὸ κελί μου ἀναλογίζομαι καὶ τὸ "Ἁγιον
Ὅρος, τὸν τόπο ποῦ μοῦ ἔχει χαρίσει μοναδικές πνευματι-
κὲς συγκινήσεις. Καταγράφω μιὰ ἐνθύμησή μου σχετικὴ μὲ
τὴ σιωπή.

Μιὰ φορὰ ἀνηφορίζαμε τρεῖς ἱερεῖς ἀπὸ τὸ μοναστήρι
τοῦ Σταυρονικήτα γιὰ τὶς Καρυές. Ἐνας φίλος μοναχός,
ποῦ εἶχε τὸ διακόνημα τοῦ κηπουροῦ, μᾶς εἶχε δώσει τρία
ἀγγουράκια καὶ λίγες ντομάτες. Βάλαμε κανόνα στὸν ἑαυ-
τό μας νὰ φτάσουμε στὴ διακλάδωση ποῦ πάει γιὰ τὸ μο-
ναστήρι τῶν Ἰβήρων, χωρὶς νὰ μιλήσουμε. Ἀραιώσαμε ὁ ἕ-
νας ἀπὸ τὸν ἄλλο τριάντα μέτρα καὶ βαδίζαμε συγχρονίζον-
τας τὴν ἀναπνοή μας μὲ τὴν εὐχὴ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ,
ἐλέησόν με». Ὁ ἰδρώτας ἔτρεχε ποτάμι, χωρὶς νὰ μᾶς ἐνο-
χλεῖ. Προχωρούσαμε ἀπορροφημένοι στὴν προσευχή. Ὅταν
φτάσαμε στὸ σημεῖο ποῦ θὰ τελείωνε ὁ κανόνας, καθίσαμε
λίγο γιὰ μιὰ ἀνάσα. Εἶχαμε ἀλλοιωθεῖ στὸ πρόσωπο. Δοκι-
μάζοντας τὴν «εὐλογία» νιώθαμε βαθιὰ ἱκανοποίηση, ἀπ'
τὴν ὁποία ξεπηδοῦσε ἀδιάκοπη εὐχαριστία. Συνεχίσαμε τὸ
δρόμο, ἀνανεώνοντας τὸν κανόνα. Κανένας ἀπὸ τοὺς τρεῖς
δὲν εἶχε διάθεση νὰ μιλήσει. Δὲ θέλαμε νὰ χάσουμε τὴν
κατάνυξη. Ἡ ἡσυχία τοῦ ἁγιασμένου τόπου καὶ ἡ δική μας
σιωπὴ εἶχαν δημιουργήσει στὴν ψυχὴ μας μιὰ πνευματικὴ
εὐφορία ποῦ δὲν ἐκφράζεται μὲ λόγια. Ἡ σιωπὴ ἡ
πεζοπορία ἀναχώνευε ὅ,τι πνευμα-
τικὸ εἶχαμε δεχτεῖ καὶ τὸ σταθε-
ροποιοῦσε, κάνοντάς το πολύτιμο
θησαυρὸ τῆς ψυχῆς μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΤΗΣ ΑΜΩΜΗΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τέταρτη μέρα στὸ μοναστήρι. Ὁ Γέροντας μὲ ὀδήγησε στὸ ἀπέρηπτο γραφεῖο του. Μιὰ ἀρχειοθήκη, λίγα βιβλία καὶ μερικὰ παλιὰ ἔπιπλα εἶναι ὁ ἐξοπλισμὸς του. "Ὅλα ταπεινά, φτωχικά." Ἀρχισα τὴ συζήτηση μὲ τὴν ἀκόλουθη διαπίστωση:

—'Απ' ὅλους, Γέροντα, διακηρύσσεται ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Τὸ ἀναγνωρίζουν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἀδιάφοροι στὰ θρησκευτικὰ ζητήματα. Βλέπουν ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ συνάνθρωπο εἶναι ἀναγκαῖα στὴ ζωὴ γιὰ νὰ λύνονται διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα! Βέβαια οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ποὺ δέχονται τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἀλλὰ ἀρνοῦνται τὴν πρὸς τὸ Θεὸν ἀγάπη, παρνοοῦν τὸ Εὐαγγέλιο. Ἡ ἀγάπη, νομίζω, ἔχει βαθὺ καὶ πνευματικὸ περιεχόμενον, εἶναι θεῖος ἔρωσ ποὺ τὸν ζεῖ κανεὶς καὶ δύσκολα τὸν ἐκφράζει.

—Ὁ Χριστὸς, ἀδελφέ, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἦρθε στὴ γῆ γιὰ νὰ μᾶς σώσει. Κινήθηκε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ «ὑπέμεινεν ἐκουσίως τὰ ζωοποιὰ πάθη». Ὁ ἄνθρωπος ἀνταποδίδει, ἅς ποῦμε ἔτσι, αὐτὴ τὴν ἀγάπη μὲ τὴ δική του ἀγάπη. Συγχρόνως ζητάει νὰ τὸν ἐλεήσει ὁ Κύριος. Τὸ αἶτημα αὐτὸ εἶναι διαρκές. Ὅμως δὲν εἶναι εὐκολο νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἀγάπη, ὄντας ἁμαρτωλὸς καὶ στερημένος ἀγάπης. Μποροῦμε ὅμως νὰ ἐπαναλαμβάνουμε τὰ ὅσα ἔχουν γράψει γιὰ τὴν ἀγάπη οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος λέγει ὅτι τὰ ὀνόματα τῆς ἀγάπης εἶναι πολλὰ, τὰ ἔργα τῆς ἐπίσης πολλὰ, τὰ γνωρίσματα τῆς εἶναι περισσότερα, ἐνῶ τὰ ἰδιώματά τῆς εἶναι πάμπολλα καὶ θεϊκά. Ἡ φύση τῆς εἶναι ἀνεκφραστή ἀπ' ὅλους, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀπὸ τοὺς ἀν-

θρώπους. Ἡ ἀγάπη κατὰ τὴν οὐσία της εἶναι ἀκατάληπτη, ἀπλησίαστη κατὰ τὴ δόξα, ἀνεξερεύνητη κατὰ τὰ σχέδιά της.

— Παρόλο, Γέροντα, πὺ δὲν ἔχω τίς προϋποθέσεις γιὰ νὰ κατανοήσω τὰ ὅσα μοῦ εἶπες, ἐπιθυμῶ νὰ προχωρήσεις στὸ θέμα. Ἐλπίζω νὰ ταπεινωθῶ ἀκούγοντας γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ γιὰ τίς ἱερές συγκινήσεις πὺ χαρίζει σ' αὐτοὺς πὺ τὴν ἔχουν. Ἴσως κάποτε νὰ πληγῶσει κι ἐμένα τὸν ἀμαρτωλό, γιὰ νὰ γίνω ἄξιος λειτουργὸς τοῦ Θεοῦ. Συγχώρησέ μου τὴν ἐπιμονή.

— Αὐτὴ ἡ ἀγάπη ἀλλοιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ γλυκαίνει τὴν ψυχὴ του. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἐκφράζει τὸ ἱερὸ αὐτὸ βίωμα ὡς ἐξῆς: «Ἐπειδὴ, ἀγαπητοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐμνήσθην τοῦ κάλλους τῆς ἀμωμήτου ἀγάπης, καὶ αἴφνης τὸ φῶς αὐτῆς εὐρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τῇ γλυκύτητι αὐτῆς συνηρπάγην καὶ τὰς ἔξωθεν αἰσθήσεις ἀπόλεσα, ἔκνους ὅλως τῷ βίῳ γενόμενος καὶ τῶν ἐν χερσὶν ἐπιλέλησμαι». Ἐκεῖνος πὺ ἔχει τὴν ἀγάπη «ποτὲ πλέον δὲν θὰ ἐπιθυμήσει νὰ ἀσπασθεῖ μὲ ἐμπάθεια κάλλος ἀνθρώπινον», γιὰτὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα τὰ ἀρνεῖται. Ἡ καρδιά του ποθεῖ τὸν Χριστὸ καὶ κάθε ἐγκόσμιο καὶ ἐφήμερο ἔχει σχετικὴ γι' αὐτὸν ἀξία. Μένει ἀσυγκίνητος ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου. Τίποτε δὲν τὸν ἐπηρεάζει. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἔλθει σὲ ἐπικοινωνία μὲ ἀνθρώπους ἀμαρτωλοὺς καὶ διεστραμμένους, αὐτὸς δὲ μολύνεται. Ἀντίθετα ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπη του καὶ τοὺς βοηθαεῖ πνευματικά. Τὰ συναξάρια ἀναφέρουν περιπτώσεις Ἀγίων πὺ μὲ τὴν ἀγάπη τους ὁδήγησαν στὴ σωτηρία ψυχῆς πὺ ἦταν στὸ βουρκο τῆς ἀμαρτίας. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος στὸν τριακοστὸ λόγο «Περὶ ἀγάπης, ἐλπίδος καὶ πίστεως» λέγει ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν πέφτει ποτὲ ἀπὸ τὸ ὕψος της οὔτε σταματᾷ ἀπὸ τὸ τρέξιμό της οὔτε ἐπιτρέπει σ' αὐτὸν πὺ πλήγωσε μὲ τὰ βέλη της νὰ ἡρεμήσει ἀπὸ τὴ «μακαρία μανία» πὺ τοῦ προξένησε. Ἡ ἀγάπη ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ὅσο φυσικὰ εἶναι δυνατό στὸς ἀνθρώπους, μεθάει ἱερῶς

τὴν ψυχὴν του, τὸν στερεώνει στὴν πίστη, τὸν κάνει μακρόθυμο καὶ βαθιὰ ταπεινός.

—Θυμάμαι πολὺ καλά, Γέροντα, τὴν περιγραφή που κάνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου που διαφλέγεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἐξωτερικὰ τὸ σῶμα του, σὰν νὰ εἶναι καθρέπτῃς, δείχνει τὴν ἐσωτερικὴ λαμπρότητα τῆς ψυχῆς. Ξεχνάει πολλές φορές τὴ σωματικὴ τροφή. Εἶναι ἐξαγνισμένος ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὸ ἐλάχιστο φαγητό του δὲν τοῦ προξενεῖ καμιὰ εὐχαρίστηση, γιατί τὸν τρέφει μυστικὰ τὸ οὐράνιο πῦρ, ὅπως ποτίζουν μυστικὰ τὶς ρίζες τῶν φυτῶν οἱ ὑπόγειες φλέβες τοῦ νεροῦ.

—Ἡ ἀγάπη δίνει χαρά. Ἐπίσης δὲν ἡσυχάζει ποτέ. Ἔχει καὶ ὀριζόντια δραστηριότητα. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ στοὺς Προφήτες, στοὺς Ἀποστόλους, στοὺς Μάρτυρες, στοὺς Πατέρες, στοὺς Ἁγίους γενικότερα. Ἡ ἀγάπη πυρακτώνει τοὺς Προφήτες, συνοδοιπορεῖ μὲ τοὺς Ἀποστόλους στὸ ἀκατάπαυστο ἱεραποστολικό τους ἔργο, δυναμώνει τοὺς Μάρτυρες γιὰ νὰ πορφυρώσουν τὴ γῆ μὲ τὸ τίμιο αἷμα τους χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἐμπνέει τοὺς Πατέρες καὶ Διδασκάλους, ἐνισχύει καὶ ἀγιάζει ὅλους τοὺς χριστιανούς που ἀγωνίζονται γιὰ τὴ σωτηρία τους. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ «πᾶσα σπουδὴ καὶ πᾶσα ἄσκησις μετὰ πολλῶν καμάτων» πρέπει νὰ ἔχει σὰν σκοπὸ τὴν κατάκτηση τῆς ἀγάπης «ἐν συντετριμμένῳ πνεύματι».

Συνεχίσαμε γιὰ ἀρκετὴ ὥρα τὴ συζήτηση. Τὸ θέμα τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεὸ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ προϋποθέτει καὶ τὴν ἀνάλογη ἐμπειρία γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητό. Ὁ Γέροντας μοῦ εἶπε ὅτι τὸ ἀπόγευμα πρέπει νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, που ἀποτελεῖ τὴ συνέχεια τοῦ θέματος.

Στὸ κελί μου βρίσκω τὸ χρόνο νὰ τακτοποιήσω τὶς σημειώσεις μου καὶ νὰ προβληματιστῶ πάνω στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ: «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί

ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Τὸ γνῶρισμα τῶν χριστιανῶν εἶναι ἡ ἀγάπη. Γνῶρισμα χαμένο γιὰ μᾶς τοὺς τωρινούς. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ἀνησυχεῖ γιὰ τὸν ἀδελφὸ ποὺ ἁμαρτάνει. Χαίρεται, ὅταν προοδεύει. Ἐξαρτᾶ τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὴ σωτηρία ἐκείνου. Ἡ ἀγάπη του ἐφευρίσκει πολλοὺς τρόπους γιὰ νὰ πετύχει τὸ σκοπὸ τῆς. Πληροφορεῖται πρῶτα ἀπὸ ἀγνὸ ἐνδιαφέρον τὰ λόγια καὶ τὶς πράξεις τοῦ ἀδελφοῦ. Ὑστερα μὲ συμπάθεια καὶ σοφία προσπαθεῖ νὰ διορθώσῃ τὸν ἀδελφὸ καὶ «ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ δακρύων» προσεύχεται.

Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ἀναφέρει τέτοιες περιπτώσεις ποὺ μᾶς βοηθοῦν νὰ καταλάβουμε τί σημαίνει στὴν πράξη ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Ἐνας τηρητῆς τῆς ἀγάπης μεταχειριζόταν πολλοὺς τρόπους καὶ μεθόδους γιὰ νὰ μαθαίνει τί ἔλεγαν καὶ τί ἔκαναν οἱ ἀδελφοί μου. Τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ σὲ κάποια δεδομένη στιγμή. Ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωση ἐνεργοῦσε. Στὸν ἕνα ἔλεγε πνευματικὸ λόγο, στὸν ἄλλο πρόσφερε δῶρο, στὸν τρίτο ἔδειχνε ἀνοχή. Γιὰ ὅλους ἔκλαιγε καὶ ὕρηνουσε. Θεωροῦσε τὶς ἁμαρτίες τοὺς δικές του. Πενθοῦσε ὑπερβολικὰ καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ νὰ τὸν ἐλεήσῃ.

Ἄλλος πάλι βλέποντας τοὺς ἀδελφούς του νὰ παραμένουν στὴν κατάσταση τῆς ἁμαρτίας, θλιβόταν τόσο πολὺ, ποὺ νόμιζε ὅτι θὰ τοῦ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ δώσει λόγο γιὰ τὶς πράξεις τῶν ἀδελφῶν!

Μετὰ τὸν ἑσπερινὸ ὁ Γέροντας κάθισε σ' ἕνα κούτσουρο, δίπλα ἀπὸ τὸ ναό. Κοντὰ του κάθισα ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφὸς Πανάρετος. Ὁ Γέροντας ἄρχισε τὴ συζήτηση:

— Ἡ ἀγάπη «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». Αὐτὴ τὴ θυσία τὴ βλέπουμε στοὺς Ἁγίους, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουν τὸν ἑαυτό τους γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἀδελφόν. Θυμᾶμαι δυὸ χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων ἀσκητῶν. Ὄταν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ἦταν ἀκόμη ὑποτακτικὸς, τὸν ἔ-

στειλε ὁ Γέροντάς του στὸ φούρνο τῆς σκῆτης γιὰ νὰ ψήσει τὰ παξιμάδια τους. Ἐκεῖ βρῆκε κάποιον ἄλλο πού εἶχε πάει γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό, ἀλλὰ καθυστεροῦσε, γιατί δὲν εἶχε βοηθό. Ὁ νεαρός Θεόδωρος ἄφησε κάτω τὸν τορβά του καὶ τὸν βοήθησε. Μόλις τελείωσε, παρουσιάστηκε ἄλλος μὲ ψωμιά. Ὁ Θεόδωρος πρόθυμα τοῦ ἔδωσε τὴ σειρά καὶ τὸν βοήθησε. Μετὰ ἦρθε τρίτος καὶ τέταρτος. Πάλι τὸ ἴδιο. Πέρασε ὀλόκληρη ἡ μέρα, ὅταν τελευταῖος ἀπ' ὅλους ἔφησε καὶ τὰ δικά του καὶ γύρισε στὸ κελί του πολὺ καθυστερημένος, ἀλλὰ μὲ ἱκανοποίηση ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς ἀγάπης πού ἀπέκτησε. Ἐλεγαν ἐπίσης γιὰ τὸν ἀββᾶ Ἀγάθωνα ὅτι πάντα στὴ ζωὴ του προσπαθοῦσε νὰ ἀναπαύει τοὺς ἀδελφούς του. Ὅταν τύχαινε νὰ περνᾶει τὸ ποτάμι μὲ ἄλλους ἀδελφούς, πρῶτος ἔπαιρνε τὰ κουπιὰ τῆς βάρκας. Ὅταν πήγαιναν ξένοι στὸ κελί του, μὲ τὸ ἓνα χέρι τοὺς χαιρετοῦσε καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἄρχιζε νὰ στρώνει τράπεζα γιὰ νὰ τοὺς φιλοξενήσει. Κάποτε τοῦ εἶχαν χαρίσει ἓνα σκαλιστήρι γιὰ νὰ καλλιεργεῖ τὸν κῆπο του. Κάποιος ἀδελφός τὸ εἶδε στὰ χέρια του καὶ τὸ θαύμασε. Ὁ ἀββᾶς Ἀγάθωνας κατάλαβε τὴ λαχτᾶρα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μὲ τὴ βία τοῦ τὸ δώρισε. Τὰ περιστατικὰ πού σᾶς εἶπα εἶναι ἡ ἀγάπη στὴν πράξη καὶ ὄχι στὴ θεωρία, παρόλο πού ἐγὼ τώρα σᾶς ταλαιπωρῶ μὲ τὶς διηγῆσεις. Ὅμως, Πανάρετε, δείξε σὺ τὴν ἀγάπη σου. Φέρε μας κάτι νὰ γευθοῦμε.

Ὁ σιωπηλὸς Πανάρετος γύρισε σὲ λίγα λεπτὰ μ' ἓνα δίσκο. Τρεῖς καφέδες καὶ ἓνα πιάτο μὲ φράουλες. Ὁ Γέροντας βλέποντας τὸν χαριτωμένο ὑποτακτικὸ νὰ προσφέρει τὴν ἀγάπη του μειδίασε εὐχαριστημένος. Καὶ συνέχισε τὸ λόγο του:

— Ἡ ἀγάπη προϋποθέτει καλλιεργημένο ἄνθρωπο, ἀναγεννημένο ἄνωθεν, πού θὰ βλέπει τὸ συνάνθρωπό του σὰν τὸ Θεό του. Δυστυχῶς τέτοιοι ἄνθρωποι εἶναι σπανιότατοι. Ἐνῶ οἱ πονεμένοι ἔχουν αὐξηθεῖ, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀγάπης εἶναι ἐλάχιστοι. Δὲ συναντᾶς εὐκολα ἄνθρωπο πού νὰ θέλει ν' ἀκούσει τὸν πόνο σου, νὰ λυπηθεῖ μαζί σου, νὰ γίνεи βοηθός σου, νὰ σοῦ δυναμώσει τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ

Θεὸς δὲν ἐγκαταλείπει τοὺς πάσχοντες. Ἀγάπη δὲν εἶναι ἓνας ψυχρὸς λόγος παρηγορίας, οὔτε πάλι μιὰ ἐλεημοσύνη ποὺ γίνεται, ἀλλὰ κάτι πνευματικότερο: προσευχὴ γιὰ τὸν ἀδελφό, ἀγωνία γιὰ τὴν πορεία του, δάκρυα.

— Ἐμεῖς, Γέροντα, μείναμε στὰ ὠραῖα λόγια. Μιλᾶμε γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη χωρὶς τὴν παραμικρὴ συγκίνηση. Δίνουμε τὰ παλιά μας ροῦχα στοὺς φτωχοὺς γιὰ ν' ἀδειάσουν οἱ ντουλάπες μας καὶ ὄχι γιὰ τὸν συμπονοῦμε. Δίνουμε, ἂν μᾶς ζητήσουν φορτικά, καὶ κάποιο χρηματικὸ ποσὸ γιὰ νὰ ἀποκοιμίσουμε τὴν ἰσχνὴ φωνὴ τῆς συνείδησής μας, εἶπα μὲ κάποια ἀγανάκτηση.

— Ἀγάπη γιὰ τὸν πλησίον σημαίνει πνευματικὸ μαρτύριο. Νὰ σοῦ λείει τὸν πόνο του ὁ ἀδελφὸς κι ἐσύ ν' ἀναλαμβάνεις τὴν ἀπάλυνση καὶ θεραπεία του. Νὰ βρίσκεις μόνος σου τὴ χήρα μὲ τὰ πολλὰ ὄρφανὰ ποὺ ζεῖ σὲ κάποια παράγκα ἢ σὲ κάποιο στάβλο καὶ νὰ σὲ πληγώνει ἢ φρικτὴ κατάσταση τῆς, νὰ αἰσθάνεσαι ἔλεγχο στὴ συνείδησή σου. Ἡ ἀκόμη νὰ κάθεται κοντὰ στὸν ἀδελφὸ ποὺ ὑποφέρει καὶ ν' ἀκοῦς ἐπὶ ὥρες νὰ σοῦ διηγεῖται τὴ βασανισμένη ζωὴ του. Ἀγάπη θὰ πεῖ νὰ φτάσει ὁ ἄνθρωπος στὸ σημεῖο ποὺ νὰ μὴ θέλει νὰ μπεῖ στὸν Παράδεισο μόνος του. Ἡ ἀγάπη εἶναι «δεσμὸς ἅγιος καὶ δύναμη ἄφατη» ποὺ ἀλλοιώνει καὶ ἐξαγιαρίζει τὴν ψυχὴ.

Μιὰ ἀκόμη μέρα πέρασε στὸ μοναστήρι. Εἶχα ἀρκετὴ συγκομιδὴ. Τὰ περὶ ἀγάπης λόγια τοῦ Γέροντα δημιούργησαν στὴν καρδιά μου ἀνέκφραστη πνευματικὴ συγκίνηση.

Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ

Μὲ πικρία διαπιστώνω ὅτι οἱ ἄνθρωποι στὴν ἐποχὴ μας ἔχουν μεγάλη περιέργεια στὸ νὰ βλέπουν καὶ ν' ἀκοῦν τί γίνεται σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Θέλουν νὰ ἐνημερώνονται καὶ στὴ συνέχεια νὰ κρίνουν τὰ γεγονότα. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος τους χάνεται ἀνωφελῶς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὰ πνευματικὰ καὶ οὐσιώδη εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτο. Ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους κι ἐκεῖνοι ποὺ στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς μάταιης περιέργειας γιὰ γνώση καὶ ἐνημέρωση ἐντάσσουν καὶ τὴ θεολογία, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξεστρατίζουν καὶ ὁ πνευματικὸς ἀγώνας τους νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴ νοοτροπία τοῦ κόσμου.

Τὴ διαπίστωση αὐτὴ ἔθεσα ὑπόψη τοῦ Γέροντα μετὰ τῆ θεία Λειτουργία, ὅταν καθίσαμε πάλι στὸ ταπεινὸ του γραφεῖο καὶ τοῦ ζήτησα νὰ τὴ σχολιάσει.

— Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης στὸ πνευματικότερο βιβλίο του «Ἀόρατος πόλεμος» λέγει ὅτι γιὰ νὰ φυλάγουμε τὸ νοῦ μας ἀπὸ τὴν πολυπραγμοσύνη καὶ τὴν περιέργεια πρέπει νὰ ἀδιαφοροῦμε ὀλότελα γιὰ τὰ μηνύματα, τὶς εἰδήσεις, τὶς μεταβολές καὶ γενικότερα τὶς ἀλλοιώσεις τοῦ κόσμου καὶ τῶν βασιλείων. Δυστυχῶς αὐτὸ δὲν τὸ πετυχαίνουμε, γιὰτὶ θεωροῦμε χρέος μας νὰ εἴμαστε ἐνημερωμένοι σὲ ὅλα. Παρακολουθοῦμε ἀνελλιπῶς τὰ διάφορα μέσα ἐνημέρωσης. Ἐχουμε γνώση γιὰ τὸ τί συμβαίνει γύρω μας, ὅχι ὅμως καὶ μέσα μας. Γίναμε ἐξωστρεφεῖς καὶ πολυπράγμονες. Ἐοδεύουμε τὸ χρόνο μας «στὴν ἔρευνα τῶν ἐπιγείων πραγμάτων» καὶ γεμίζουμε τὸ νοῦ μας μὲ μάταιους καὶ βλαπτικούς λογισμούς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ γινόμαστε αἰχμάλωτοι τῆς περιέργειας, ποὺ εἶναι ἓνα ἀκόρεστο καὶ ἀνικανοποίητο

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης

πάνθος. Γι' αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ προοδεύσουμε στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἀντίθετα ὁ ἔραστής τῶν οὐρανίων δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ καμιὰ ἄλλη ὑπόθεσι στὸν κόσμον, παρὰ γιὰ τὸν Ἐσταυρωμένο, τὴ ζωὴ Του, τὸ θάνατό Του καὶ τὸ τί ζητάει ὁ Κύριος ἀπ' αὐτόν.

Ὁ Γέροντας εἶχε διάθεσι γιὰ συζήτησι καὶ μοῦ εἶπε ὅτι θέλει νὰ κάνει καὶ μερικὲς ἀκόμη σκέψεις πάνω στὸ θέμα.

—Οἱ ἀγωνιστὲς τῆς πνευματικῆς ζωῆς συχνὰ κατορθώνουν νὰ μείνουν ἀδιάφοροι ἀπὸ τὰ ὅσα συμβαίνουν γύρω τους καὶ διατηροῦν τὸ νοῦ τους ἐλεύθερο ἀπὸ μάταιους λογισμοὺς. Διατρέχουν ὅμως ἕναν ἄλλο κίνδυνον: Νὰ πέσουν στὴν ὑπερηφάνεια στοχαζόμενοι τὸ Θεό! Παράξενη φαίνεται αὕτη ἡ διαπίστωσι, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ διάβολος εἶναι πανοῦργος. Δίνει στοὺς «ὄξεις τὸν νοῦν» πνευματικὲς περιέργειες γιὰ νὰ ἐρευνοῦν τὸ Θεὸ καὶ νὰ διατυπώνουν ὑψηλὰ καὶ λεπτὰ νοήματα. Αὐτὸ γίνεται κύριον μέλημά τους. Ὅμιλοῦν καὶ γράφουν μὲ εὐκολία καὶ ἐντυπωσιάζουν ἐκείνους ποὺ τοὺς παρακολουθοῦν. Δημιουργεῖται ἔτσι γύρω τους ἕνας κύκλος ἀνθρώπων μὲ νοοτροπία φανατικοῦ ὄπαδοῦ. Αὐτοὶ ἐκθειάζουν τὸ σοφὸ τους δάσκαλον καὶ ἀποστομῶνουν χωρὶς ἀγάπη κάθε ἄλλον ποὺ θὰ τολμοῦσε ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ κύρος καὶ τὴν πνευματικότητά του. Ζώντας πνευματικὰ μέσα σ' ἕνα τέτοιον κύκλον αἰσθάνονται τέρψη ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ «νομίζουν ὅτι ἀπολαμβάνουν τὸν Θεόν». Ἐδῶ βρίσκεται ἡ πλάνη. Σταματοῦν στὴ θεωρία, ἐνῶ πρέπει νὰ προχωρήσουν στὴν καθάρσιν τῆς καρδιᾶς ἀπὸ τὰ πάθη. Μὲ ἄλλα λόγια νὰ προσγειωθοῦν, νὰ δοῦν τὸν ἔσω ἄνθρωπον, νὰ μετανοήσουν. Διαφορετικὰ πλησιάζουν τὸ βάραθρον τῆς ὑπερηφάνειας. Θὰ συμβεῖ αὐτὸ ποὺ γράφει ὁ ἅγιος Νικόδημος: «Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθοῦν, καταντοῦν νὰ λογιᾶσθαι, πῶς δὲν ἔχουν χρεῖαν πλέον ἀπὸ τὴν συμβουλήν καὶ νοουθεσίαν τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ ἐσυνήθισαν νὰ προστρέχουν εἰς κάθε τους χρεῖαν, εἰς τὸ εἶδωλον τῆς ἰδικῆς των κρίσεως».

πράγμα, ὅπου εἶναι πολλὰ κινδυνῶδες καὶ δύσκολον νὰ ἰα-
τρευθῆ».

— Ἐχω καταλάβει πλήρως γιὰ ποιά κατηγορία ἀνθρώ-
πων μιλάς, Γέροντα. Θὰ ἤθελα νὰ σοῦ πῶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι
αὐτοὶ ἔχουν εὐρύτητα γνώσεων. Τοὺς ἀπασχολοῦν τὰ θεο-
λογικὰ ζητήματα, ἡ τέχνη, ἡ πολιτική, ἡ οἰκολογία, τὰ οἰ-
κονομικὰ κ.ἄ. Ἐπικαλοῦνται συχνὰ τὶς γνώμες ποιητῶν,
τραγουδιστῶν, πολιτικῶν καὶ γενικὰ τῶν «πνευματικῶν» ἀν-
θρώπων, λές καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸς
χρειάζεται τὴ μαρτυρία αὐτῶν τῶν ἀσχετων ἀνθρώπων. Εἶ-
ναι λυπηρὸ νὰ διατυμπανίζουμε μιὰ ἀποψη ἐνὸς καλλιτέχνη,
ποῦ ἔτυχε νὰ εἶναι σωστή, ἀφοῦ γνωρίζουμε ὅτι δὲ συνδέε-
ται μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅπως καὶ τὸ νὰ μιλάμε γιὰ τὴν ἀ-
γιότητα καὶ τὴ θέωση, ἐνῶ ζοῦμε κοσμικά, εἶναι κάτι ποῦ
δὲ συμβιβάζεται.

— Πολὺ ὀρθὰ τὰ ὅσα εἶπες, πάτερ μου. Δὲν πρέπει ἡ
θρησκεία νὰ θεωρεῖται ὅτι εἶναι μιὰ διέξοδος ἀναφυχῆς καὶ
κοινωνικῆ ἐκδήλωση. Χρειάζεται νὰ βαδίζουμε τὴν ὁδὸ τοῦ
Χριστοῦ σταθερὰ καὶ μὲ δίψα γιὰ πνευματικότερη ζωὴ. Καὶ
πάντα προσεκτικοὶ γιὰ νὰ μὴ πλανιόμαστε ἐκ δεξιῶν.

Ὁ Γέροντας δὲ θέλησε νὰ γίνῃ πιὸ συγκεκριμένος καὶ
νὰ ἀναφέρει ὀνόματα συγχρόνων του. Κάτι ποῦ κι ἐγὼ δὲν
τὸ ἤθελα. Γιατὶ φοβᾶμαι πὼς πολλοὶ πέφτουμε στὴν παγί-
δα τῆς εὐκόλης κρίσης καὶ καταδικάζουμε ἀδίκως. Προχώ-
ρησα διστακτικὰ σ' ἓνα ἄλλο θέμα ποῦ ἔχει κάποια σχέση
μὲ τὰ προηγούμενα. Εἶπα στὸ Γέροντα:

— Οἱ ἄνθρωποι ξεχνοῦν εὐκόλα τὸ Θεό. Παρόλο ποῦ εἶ-
ναι βαπτισμένοι καὶ ὁμολογοῦν τὴν πίστη της, στὴ ζωὴ
τους ξεχνοῦν τὴν πανταχοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εὐ-
θυγραμμίζονται μὲ τὸ θέλημά Του. Ἐχουν μιὰ καταπλη-
κτικὴ ἐξωτερικὴ ὁμοιότητα μὲ τοὺς ἀβάπτιστους. Τὸ ἐρώ-
τημα εἶναι πὼς θὰ βοηθηθοῦν ὅσοι ἔχουν ξεχάσει ἢ ξεχνοῦν
κατὰ περιόδους τὸ Θεό, μὲ ποιὸ τρόπο θὰ ἀποκτήσουν διαρ-
κὴ τὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Νομίζω, Γέροντα, ὅτι οἱ Πατέρες

υποδεικνύουν πολλούς τρόπους.

—Ὁ πιὸ προσιτὸς τρόπος εἶναι ἡ μελέτη «τῆς μεγαλειότητος καὶ ὠραιότητος τῶν δημιουργημάτων» τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τοὺς ἀρχάριους καὶ «λογικούς» ἡ φύση εἶναι ἓνα πολυσέλιδο καὶ ἐνδιαφέρον βιβλίον ποὺ ὁδηγεῖ στὴ γνωριμία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι παραδεκτὸ ἀπ' ὅλους. Ὅμως τὸ ξεχνοῦμε καὶ δὲν ἀναγόμεσθε ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Τὰ μάτια μας ἔγιναν ὑλιστικά. Τώρα πιά τοὺς ὁμορφότερους τόπους τοὺς χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος καὶ ὄχι τῆς ψυχῆς μας. Δὲ μποροῦμε ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴ δίψα τῆς ἀπόλαυσης. Οἱ κάπως ρομαντικοὶ στέκονται πάνω σ' ἓνα ὕψωμα, ἀπολαμβάνουν τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου καὶ ἐκφράζουν ποικίλα ἐπιφωνήματα, χωρὶς ὅμως νὰ δέχονται κάποιο πνευματικὸ ἐρέθισμα γιὰ νὰ ποῦν μὲ συναίσθηση: «Θεέ μου, πάλι ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ πάλι μιὰ καινούρια ἡμέρα προστίθεται στὴ ζωὴ μου γιὰ μετάνοια. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἀνησυχῶ». Αὐτὰ φαίνονται ὑπερβολές στοὺς πολλούς, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ φωνάζουν, νὰ τραγουδοῦν, ν' ἀπολαμβάνουν μιὰ καὶ δὲν ἔζησαν ποτὲ τέτοιες πνευματικὲς καταστάσεις.

—Εἶναι δύσκολο νὰ μεταφέρεις στὸν ἄλλο τὰ ὅσα σοῦ ἀποταμιεύει στὴν καρδιὰ ἡ μετάνοια.

—Δύσκολο εἶναι, ὄχι ὅμως ἀκατόρθωτο. Ἀλλὰ ἄς συνεχίσω λίγο. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσέχει τὴν καθημερινὴ διοίκηση καὶ πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ συντρίβεται. Ἐνῶ ὁ ἴδιος ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἀμελεῖ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς τὸν εὐεργετεῖ μὲ ποικίλους τρόπους. Τὸν προστατεύει ἀπὸ ὄρατους καὶ ἀόρατους κινδύνους. Ὁ ἅγιος Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος λέγει ὅτι πρέπει νὰ σκεφτόμαστε τὴν ἄρρητη καὶ ἀπερίγραπτη σοφία καὶ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀκατάληπτη μακροθυμία Του, ἡ ὁποία ὑπομένει τὰ ἀναρίθμητα σφάλματα ἐκείνων ποὺ ἀμαρτάνουν, καὶ νὰ Τὸν δοξάζουμε. Προτρέπει ἀκόμη νὰ προχωροῦμε περισσότερο καὶ νὰ στεφτόμαστε τὴ μεγάλη ἀγάπη Του πρὸς ἐμᾶς, γιὰτὶ ἐνῶ κανένα καλὸ δὲν κάναμε, δὲν τὸ θεώρησε ἀνάξιόν Του, παρόλο ποὺ εἶναι Θεός,

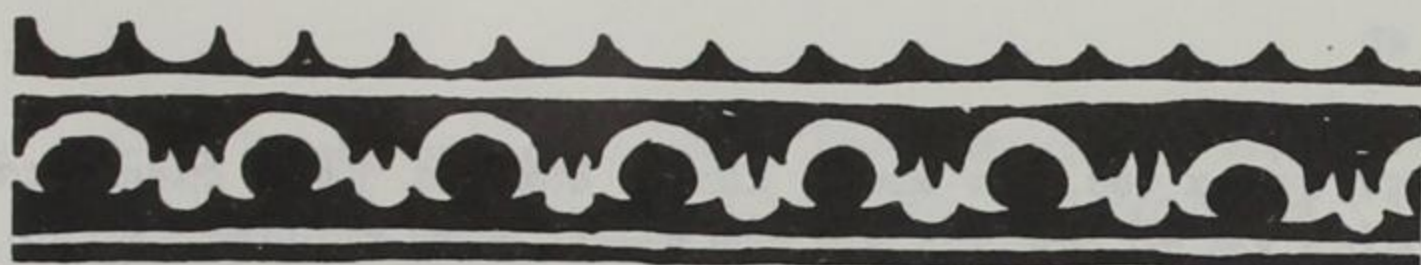
νὰ γίνει ἄνθρωπος γιὰ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὴν πλάνη. Μὲ τέτοιες καὶ παρόμοιες σκέψεις μένει ὁ ἄνθρωπος κοντὰ στὸ Θεό. "Ὅσο θὰ προοδεύει στὴν πνευματικὴ ἔργασία καὶ κάθαρση, ἄλλο τόσο θὰ γεννιοῦνται μέσα του «ἀναρίθμητες ἀνάλογες θεωρίες μετὶς ὁποῖες φανερώνεται καὶ ἐννοεῖται ὁ Θεός».

—Νομίζω, Γέροντα, ὅτι τὸ Θεὸ μᾶς τὸν θυμίζουν καὶ οἱ ἄνθρωποι. "Ὅταν συναντᾷς ἕναν κληρικὸ πού τὸν διακρίνει ἢ εὐλάβεια, δέχεσαι ἕνα ἀφυπνιστικὸ ἐρέθισμα γιὰ νὰ γνωρίσεις τὸ Θεό. "Ἐνας ἅγιος μοναχὸς ἢ ἕνας λαϊκὸς χριστιανὸς μπορεῖ νὰ γίνει αἰτία γιὰ μιὰ πιὸ συνειδητὴ χριστιανικὴ ζωή. Προσωπικὰ πολλές φορές ἔχω ὠφεληθεῖ βλέποντας ἀπὸ κοντὰ κάποιο μοναχὸ νὰ προσεύχεται κινώντας ρυθμικὰ στὰ δάχτυλά του τὸ κομποσχοῖνι ἢ νὰ εἶναι ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστὴ τοῦ карабиου καὶ νὰ ἀτενίζει μὲ γαλήνιο βλέμμα τὰ ἀθωνικὰ μοναστήρια πού προβάλλουν καθὼς ταξιδεύαμε πρὸς τὴ Δάφνη. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἕνα ἀπέριπτο ξύλινο σταυρὸ στημένο σὲ κάποιο σημεῖο μπορεῖς νὰ ὠφεληθεῖς. Ἄρκει νὰ ἔχεις διάθεση.

—Γιὰ νὰ γεννιοῦνται ὅμως μέσα μας αὐτὲς οἱ ψυχωφελεῖς σκέψεις χρειάζεται ἀμεριμνία, τὴν ὁποία δὲν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν στὸν κόσμο, εἶπε ὁ Γέροντας.

—Ἐλπίζουμε, Γέροντα, στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ προαίρεσή μας εἶναι ἀγαθὴ, ἀλλὰ οἱ δυσκολίες πολλές.

—Ὁ Θεὸς δὲ θὰ μᾶς ἐγκαταλείψει, εἶπε μὲ βεβαιότητα ὁ σοφὸς Γέροντας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Γέροντας μὲ ὁδήγησε σὲ μιὰ βρύση ποὺ ἀπέχει δέκα λεπτὰ ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Εἶναι μέσα στὸ δάσος, σὲ σκιερὸ μέρος. Καθίσαμε στὰ πεζούλια καὶ ἀκούγαμε τὸ κελάρυσμα τοῦ νεροῦ. Ἀπέναντί μας μερικὰ ἀρπακτικὰ πουλιὰ πετοῦσαν καὶ ἔφταναν μέχρι τ' αὐτιά μας οἱ κρωγμοὶ τους. Ὁ Γέροντας ἤπιε λίγο νερὸ μὲ τὴ χούφτα καὶ δόξασε τὸ Θεό. Περίμενε νὰ δώσω ἐγὼ τὸ θέμα τῆς συζήτησης, μιὰ καὶ γιὰ χάρη μου ἄφησε αὐτὲς τὶς μέρες τὶς δικές του ἀπασχολήσεις.

— Πολλὲς φορές καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι ὅταν ἀκοῦν ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν πνευματικὴ ζωὴ, βρίσκονται σὲ ἀμηχανία, γιὰτὶ δὲν εἶναι ξεκαθαρισμένος στὸ μυαλό τους ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ζωῆς. Συγχέουν τὰ μέσα ποὺ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν μὲ τὸ σκοπὸ τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκουν. Εἶναι ἀνάγκη ὁ χριστιανὸς νὰ ἔχει σαφὴ γνώση, νὰ ξέρει μὲ ἄλλα λόγια τί πρέπει νὰ πετύχει στὸν πνευματικὸ του ἀγώνα. Νομίζω, Γέροντα, ὅτι τὸ θέμα εἶναι σοβαρὸ καὶ ἀφορᾷ μιὰ μεγάλη κατηγορία ἀνθρώπων ποὺ βρίσκεται, χωρὶς νὰ τὸ ὑποψιάζεται, σὲ πλάνη. Καὶ εἶναι λυπηρὸ σωματικοὶ ἀγῶνες καὶ πρακτικὲς ἀρετὲς νὰ μὴ δίνουν πνευματικοὺς καρπούς, ἀλλὰ κάποτε νὰ προκαλοῦν «περισσότερη βλάβη ἀπὸ τὶς φανερὲς ἀμαρτίες».

— Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης στὸ ἐρώτημα «εἰς τί συνίσταται ἡ πνευματικὴ ζωὴ, ἡ χριστιανικὴ τελειότης» ἀπαντᾷ ὅτι δὲν περιορίζεται στὶς νηστεῖες, τὶς ἀγρυπνίες, τὶς γονυκλισίες καὶ ἄλλες σκληραγωγίες τοῦ σώματος, οὔτε πάλι στὶς προσευχὲς καὶ τὴν ἀναχώρηση. Ὅλα αὐτὰ εἶναι θεάρεστα καὶ ἀναγκαῖα. Ἐνισχύουν τὸ χριστιανὸ στὸν πνευματικὸ ἀγώνα ποὺ ἔχει τρία μέτωπα:

τῆ σάρκα του, τὸν κόσμον καὶ τὸ διάβολο. Εἶναι ὅμως «τὰ μέσα καὶ τὰ ὄργανα» γιὰ τὴν πρόοδο στὴν πνευματικὴ ζωὴ, γιὰ νὰ φτάσει «εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀγαθότητος καὶ μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς του οὐτιδανότητος καὶ κλίσεως εἰς κάθε κακόν· εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ μῖσος τοῦ ἑαυτοῦ του· εἰς τὴν ὑποταγὴν, ὄχι μόνον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν κτισμάτων, δι' ἀγάπην Θεοῦ· εἰς τὴν ἀποστροφὴν μὲν κάθε ἰδικοῦ του θελήματος, τελείαν δὲ ὑπακοὴν εἰς τὸ θεῖον θέλημα». Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἴσως πρέπει νὰ γίνω πιὸ ἀναλυτικὸς γιὰ νὰ φανεῖ ἡ πλάνη ποὺ ταλαιπωρεῖ πολλοὺς χριστιανούς. Εὐκόλα συνηθίζει ὁ ἄνθρωπος τὴ νηστεία, τὸν ἐκκλησιασμό, τὴν ἀκρόαση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐπίσκεψη τῶν ἀσθενῶν κ.λπ., χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι προοδεύει πνευματικά. Ὅλα τὰ παραπάνω εἶναι καλὰ καὶ ἅγια. Δὲν ἐπαρκοῦν ὅμως. Τὰ ἐξωτερικὰ συχνὰ νοθεύονται ἀπ' τὴν κενοδοξία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ τὸ δικό του θέλημα. Ὁ διάβολος ἐνισχύει αὐτὴ τὴν περίπτωσι, γιὰ τὶ γνωρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὄντας ἔξω «ἀπὸ τὴν ἴσιαν στράταν» δὲν πρόκειται νὰ προκόψει. Τὸν ἐνθαρρύνει νὰ προχωράει στὴν ἀσκήση, ἀλλὰ τοῦ σκοτίζει τὸν ἐσωτερικὸν ὀφθαλμὸν μὲ τὰ διάφορα πάθη καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν στὸ ἴδιο θέλημα. Τοῦ ἐμπνέει ἀκόμη καὶ λογισμοὺς πὼς εἶναι σπουδαῖος ἀγωνιστῆς καὶ ἔχει ἀνεβεῖ ὅλα τὰ σκαλοπάτια τῆς νοητῆς κλίμακας ποὺ ὀδηγεῖ στὸν Παράδεισο.

— Σχηματίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του μεγάλη ἰδέαν καὶ θέλει νὰ τὸν προσέχουν οἱ ἄλλοι. Δὲν τοῦ ἀρέσει ἡ ἀφάνεια. Σὲ κάθε εὐκαιρία προσπαθεῖ νὰ προβάλλει τὶς ἀρετὲς του γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν δῆθεν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν γνωρίζουν ἀπὸ πνευματικότητα, διέκοψα μὲ δισταγμὸ τὸ Γέροντα.

— Ὑπάρχει καὶ κάτι χειρότερο. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων ὁ ἅγιος Νικόδημος τοὺς ἀποκαλεῖ ἰδιόρρυθμους καὶ ἰσχυρογνώμονες. Ἐνῶ δὲν προσέχουν τὰ δικά τους σφάλματα, ἐρευνοῦν καὶ ἐξετάζουν τοὺς λόγους καὶ τὶς πράξεις τῶν ἄλλων. Εἶναι εὐερέθιστοι καὶ ἀντιδροῦν μὲ ὀργὴν σ' ἐκεῖνον ποὺ τυχὸν θὰ τοὺς ὑποδείξει

ὅτι ὁ δρόμος πού ἀκολουθοῦν δὲν εἶναι ὀρθός. Μοιάζουν μὲ τὸ νερὸ πού εἶναι γεμάτο χόματα καὶ σκουπίδια. "Ὅταν ἤρεμει, ὅλα εἶναι στὸν πυθμένα καὶ τὸ νερὸ εἶναι καθαρὸ. "Ἄν ὅμως τὸ ἀνακινήσουμε, βγαίνουν στὴν ἐπιφάνεια καὶ θολώνει. Ὁ σκοπὸς στὴν πνευματικὴ ζωὴ δὲν εἶναι νὰ δημιουργήσουμε γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας μιὰ κρούστα εὐσέβειας, ἀλλὰ νὰ καθαρίσουμε τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας μας πού «εἶναι διεφθαρμένα ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια».

—Στὴν ἐποχὴ μας πού παρατηρεῖται χαλάρωση στὰ ἤθη, ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περιορίζεται σὲ πρακτικὲς παραινέσεις γιὰ ἠθικὴ ζωὴ προκειμένου νὰ προφυλαχτοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Μετὰ ὅμως χρειάζεται νὰ προχωρήσουν στὰ πνευματικότερα, στὸν ἀγώνα κατὰ τῶν παθῶν καὶ στὴν κάθαρση. Δυστυχῶς οἱ περισσότεροι δὲ φτάνουν ἐκεῖ. Μένουν στὸ ἐπίπεδο τῆς καλῆς καὶ μετρημένης ζωῆς. Ἀρέσκονται στὴν τήρηση μερικῶν ἐντολῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τίποτε πιὸ πέρα. Ἀγνοοῦν τὸν αἱματηρὸ ἀγώνα τῶν Ἁγίων, τὸν ἀόρατο πόλεμο, τὴν ἀγρυπνὴ παρακολούθηση τοῦ ἑαυτοῦ τους. Βρίσκονται στὴν ἀγνοία.

—Συμφωνῶ μὲ ὅσα εἶπες. Εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι ἡ κατάσταση. Οἱ περισσότεροι ἔχουν πνευματικὸ καταρράκτη καὶ δὲν μποροῦν νὰ δοῦν πολλὰ πράγματα. Τὰ μάτια τους θέλουν καθάρισμα. Μόνο μὲ τὴ μετάνοια θὰ φωτιστοῦν. Οἱ κάπως συνειδητοὶ χριστιανοὶ πού συνήθως δὲν ἔχουν ἐξωτερικά, ἄς ποῦμε ἔτσι, ἁμαρτήματα, πρέπει νὰ κλαῖνε γιὰ τὶς πολλές τους ἐλλείψεις καὶ παραλείψεις. "Ἄς γνωρίζουν ὅτι ἡ μετάνοια εἶναι ἓνα διαρκὲς μυστήριο στὸ ὁποῖο μποροῦν νὰ συμμετέχουν κάθε ἡμέρα, κάθε ὥρα, κάθε λεπτό. Γιατὶ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ στεγνώσουν πνευματικὰ καὶ νὰ μείνουν σὲ στασιμότητα πού δὲ θὰ τοὺς ἐξασφαλίσει τὴ σωτηρία τους.

Ὁ Γέροντας σταμάτησε τὴν κουβέντα. Ξαναἤπιε λίγο νερὸ καὶ εἶπε:

—Τί νὰ ποῦμε, ἀδελφέ. Νὰ θυμᾶσαι γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους πού ποιμαίνεις, τὸ λόγο τοῦ ἁ-

γίου Νικοδήμου: Εύκολότερα μετατρέπεται σὲ καλὸ ὁ φανερὰ ἁμαρτωλός, παρὰ ὁ ἀπόκρυφος καὶ σκεπασμένος μὲ τὸ κάλυμμα τῶν φαινομένων ἀρετῶν.

Ὅταν γυρίσαμε στὸ μοναστήρι, ὁ ἥλιος εἶχε δύσει. Ἀποσυρθῆκαμε στὰ κελιά σας. Ὁ Γέροντας μου εἶπε ὅτι ἔχει ν' ἀπαντήσῃ σὲ πολλὰ γράμματα, γι' αὐτὸ θὰ ξενυχτήσῃ.

Ἀπόψε σκέφτομαι τοὺς ἀδελφούς μου στὸν κόσμο. Διαπιστώνω ὅτι ἔχουν συνηθίσει στὸν ὑποκριτικὸ τρόπο ζωῆς. Εἶναι δοῦλοι τῶν παθῶν. Ἔτσι ἐξηγοῦνται οἱ μεταξὺ τους συγκρούσεις. Τὰ πάθη δὲν ἐπιτρέπουν νὰ γαληνέψῃ ἡ ψυχὴ τους, νὰ καταλυγῆ, νὰ νοσταλγήσῃ τὸν Κύριο ποὺ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς. Ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἀπαιτεῖ νὰ ὀργισθοῦμε μὲ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ πολεμήσουμε μὲ τὸ πνεῦμα μας «ὥστε οὔτε νὰ συμφωνήσῃς, οὔτε νὰ αἰσθανθεῖς ἡδονὴ μὲ τοὺς λογισμοὺς τῆς κακίας». Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατὸ μόνος του ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ μέσα του τὴν ἁμαρτία, γιατί «τὸ ἀντιπαλαῖσαι, ἀντιμαχεσθῆναι, δεῖραι, δαρεῖναι σὸν ἐστίν», λέγει ὁ ἅγιος Μακάριος, «ἐκριζῶσαι δὲ Θεοῦ ἐστίν». Καὶ ὅπως δὲν μπορεῖς νὰ δεῖς τὸ φῶς χωρὶς τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε νὰ μιλήσῃς χωρὶς τὴ γλῶσσα, ἢ ἀκόμη ν' ἀκούσῃς χωρὶς αὐτιά, νὰ περπατήσῃς χωρὶς πόδια, νὰ ἐργασθεῖς χωρὶς χέρια, ἔτσι «οὐ δύναται τις ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ σωθῆναι ἢ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

Καθημερινὰ οἱ ἄνθρωποι παραβαίνουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Λησμονοῦν τὴν πανταχοῦ παρουσία Του. Ἡ ζωὴ τους χαροποιεῖ ἰδιαίτερα τὸ διάβολο. Χωρὶς δισταγμὸ τὸ ὁμολογοῦν, ἀλλὰ δὲν παίρνουν τὴν ἀπόφαση νὰ διορθώσουν τὴ ζωὴ τους, νὰ ἐπεκταθοῦν λίγο στὰ πνευματικότερα. Νομίζουν μάλιστα ὅτι κάτι τέτοιο εἶναι δύσκολο καὶ ἐν μέρει

ἐπιζήμιο γιὰ τὴν κατὰ κόσμον προκοπή τους. Γι' αὐτὸ προτιμοῦν τὴν τακτικὴ τοῦ συμβιβασμοῦ, μιὰ μεικτὴ ζωὴ χωρὶς πνευματικὸν ἀγώνα.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ ἀσκητὴς ὑποδεικνύει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς ἀδιαφορίας καὶ στασιμότητος. «Στὴν ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ὠφελείας» ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ μελετᾷ καὶ νὰ συλλογίζεται ἀκατάπαυστα «ὅλες τὶς οἰκονομίες (τὶς διευθετήσεις καὶ τοὺς μυστηριώδεις τρόπους τῆς θείας Βουλῆς) καὶ τὶς εὐεργεσίες ποὺ ἔκανε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κάνει ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του». Ἔτσι θὰ διαλύει τὴ λήθη καὶ τὴ ραθυμία, θὰ νιώθει ὅτι τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὸν προστατεύει καὶ γι' αὐτὸ πρέπει κι ἐκεῖνος κάποτε νὰ ἀνταποδώσῃ τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ «μὲ τρόπους καὶ ἤδη ἀγαθὰ καὶ μὲ ὅλη τὴν ἀρετὴ ποὺ εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ θέλημα του». Ὅταν θυμᾶται τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ, παρακινεῖται σὲ κάδε «ἀγαθὴ ἀπασχόληση». «Οἱ ἀκατάπευστες ἐνθυμήσεις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ κεντοῦν σὰν τὸ σουβλὶ τὴν καρδιά καὶ τὴν παρακινοῦν σὲ ἐξομολόγηση καὶ δοξολογία, σὲ ταπείνωση καὶ σὲ εὐχαριστία μὲ συντριβὴ ψυχῆς». Ὁ Θεὸς τότε θὰ τὸν δυναμώνει καὶ μὲ ἀγνή διάθεση καὶ ἐνάρετες πράξεις θὰ βαδίζει τὸ δρόμο τῆς πίστεως, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ ἐμπόδια καὶ τοὺς πειρασμούς. Χωρὶς νὰ κλυδωνίζεται «παραδίνει τὸν ἑαυτό του αὐτοπροαιρέτως στὸ σταυρὸ μὲ φρόνημα ταπεινώσεως».

Εἶναι ἐπίσης ὠφέλιμο ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ν' ἀναλογίζεται τὴ ζωὴ τῆ δικῆ του, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν του καὶ νὰ συνάγει συμπεράσματα. Θὰ διαπιστώσῃ ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀσκεῖ εὐεργετικὲς ἐπιδράσεις στὸν ἴδιο καὶ σὲ ὅσους ἄλλους ὑπάρχει.

Ὅλα αὐτὰ σταθεροποιοῦν τὴν ἀπόφαση γιὰ καθαρότερη καὶ ἀγιότερη ζωὴ, γιὰ μιὰ πορεία πρὸς τὸν Παράδεισο χωρὶς συμβιβασμούς καὶ ταλαντεύσεις.

Τὶς πρῶτες πρωινὲς ὥρες ἔκλεισα τὸ σημειωματᾶριο καὶ ἄρχισα τὴν προσευχὴ γιὰ τοὺς ἀδελφούς μου....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΣΤΗΝ ΗΣΥΧΙΑ ΤΟΥ ΚΕΛΙΟΥ ΜΟΥ

Τῆ σημερινῇ μέρα θὰ τὴν περάσω μόνος μου. Ὁ Γέροντας μὲ τὸν ὑποτακτικό του κατέβηκαν στὴν πόλη. Εἶχαν νὰ διεκπεραιώσουν μερικές ὑποθέσεις καὶ ν' ἀγοράσουν τρόφιμα γιὰ τὸ μοναστήρι. Πῆραν μαζί τους κι ἓνα μούλαρι. Μοῦ εἶπαν ὅτι θὰ γύριζαν ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα.

Περνώ τις ὥρες μέσα στὸ κελί. Μὲ ἀπασχολεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ποὺ ἀρέσκεται στὰ τυποποιημένα πράγματα καὶ ἐνεργεῖ χωρὶς πολλές σκέψεις. Αὐτὸ φαίνεται στὴν ἐργασία του, ὅπου σπάνια πρωτοτυπεῖ. Μένει στὰ γνωστὰ καὶ καθιερωμένα. Δὲν παίρνει ἀπόφαση ν' ἀλλάξει κάτι, νὰ ἐφαρμόσει νέες ιδέες. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ ραθυμία παραλύει ὅλες του τις δυνάμεις. Γι' αὐτὸ χρειάζεται τόνωση τῶν δυνάμεων, ἀναθεώρηση τῶν ιδεῶν καὶ ἀνησυχία γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ ὁποιοῦ ἀγώνα κάνει, μήπως δηλ. ἡ κενοδοξία τὸν ἔχει αἰχμαλωτίσει.

Θυμάμαι μιὰ διήγηση ἀπὸ τὸν Εὐεργετινὸ ποὺ τὴ θεωρῶ ὠφέλιμη καὶ σὲ μᾶς τοὺς τωρινούς, οἱ ὁποῖοι κινδυνεύουμε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἐκεῖνοι οἱ παλιοὶ ἀναχωρητὲς ποὺ ζοῦσαν στὰ διάφορα βουνὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐνας μοναχὸς ἐπισκέφθηκε περίφημο γέροντα, ποὺ ζοῦσε στὸ ὄρος τῆς Φέρμης «ἐνθα, ὡς γράφουν τὰ ἀρχαῖα κείμενα, ἐμόναζον πλεῖστοι ἀναχωρηταί», γιὰ νὰ τοῦ ἐκδέσει τὴν ὄλη του πνευματικὴ κατάσταση καὶ ν' ἀκούσει τις διδαχές του. Ἡ συνομιλία ἄρχισε μὲ τὴν ἀγωνιώδη ἐρώτηση τοῦ μοναχοῦ:

— Ἀββά, τί νὰ κάνω; Κινδυνεύω, χάνεται ἡ ψυχὴ μου. Ὅταν ἤμουν στὸν κόσμον, νήστευα μ' εὐχαρίστηση, ἀγρυπνοῦσα καὶ αἰσθανόμουν πολλὴ κατάνυξη καὶ θερμὸ ζῆ-

λο. Τώρα ὅμως δὲ βλέπω κανένα ἀγαθὸ στήν ψυχὴ μου.

Ὁ πολύπειρος γέροντας κατάλαβε ὅτι ὁ ἀδελφός, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται, δεχόταν ἐπήρεια ἀπὸ τὸ διάβολο. Γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει τοῦ ἀπάντησε:

— Πίστεψέ με, παιδί μου, ὅτι ὅσα ἔκανες ὅταν ἦσουν στὸν κόσμο δὲν τὰ δεχόταν ὁ Θεός, γιατί σ' ἐκεῖνο τὸν ἀγώνα σὲ παρακινούσε ἡ κενοδοξία καὶ ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ δὲ σὲ πολεμοῦσε ὁ διάβολος. Γνώριζε ὅτι δὲ θὰ ἔχεις καμιὰ ὠφέλεια. Τώρα ὅμως πὺ ἐγίνες μοναχός, δηλ. στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ πὺ καθημερινὰ πολεμᾶς τὸ διάβολο, εἶναι φυσικὸ νὰ σοῦ κάνει ἐπιθέσεις. Ὡστόσο στὸ Θεὸ εἶναι ἀρεστός ὁ ἕνας ψαλμός, ὅταν τὸν λὲς μὲ κατάνυξη, παρὰ οἱ χίλιοι πὺ ἔλεγες στὸν κόσμο. Ὅπως πάλι ὁ Θεὸς δέχεται εὐχαρίστως τὴ λίγη νηστεία πὺ κάνεις τώρα ἀπ' ὅ,τι τὴ νηστεία τῶν πολλῶν ἐβδομάδων πὺ ἔκανες στὸν κόσμο.

Ὁ γέροντας ὑπέδειξε στὸ μοναχὸ ν' ἀγωνίζεται μὲ ὑπομονὴ καὶ τὸν βεβαίωσε ὅτι θ' ἀποκτήσει τίς ἀρετές. Ἐκεῖνος ὅμως ἀνήσυχος καθὼς ἦταν, ξαναεῖπε:

— Μά, ἀββά μου, χάνεται ἡ ψυχὴ μου.

Καὶ ὁ διακριτικὸς γέροντας ἐξήγησε στὸν ταραγμένον μοναχό.

— Πίστεψέ με, ἀδελφέ, δὲν ἤθελα νὰ σοῦ τὸ πῶ γιὰ νὰ μὴ ζημιωθεῖ ἡ σκέψη σου. Τώρα ὅμως, ἐπειδὴ βλέπω νὰ σ' ἔχει φέρει ὁ σατανᾶς σὲ ραθυμία, σοῦ ἐξηγῶ. Τὸ ὅτι λοιπὸν νομίζεις ὅτι στὸν κόσμο ἔκανες καλοσύνες καὶ ζούσες θεάρεστα εἶναι ὑπερηφάνεια. Ἐτσι νόμιζε καὶ ὁ Φαρισαῖος κι ἔχασε ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Τώρα πὺ νομίζεις ὅτι δὲν κάνεις κανένα καλὸ, σοῦ εἶναι ἀρκετὸ νὰ σωθεῖς, γιατί αὐτὸ εἶναι ταπείνωση. Μὲ τὴν ταπείνωση δικαιώθηκε ὁ Τελώνης. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶς ὅτι στὸ Θεὸ ἀρεστός εἶναι ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀμελής, πὺ αἰσθάνεται συντριβὴ στήν καρδιά του καὶ ταπείνωση καὶ ὄχι ἐκεῖνος πὺ κάνει πολλὰ καλὰ πράξεις κι ἔχει τὴ γνώμη ὅτι κατόρθωσε νὰ πετύχει ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ἀγαθό.

Ὁ μοναχὸς μετὰ τὴν ἀπάντηση πὺ τοῦ ἔδωσε ὁ γέ-

ροντας, αναφώνησε:

—Σήμερα, άββά, σώθηκε ή ψυχή μου από τὰ όσα μου είπες.

Ή διήγηση του Εύεργετινου μου έφερε και άλλες σκέψεις. Διαπιστώνω ότι πολλές «άρετές» των θρησκευομένων ανθρώπων που ζουν στον κόσμο είναι νοθευμένες και επιφανειακές, γιατί τις ποτίζει ή κενοδοξία, τις σκαλίζει τὸ πνεῦμα τῆς επίδειξης και τις λιπαίνουν οί έπαινοι. Με αὐτή τήν έμπαδή καλλιέργεια των άρετων δέν αγιάζεται ο άνθρωπος. Μάταια κοπιάζουμε οί περισσότεροι για τήν απόκτηση των άρετων. Άλλοίμονό μας! Σχηματίσαμε ένα κοινωνικό πρόσωπο στις άγιες άρετές και μάς διαφεύγει τὸ γνήσιο πρόσωπο, που είναι ανοιχτὸ στη γενική αγάπη, στη βαθιά ταπείνωση, στην εκζήτηση του Παραδείσου.

Οί «άρετές» μας μοιάζουν μ' εκείνα τὰ ύδροχαρή φυτά, που αν μεταφυτευθουν σε άνυδρο τόπο ξεραίνονται άμέσως. Δέν άντέχουν στο καμίνι τῆς έρήμου, εκεί που ο πνευματικός άγώνας δέν έξαντλείται στην ήθικη συμμόρφωση, αλλά προχωράει στην σύνθλιψη του έγωισμού και ανοίγεται στον έν κατανύξει ούρανοδρόμο βίο. Συνηθίσαμε δυστυχώς στην άνώδυνη πνευματικότητα, που είναι ραθυμία πρώτου μεγέθους.

Τὸ απόγευμα συνεχίζω τις σημειώσεις μου. Γράφω έλεύθερα ό,τι σκέφτομαι. "Ατεχνα και κάπως βιαστικά.

Ο άγρυπνος άγωνιστής τῆς πνευματικῆς ζωῆς καθημερινά ζει καταστάσεις άνάλογες με τις διαθέσεις τῆς ψυχῆς του. Δέχεται άπλά έρεθίσματα, αλλά και βίαιες επιθέσεις από τους συνανθρώπους του και ή όργισμένη ταραχή διαδέχεται τήν εύλογημένη γαλήνη τῆς ψυχῆς του. Διακυμάνσεις και έναλλαγές δυσεξήγητες.

"Όταν τον κρίνει κάποιος, ταρασσεται και ή αντίδρασή του είναι άμεση. Θέλει νά εκδικηθει, ν' απαντήσει, ν' αποκαταστήσει τήν τρωθείσα υπόληψή του. Ζει μέσα σε ταραχή και άγωνία. Μαραίνεται ή ψυχή του και άφυπνί-

ζονται τὰ πάθη τῆς καταλαλιᾶς καὶ κατακρίσεως. Αὐτὴ ἢ ζοφερὴ κατάσταση μπορεῖ νὰ κρατήσῃ μιὰ μέρα ἢ καὶ περισσότερο, ἐβδομάδες καὶ μῆνες ἀκόμη. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ ὅταν τὸ θλιβερὸ λόγο τοῦ ἀδελφοῦ τὸν μεταφέρει ἓνας τρίτος ἄνθρωπος πὺ «ἐνδιαφέρεται» γι' αὐτόν.

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ ἄνθρωποι πὺ ἀκοῦν τοὺς πικροὺς λόγους καὶ τοὺς δέχονται χωρὶς ταραχὴ, σὰν νὰ μὴ τοὺς ἀκούσανε. Δὲν ἐπηρεάζονται, οὔτε συγχύζονται καὶ μήτε πικραίνονται. Ἀντίθετα, ὅταν τὸ θερμόμετρο τῆς πνευματικότητος εἶναι ἀνεβασμένο, τοὺς προκαλοῦν εὐχαρίστηση.

Ὁ ἀββὰς Δωρόθεος λέγει ὅτι πολλές εἶναι οἱ αἰτίες πὺ ἐπηρεάζουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν προδιαθέτουν στὸ νὰ μένει ἀτάραχη ἀπὸ τοὺς πικροὺς λόγους πὺ ἀκούει. Συμβαίνει νὰ βρίσκειται ὁ ἄνθρωπος σὲ καλὴ πνευματικὴ κατάσταση, γιὰτὶ προηγήθηκε ἐνδεχομένως προσευχὴ ἢ μελέτη κάποιου ψυχωφελοῦς βιβλίου. Τότε δὲν ταρασσεται. Κάτι πὺ λίγο πολὺ ὅλοι μας ἔχουμε γευθεῖ. Ὅταν γιὰ θερμότερη προσευχὴ καταφεύγουμε στὰ μοναστήρια καὶ στὰ ἐρημικὰ ἐξωκκλήσια, αἰσθανόμαστε μιὰ πνευματικὴ εὐεξία καὶ βλέπουμε ὅτι οἱ περισσότερες ἀπασχολήσεις μας εἶναι μάταιες, φυσικὰ καὶ ἢ ὑπεράσπιση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἀνεχόμαστε τὸν ἀδελφὸ μας καὶ θεωροῦμε τὰ ὅσα μᾶς εἶπε σὰν εὐεργεσία.

Ἐδῶ ἀνοίγω μιὰ παρένθεση γιὰ νὰ τονίσω τὴν ἀξία τῶν μοναστηριῶν. Ἀρχισε πιά ἡ στροφή καὶ τῶν «κοσμικῶν» (μὲ τὴν ἐννοια πὺ δίνουν οἱ ἀγιορεῖτες στὴ λέξη, δηλ. οἱ ἐν τῷ κόσμῳ διαβιοῦντες) πρὸς τὰ μοναστήρια. Ἐκεῖ βρίσκουν τὴν ἡσυχία, τὴν κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα, τὸν ἀπλὸ ἱερομόναχο γιὰ ν' ἀποδέσουν στὸ ἐπιτραχήλιό του τὶς ἀμαρτίες τους, τοὺς φιλόξενους μοναχοὺς πὺ ἀναλίσκονται γιὰ τοὺς ἀδελφούς, τὴν ἱερὴ ἀκολουθία. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ ὅπου οἱ μοναχοὶ λείπουν καὶ τὰ ἐρειπωμένα κελιά μαρτυροῦν κάποια παλιότερη δόξα, ἀναπαύονται καθὼς κάθονται σὲ κάποιο πεζούλι καὶ δροσίζονται στὴ βρύση πὺ συνεχίζει νὰ τρέχει τὸ νερό της. Ἀλλοιώνονται ἱερῶς, ὅταν προσκυνοῦν

τὰ σκονισμένα εἰκονίσματα καὶ ἀνάβουν τὰ καντήλια τους. Γονατίζουν στὸ δάπεδο, δακρύζουν, κρᾶζουν τὸ «Κύριε, ἐλέησον» πολλάκις καὶ δοξολογοῦν τὸ Θεὸ γι' αὐτὲς τὶς ἀλλοιώσεις τῆς ψυχῆς τους. Ἀκουμπισμένοι στὰ στασίδια κάνουν λίγο κομποσχοῖνι, σιωποῦν, ἡσυχάζουν, ὅπως λένε οἱ μοναχοί. Εὐχονται γιὰ ὅλους γενικὰ τοὺς ἀνθρώπους. Μακάριοι εἶναι ὅσοι μποροῦν νὰ δέχονται πνευματικὴ ὠφέλεια ἀπὸ τὰ μοναστήρια. Κλείνω τὴν παρένθεση καὶ συνεχίζω τὸ θέμα μου.

Μετὰ λοιπὸν ἀπὸ προσευχὴ ἢ διάθεσή μας εἶναι καλὴ καὶ μποροῦμε νὰ δεχτοῦμε τὰ ὅσα καταλαλεῖ ὁ ἀδελφός μας. Τὸ ἴδιο πετυχαίνουμε καὶ ὅταν μελετοῦμε τὶς σελίδες τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ ἐνὸς πατερικοῦ βιβλίου. Ἐξίσου ὠφελεῖ καὶ ἡ συζήτηση μὲ πνευματικὰ πρόσωπα.

Ἐπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωση. Συμβαίνει νὰ μένει κανεὶς ἀτάραχος, γιὰτὶ καταφρονεῖ τὸν ἀδελφὸ πού τὸν πικραίνει καὶ τὸν βδελύσσεται. «Τοῦτο προφανῆς ἐστὶν ἀπώλεια».

Πρέπει νὰ φτάσουμε ὅλοι στὴν πνευματικὴ ὠριμότητα πού θὰ μᾶς διευκολύνει νὰ δεχτοῦμε ὅτι «αἴτιον πάσης ταραχῆς ἐστὶν τὸ μὴ μέμφεσθαι ἑαυτούς· ἐκεῖθεν ἔχομεν ὅλην τὴν συντριβὴν ταύτην, ἐκεῖθεν οὐδέποτε εὐρίσκομεν ἀνάπαυσιν» (ἀββὰς Δωρόθεος). Ἡ λογικὴ ὅμως μᾶς ἐμποδίζει νὰ δεχτοῦμε ὅτι πάντα ἐμεῖς φταίμε. Διατυπώνουμε ἐνστάσεις γιὰ νὰ στηρίζουμε τὴν ἀδωότητά μας, παρόλο πού τὶς περισσότερες φορές οἱ ἴδιοι δίνουμε τὴν αἰτία «εἴτε ἔργῳ εἴτε λόγῳ εἴτε σχήματι». Ξεχνοῦμε ὅτι ὅταν «μετὰ φόβου Θεοῦ ἐρευνήσει τις ἑαυτὸν καὶ ψηλαφήσει τὴν ἰδίαν συνείδησιν ἀκριβῶς, εὐρίσκει ἑαυτὸν πάντως αἴτιον». Ἀλλὰ καὶ στὴ σπάνια περίπτωση πού δὲ φταίει κάποιος ἀδικεῖται ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ ἀδελφοῦ, πρέπει νὰ διατηρεῖται στὴν ψυχὴ ἢ ἡρεμία γιὰ νὰ τὸν δέχεται σὰν θεραπευτικὸ φάρμακο. Γιὰ ἐκεῖνον πού ἔχει τὴν ἀρετὴ τῆς αὐτομεμφίας τέτοιες ἔξωθεν προσβολὲς εἶναι ἐκπρόσδεκτες καὶ δὲν τοῦ ἀφαιροῦν τὴν πνευματικὴ ἀνάπαυση. Ὅ,τι νὰ τοῦ συμβεῖ,

ζημία, θλίψη, άτιμία κ.λπ., τὸ ὑποφέρει καὶ μένει ἀτάραχος.

Ἄργα τὸ ἀπόγευμα ἐπέστρεψε ὁ Γέροντας μὲ τὸν ὑποτακτικό του. Ἦτανε κουρασμένοι καὶ οἱ δύο. Ὅχι τόσο ἀπὸ τὴν πεζοπορία, ὅσο ἀπὸ τὴν ἀνεπιθύμητη παραμονή τους γιὰ μιὰ ὀλόκληρη μέρα μέσα στὸν κόσμον μὲ τοὺς θορύβους καὶ τὶς βιοτικὲς μέριμνες.

—Σχορπιστήκαμε, πάτερ μου. Σπαρταρίσαμε ὅπως τὰ ψάρια στὴν ξηρά. Συγχώρησέ μου ποὺ σήμερον δὲν μπόρεσα νὰ σοῦ προσφέρω τίποτε. Αὔριο δὲ εἶμαι στὴ διάθεσή σου.

—Εὐχαριστῶ πολὺ, Γέροντα. Τὴν εὐχή σου!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

Ο ΚΑΛΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ὁ Γέροντας εἶχε πολλές ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴ χθεσινὴ μέρα. Εἶδε ἀνθρώπους πού τοῦ ἐκδήλωσαν βαθύ σεβασμὸ καὶ ἤθελαν νὰ συνομιλήσουν μαζί του, νὰ πάρουν τὴν εὐχή του. Τὸν ρωτοῦσαν πὺ εἶναι τὸ μοναστήρι του κι ἂν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦν καὶ νὰ διανυκτερεύσουν. Διαπίστωσε τὴν καλὴ ἀνησυχία πὺ ἄρχισε νὰ μπαίνει στοὺς ἀνθρώπους. Εἶδε βέβαια καὶ πολλοὺς ἀδιάφορους καὶ τοὺς λυπήθηκε ἡ ψυχὴ του. Ἐκλαψε γιὰ τὴν πνευματικὴ τους κατάσταση. Δὲν ἀπογοητεύθηκε. Ἐκανε καὶ γι' αὐτοὺς καλὸ λογισμό. «Ὁ Θεὸς εἶναι μέγανος καὶ θὰ τοὺς βοηθήσει», τόνισε χαρακτηριστικὰ, Θέλησα νὰ δώσω κάποια συνέχεια στὴ συζήτηση, γι' αὐτὸ τοῦ εἶπα:

—Ὅσο πληθαίνει ἡ ἁμαρτία, τόσο οἱ ἀνθρώποι θὰ γίνονται ἄγριοι καὶ οἱ σχέσεις τους θὰ εἶναι προβληματικές, Γέροντα. Ἐχουμε προχωρήσει πολὺ στὴν ἁμαρτία. Διανύουμε, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους τῶν συγχρόνων ἀββάδων, τὶς ἔσχατες μέρες. Οἱ συνάνθρωποί μας μᾶς ἀναγκάζουν νὰ κλεινόμαστε στὸν ἑαυτὸ μας γιὰ λόγους πνευματικῆς ἄμυνας. Ἡ τακτικὴ τῶν μοναχῶν πρέπει νὰ γίνεῖ καὶ δική μας τακτικὴ;

—Νομίζω ὅτι στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἀναγκαία. Ἀργότερα, ὅταν ἀποκτήσει ὁ ἀνθρώπος πνευματικὴ σταθερότητα, μπορεῖ ν' ἀνοιχτεῖ καὶ στοὺς ἄλλους. Μερικὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν εἶναι διδακτικὰ καὶ γιὰ ἐκείνους πὺ ζοῦν στὸν κόσμον καὶ περισφίγονται ἀπὸ τὶς διάφορες δραστηριότητες καὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρώπων πὺ δὲ γνωρίζουν τὸ Θεό. «Τὸ κελλίον ὑψοῖ, οἱ ἀνθρώποι δοκιμάζουσιν». Ὁ μοναχὸς βγαίνει ἀπὸ τὸ κελλί του, δηλ. ἀπομακρύνεται, γιὰ τρεῖς λόγους: ἀπὸ ἀ-

γάπη πρὸς τὸν ἀδελφόν, γιὰ νὰ ἀκούσει λόγο Θεοῦ καὶ σπανιότερα γιὰ νὰ δοκιμάσει τὴν πνευματικότητά του. Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ἑαυτό του ἂν ἀπὸ τὶς ἐξόδους του αὐτὸς βγῆκε ὠφελημένος ἢ ζημιωμένος. Ἄν διαπιστώσῃ ὅτι ζημιώθηκε, πρέπει νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ συναισθανθεῖ ὅτι ἡ πνευματικὴ του κατάσταση δὲν εἶναι τόσο καλὴ ὅσο νόμιζε.

—«Ἐκαστος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταστάσεως ὠφελεῖται ἢ βλάπτεται», Γέροντα.

—Ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου, ἂν θυμᾶμαι καλά, μᾶς διευκολύνει νὰ κατανοήσουμε ὅτι ὁ πλησίον δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς βλάψῃ, ὅταν εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ παίρνομε μόνο ὠφέλεια ἀπ' τοὺς ἄλλους. Γιατὶ συμβαίνει τὶς περισσότερες φορές νὰ ἔχουμε ὑπόνοιες γιὰ τοὺς ἀδελφούς καὶ νὰ σκανδαλιζόμαστε, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ ἔχουν διανοηθεῖ τὸ πονηρό. Ἄς πάρουμε ἓνα παράδειγμα: Σὲ κεντρικὸ σημεῖο τῆς πόλης στέκεται τῆ νύχτα ἓνας ἄνθρωπος. Περνοῦν ἀπὸ κοντά του τρεῖς ἄλλοι. Ὁ πρῶτος ἔχοντας μέσα του τὴ φιληδονία, σκέφτεται γι' αὐτὸν ὅτι περιμένει γιὰ κάποιον ἀμαρτωλὸ σκοπό. Ὁ δεύτερος τὸν περνάει γιὰ κλέφτη, πὺ περιμένει τὴν κατάλληλη ὥρα νὰ δράσῃ. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ περαστικοὶ δὲν πῆραν καμιὰ πνευματικὴ ὠφέλεια. Γι' αὐτοὺς δὲν ἰσχύει τὸ πατερικὸ ἀπόφθεγμα: «εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Κύριο τὸν Θεόν σου». Ἐντίθετα ὁ τρίτος πὺ ἔχει ἐσωτερικὴ καλλιέργεια, πὺ εἶναι ἀλλοιωμένος ἀπὸ τὴν προσευχὴ, σκέφτεται ὅτι ὁ ἀδελφὸς περιμένει ἐκεῖ κάποιον γνωστό του γιὰ νὰ πᾶνε σὲ ἀγρυπνία. Δέχεται δηλ. ὠφέλεια ἀπὸ τὸν ἄγνωστο ἀδελφόν, ἔχει καλὸ λογισμὸ στὸ νοῦ του καὶ κρίνει πνευματικά.

Ὁ Γέροντας σταμάτησε λίγο. Ἦπιε τὸν καφέ του καὶ συνέχισε:

—Ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος διηγεῖται καὶ κάτι ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ θέμα μας, στὸ ὁποῖο βλέπουμε τὸ σπουδαῖο ρόλο πὺ παίζει ὁ καλὸς λογισμὸς γιὰ τὴν ἐκτίμηση διαφόρων περιστατικῶν. Ἐνας μοναχός, λέγει ὁ ἀββᾶς, ὅταν ἐπισκεπτόταν κάποιον ἀδελφόν καὶ ἔβλεπε τὸ κελί του ἀπεριποίη-

το και χωρις τάξη, ἔλεγε μέσα του: «Μακάριος εἶναι αὐτός ὁ ἀδελφός, γιατί ἔστρεψε τὸ νοῦ του πρὸς τὰ ἄνω, στὸ Θεό, και παραμέλησε ὅλα τὰ γήινα. Ἡ ἀπορρόφησή του ἀπὸ τὰ πνευματικά δὲν τοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν τακτοποίηση τοῦ κελιοῦ του». Ὅταν πάλι πήγαινε σὲ ἄλλον ἀδελφὸ και ἔβλεπε τὸ κελί του περιποιημένο, ἔλεγε: «Ὅπως τὸ κελί τοῦ ἀδελφοῦ εἶναι καθαρὸ, ἔτσι εἶναι και ἡ ψυχὴ του. Ἡ κατάσταση τοῦ κελιοῦ του εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν κατάσταση τῆς ψυχῆς του». Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ μοναχὸς ἔπαιρνε ὠφέλεια ἀπ' ὅλους. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ ψυχὴ ποὺ ἔχει κακὴ ἔξω βλάπτεται και ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα, ἐνῶ ἡ ψυχὴ ποὺ ἔχει καλὴ ἔξω και καλὴ κατάσταση ὠφελεῖται ἀπὸ κάθε πράγμα και ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι ὠφέλιμα. Ὁ καλὸς λογισμὸς πρέπει νὰ κυριαρχεῖ, διαφορετικὰ ὁ χριστιανὸς θὰ ταρασσεται και θὰ παρασύρεται σὲ μιὰ ζωὴ κοσμικὴ χωρις πνευματικὴ γεύση. Αὐτὸς ὁ καλὸς λογισμὸς φρενάρει τὸν περίεργο νοῦ μας, διατηρεῖ τὴν γαλήνη τῆς καρδιᾶς και ἐπιτρέπει τὸ «ἄνοιγμά» μας και σὲ ἀνθρώπους ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολο τῆς Ἐκκλησίας. Μόνο ἔτσι μπορεῖ ν' ἀρχίσει κάποια ἱεραποστολικὴ προσπάθεια εἴτε ἀπὸ κληρικούς εἴτε ἀπὸ λαϊκούς. Ὅταν, ἀντίθετα, κυριαρχοῦμαστε ἀπὸ λογισμοὺς ποὺ μᾶς ἀναστατώνουν, ὅση διάθεση και νὰ ἔχουμε, οἱ πνευματικοὶ καρποὶ δὲ θὰ φανοῦν ποτέ. Ματαιοπονοῦμε.

—Τὸ θέμα, Γέροντα, εἶναι εὐρύτερο ἀπ' ὅ,τι φαίνεται. Νομίζω ὅτι γιὰ ν' ἀσχοληθεῖς μὲ τοὺς ἄλλους χρειάζεται νὰ ἔχεις πείρα ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, ἀπὸ τὸν προσωπικό σου ἀγώνα. Διαφορετικὰ μιμεῖσαι τοὺς κοσμικούς ποὺ «βοηθοῦν» τοὺς συνανθρώπους τους χωρις ἀποτέλεσμα.

—Στὰ πνευματικά, πάτερ μου, ἡ ὑποκρισία δὲ βοηθεῖ. Ἔχει δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις. Ἄλλοίμονο σ' ἐκείνους ποὺ ὅλα τὰ «γνωρίζουν» και εἶναι πρόθυμοι νὰ ὀδηγήσουν ψυχές, χωρις νὰ ἔχουν παλέψει μὲ τοὺς λογισμοὺς τους, χω-

ρίς νὰ ἔχουν γαληνέψει τὰ πάθη τους, χωρὶς νὰ ἔχουν μελετήσει τοὺς ἀσκητικούς Πατέρες. «Ὁδηγοὶ εἰσι τυφλῶν τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῆ, ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται».

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Γέροντας πάλι ἦταν στὴν διάθεσή μου. Εἶναι ἡ ἕβδομη μέρα στὸ μοναστήρι καὶ προσπαθῶ νὰ μὴ τοῦ γίνομαι πολὺ κουραστικός. Ἐκεῖνος ὅμως θέλει νὰ μὲ ξεδιψάσει. Μοῦ λέει νὰ καθίσουμε στὸ γνωστὸ μπαλκόνι. Περιμένει νὰ τὸν ρωτήσω. Δὲ δυσκολεύομαι. Ἔχω πάντα ἔτοιμες τὶς ἐρωτήσεις.

—Ἐνα ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ χριστιανοῦ εἶναι καὶ ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Συχνὰ οἱ ἱεροκήρυκες μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ὠφέλεια ποὺ παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὴ γνώση τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ ἐξηγήσω τὸ φαινόμενο ἄνθρωποι μὲ λιπαρὴ γνώση τῆς Γραφῆς νὰ εἶναι ἄγριοι στὴν ψυχὴ καὶ ὑπερήφανοι.

—Αὐτὸ συμβαίνει, γιατί λείπουν οἱ προϋποθέσεις γιὰ μιὰ γόνιμη πνευματικὰ μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἔθεσες, πάτερ, ἓνα ἐνδιαφέρον θέμα ποὺ νομίζω ὅτι χρειάζεται νὰ τὸ συζητήσουμε. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη νὰ μελετᾷ τὴν Ἀγία Γραφή γιὰ νὰ ἐντυπώνεται στὴν καρδιά του «ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν» καὶ γιὰ νὰ «ἀνακαινίζεται ἐν αὐτῷ ἢ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις». Αὐτὴ ἡ συνεχῆς ὑπενθύμιση καὶ παρακίνηση εἶναι ἀναγκαῖα στὸν πολυάσχολο καὶ πολυμέριμο ἄνθρωπο ποὺ ἀφιερώνει καθημερινὰ λίγα λεπτὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ του συγκρότηση. Στὶς μέρες μας εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς, γιατί οἱ ἄνθρωποι εἶναι χαλαροὶ σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τους. Σχεδὸν τίποτε δὲν τοὺς συγκινεῖ. Εἶναι ἀσταθεῖς χαρακτῆρες, στηρίζονται μόνο στὴν ὕλη καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά τους εἶναι περιορισμένα. Νὰ φᾶνε, νὰ πιοῦνε, ν' ἀποκτήσουν ὑλικά ἀγαθὰ. Καμιὰ πνευματικὴ ἀνησυχία. Ἐννοῶ τὸ πλῆθος, τοὺς περισσότερους. Ὑπάρχουν φυσικά καὶ οἱ λίγοι, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀνα-

νεώνουν τὴν ῥοπήν τους πρὸς τὸ ἀγαθὸ μελετώντας τὴν Ἁγία Γραφή. Παράλληλα φωτίζονται στὸ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν «τὰ δυσδιάκριτα μονοπάτια τῆς ἀμαρτίας», νὰ διακρίνουν τὶς μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου καὶ γενικὰ ν' ἀνηφορίζουν τὸ δρόμο τῆς πνευματικῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ ἀποκλίνουν ἢ νὰ ἀποκάμνουν.

Καὶ ὁ Γέροντας συνέχισε μὲ τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν κατανόηση τῆς Γραφῆς.

— Ἡ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς θέλει ἐπιμονὴ καὶ ἀφοσίωση. Στὴν ἀρχὴ δὲ δοκιμάζει κανεὶς τὴν «γλυκύτητα τῶν νοημάτων», γιατί ὁ νοῦς του δὲν εἶναι καθαρὸς καὶ δὲν ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ὕλη. Μὲ τὴν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου, θὰ τοῦ ἀποκαλυφθεῖ ὁ δρόμος «πρὸς τὴν πλεον ἐναργεστάτην ὀπτασίαν τοῦ θείου μεγαλείου», ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ. Γιὰ νὰ φτάσει ὅμως σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι τὸ μελετητῆς τῆς Γραφῆς, πρέπει ν' ἀκολουθεῖ τὶς παρακάτω προτροπὲς τοῦ ἀγίου, ποὺ ἀποτελοῦν προϋποθέσεις γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ: «Ὅταν μελετᾷς, νὰ φροντίζεις νὰ εἶσαι ἤρεμος σὲ ὅλα, νὰ ἐλευθερωθεῖς ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν βιοτικὴν μέριμνα καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν ποὺ δημιουργοῦν στὴν ψυχὴ τὰ διάφορα πράγματα τῆς ζωῆς. Τότε μόνο θὰ μπορέσεις ν' ἀπολαύσεις στὴν ψυχὴ σου μιὰ γλυκύτατη γεύσι, ποὺ θὰ ὀφείλεται στὴν πνευματικὴν ἡδονὴν τῆς κατανόησης τῶν ἀναγινωσκομένων. Ἡ ψυχὴ θὰ αἰσθανθεῖ τὸ βαδύτερον νόημα τῶν ἀναγινωσκομένων, θὰ τὰ ἀποτυπώνει καὶ θὰ εὐχαριστεῖται σ' αὐτά».

— Γέροντα, σὲ ὥρες γαλήνης εὐκόλως διαβάσει ὁ ἄνθρωπος τὴν Ἁγία Γραφή καὶ φωτίζεται σχετικὰ μὲ τὸ τί πρέπει νὰ κάνει στὴ ζωὴν του ἢ πῶς ν' ἀντιμετωπίσει διάφορες δύσκολες καταστάσεις. Ὅταν ὅμως φτάσει ἢ στιγμὴν νὰ ἐφαρμόσει τὰ ὅσα λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τὰ λησμονεῖ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάνει τὴν ψυχραιμίαν του καὶ ν' ἀμαρτάνει. Γι' αὐτὸν ἡ γνώσις τῆς Γραφῆς εἶναι περιττή.

— Ὁ ἀββὰς Ἡσαΐας λέγει ὅτι ἐὰν ἓνας ἄνθρωπος ἀποκτήσει κάποιον σκεῦος, δὲν τὸ χρησιμοποιεῖ ὅμως στὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης, μάταια τὸ ἀπέκτησε. Τὸ ἴδιον συμβαί-

νει καὶ μ' ἐκεῖνον ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι γνωρίζει τὴ Γραφὴ καὶ ἔχει φόβο Θεοῦ, ἀλλὰ στὶς ἐξάψεις τῶν παθῶν του δὲ φοβᾶται τὸ Θεὸ καὶ ἐκδηλώνεται μὲ τρόπο ἀνάρμοστο. Ἐπαληθεύεται ἔτσι αὐτὸ ποὺ διαβάζουμε στὸ Γεροντικό: «Οἱ Προφῆτες συνέγραψαν βιβλία θεόπνευστα, οἱ Πατέρες ἐφήρμοσαν στὴ ζωὴ τους τὶς ὑποδείξεις τῶν βιβλίων αὐτῶν καὶ οἱ διάδοχοί τους τὰ ἀποστήθισαν ἀπὸ σεβασμό. Ἡ γενεὰ ὅμως ἡ δική μας τὰ ἀντέγραψε καλλιτεχνικὰ καὶ τὰ τοποθέτησε στὶς βιβλιοθῆκες χωρὶς νὰ τὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ ψυχικὴ ὠφέλεια». Μελετώντας τὴν Ἁγία Γραφὴ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι σκοπὸς μας εἶναι «ὁ τελειος καὶ ἀκριβής, κατὰ Χριστόν, πρακτικὸς βίος» καὶ ὄχι ἡ γυμνὴ γνώση ποὺ φυσιώνει τὸν ἄνθρωπο. Χωρὶς τὰ ἔργα, λέγει ὁ ἀββᾶς Μάρκος, ἡ γνώση τῆς Γραφῆς δὲν ἔχει κανένα κύρος, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀληθινὴ, γιὰτὶ σὲ κάθε περίπτωση μόνο τὰ ἔργα ἐπικυρώνουν τὸ φρόνημα καὶ τὶς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ διευκρινίζει, ἀμέσως πιὸ κάτω, ὅτι σοφία δὲν εἶναι μόνο ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας τὴν ὁποία γεννᾷ ἡ διερεύνηση τῆς φυσικῆς σχέσης πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμη νὰ ὑπομένει ὁ ἄνθρωπος τὴν κακία τῶν ἀδικούντων, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ δική του κακία. Ὅσοι παρέμειναν στὴν πρώτη κατάσταση τῆς σοφίας, δηλ. τὴ θεωρητικὴ, κατελήφθησαν ἀπὸ ὑπερηφάνεια, ἐνῶ ὅσοι ἔφθασαν στὸ δεύτερο στάδιο τῆς σοφίας, δηλ. τὸ πρακτικόν, αὐτοὶ ἀπέκτησαν τὴν τόσο ἀπαραίτητη ταπεινοφροσύνη.

Ὁ μοναχὸς Πανάρετος ἦρθε στὸ μπαλκόνι καὶ εἶπε στὸ Γέροντα ὅτι ἐτοίμασε τὴν τράπεζα. Ἐπρεπε νὰ τελειώσουμε ἐδῶ τὴν κουβέντα. Ὁ Γέροντας ὀλοκλήρωσε τὸ θέμα ὡς ἐξῆς:

— Ἄς θυμηθοῦμε τί ἀπάντησε ὁ ἀββᾶς Σισώης στὴν ἐρώτηση τοῦ ἀββᾶ Ἀμμούν: «Ὅταν μελετῶ ἓνα ἱερὸ βιβλίον, ὁ λογισμὸς μου μὲ προτρέπει νὰ συνδέσω ὠραῖο λόγο γιὰ νὰ τὸν ἔχω γιὰ ἀπάντηση ὅταν μὲ ρωτοῦν. Τί νὰ κάνω;». Ὁ ἀββᾶς Σισώης τοῦ ἀπάντησε: «Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτά. Ἀπεναντίας ν' ἀγωνισθεῖς ὥστε

μέ τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ σου ν' ἀποκτήσεις καὶ τὴν ἀνώτερη πνευματικὴ γαλήνη καὶ ἡρεμία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνωθεν σοφία, γιὰ νὰ ὁμιλεῖς καὶ ν' ἀπαντᾷς ψυχοφελῶς». Δὲν ἀρκεῖ, πάτερ μου, μόνο ἡ γνώση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Χρειάζεται καὶ ὁ πρακτικὸς βίος ποὺ ὁδηγεῖ στὸν ἁγιασμό. Αὐτὸ λένε οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ποὺ προτιμοῦσαν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Στὴν ἐποχὴ μας εἶναι δύσκολο νὰ συναντήσεις ἀνθρώπους συνεπεῖς. Πολλοὶ ἠθικολογοῦν, ἀλλὰ ἐλάχιστοι κοπιᾶζουν πνευματικά.

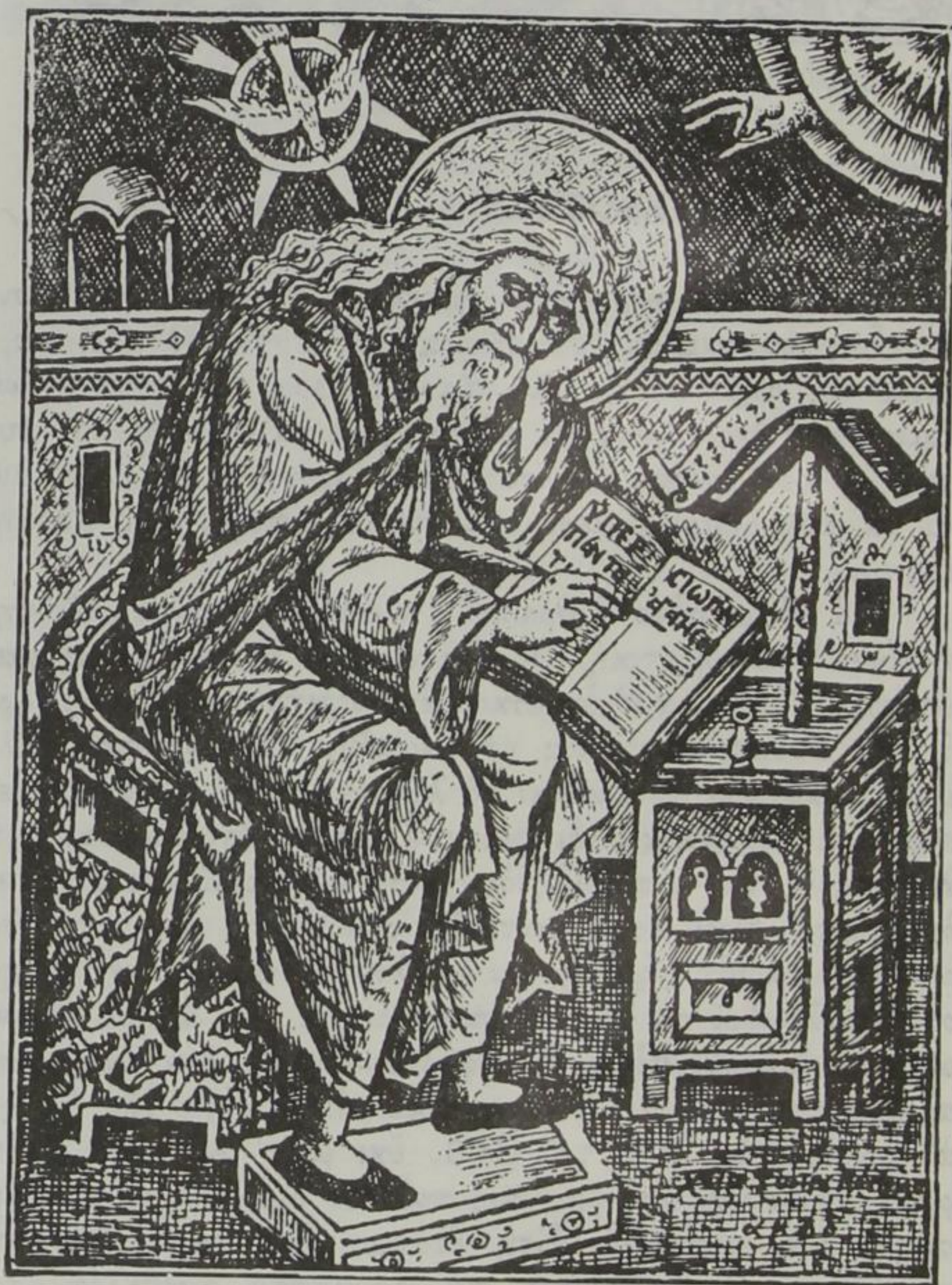
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

ΟΙ ΘΕΟΦΩΤΙΣΤΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ

Σήμερα στὸ μοναστήρι ἔχουμε ἐπισκέπτες. Ὁ Γέροντας εἶναι ἀπασχολημένος. Περιορίζομαι στὸ κελὶ καὶ διορθώνω τὶς σημειώσεις μου. Ξαναδουλεύω ἓνα παλιό μου κείμενο ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὰ πνευματικὰ θέματα ποὺ συζητῶ μὲ τὸ Γέροντα. Τὸ παραθέτω σὲ τοῦτο τὸ κεφάλαιο γιὰ νὰ μὴν ὑπάρξει κενὸ στὸ σημειωματάριο τῆς ἀποδημίας μου.

Γιὰ τὸ φιλόθεο ἄνθρωπο ἡ πιὸ ἐνδιαφέρουσα συζήτηση εἶναι ἡ πνευματικὴ. Οἱ ἄλλες εἶναι δευτερεύουσες καὶ μάταιες. «Ἡ κατὰ Θεὸν ἀσκουμένη ψυχὴ» γνωρίζει ὅτι ἀρχὴ τῆς ἀποστασίας εἶναι «ἡ ἀνορεξία λόγου», ὅταν δηλ. δὲ θέλει κάποιος ν' ἀκούσει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ ἢ τὸν ἀκούει βαρύνουσα καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον. Γι' αὐτὸ ἀγωνιῶντας γιὰ τὴ σωτηρία του ὁ συνειδητὸς χριστιανὸς πρόθυμα δέχεται τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξαντλεῖ τὶς δυνάμεις του στὴν ὅσο τὸ δυνατό ἀκριβὴ τήρησή του σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του. Ἀκολουθεῖ τὸ φωτεινὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων γερόντων τῆς ἐρήμου. Εἶναι ψυχωφελέστατα τὰ ὅσα ἀναφέρονται στὰ ἀσκητικὰ κείμενα σχετικὰ μὲ τὴ δίψα τῆς ψυχῆς νὰ γνωρίσει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν βιώνουν μὲ ποικίλη ἀσκήση καὶ προσευχὴ. Στὴ δεύτερη περίπτωση ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ψηλαφήσει τὰ θαυμαστὰ ἀποτελέσματα τῆς καλῆς ἀλλοίωσης ποὺ προκαλεῖ ὁ θεῖος λόγος.

Μιὰ σύντομη ἀναφορὰ στὰ ἀσκητικὰ κείμενα νομίζω ὅτι θὰ βοηθήσει τοὺς ἀδελφοὺς νὰ αἰσθανθοῦν σφοδρότερη αὐτὴ τὴ δίψα, ποὺ θὰ τοὺς ὀδηγήσει μὲ ἀσφάλεια στὴν ποδούμενη σωτηρία.

‘Ο “Αγιος ‘Ισαάκ ὁ Σύρος

Γέροντες καὶ φιλόσοφοι

Ὁ ἀββὰς Ἰσαὰκ λέγει ὅτι πρέπει νὰ ζητᾶμε πνευματικὴ συμβουλὴ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ζήσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουν ἀποκτήσει τὴν ἀνάλογη ἐμπειρία, ἢ ὁποῖα εἶναι φυσικὸ νὰ προσδίδει ἐγκυρότητα στὰ λεγόμενά τους. Ἴσως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ μὴν ἔχουν τὶς ἐκφραστικὲς ἰκανότητες, ποὺ συνήθως ἔχουν οἱ φιλόσοφοι, καὶ νὰ μὴν ἐντυπωσιάζουν. Εἶναι ὅμως οἱ γνήσιοι κήρυκες τοῦ Θεοῦ. Οἱ ποικίλοι φιλόσοφοι ὁμιλοῦν καὶ μεταδίδουν τὴν ἐξωτερικὴ γνώση, αὐτὴ δηλ. ποὺ ἔχουν ἀποκτήσει ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴ ἐξέταση τῶν πραγμάτων. Στὴν ἐποχὴ μας παρατηρεῖται μιὰ σύγχυση ἰδεῶν καὶ ἀνυψώνονται εὐκολὰ στὴ συνείδηση τῶν πολλῶν ἀνθρώπων οἱ βροντόφωνοι καὶ ὑπερήφανοι. Αὐτοὶ ἔχουν ἰδιοτελὴ κίνητρα καὶ ἡ ὑποκριτικὴ τους ἰκανότητα εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρασέρνουν τοὺς ἀνυποψίαστους. Γι' αὐτὸ εἶναι καθῆκον τοῦ καθενὸς νὰ δίνει ἐμπιστοσύνη μόνο στοὺς ἐμπείρους γέροντες. Ἐτσι ἔκαναν καὶ οἱ παλιοὶ πατέρες ποὺ ἄφηναν τὴν ἡσυχία τους γιὰ λίγο προκειμένου νὰ συναντήσουν φωτισμένους γέροντες. «Τὸ παραβάλλειν τοῖς γέρουσιν ἦν ὁ κανὼν τῶν ἀρχαίων Πατέρων».

Πολύωρες συζητήσεις

Οἱ πνευματικὲς συζητήσεις εἶναι πολύωρες. Τὸ ἐνδιαφέρον διατηρεῖται ἀμέριστο, γιὰτι καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς ἐκδηλώνεται ἡ ἀνησυχία γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ὁ γέροντας παρηγορεῖ καὶ στηρίζει. Ὁ συνομιλητὴς του ἐξωτερικεύει ὅ,τι τὸν ἀπασχολεῖ, προχωράει στὰ οὐτιώδη καὶ πνευματικά. Δέχεται τὸ σπόρο τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτὲς τὶς συζητήσεις δὲν ὑπάρχουν φραγμοί. Ἡ συνομιλία γίνεται μὲ τὴν ἐντονη αἴσθησι ὅτι βρίσκονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ χρόνος δὲν τὴν περιορίζει. Γιὰ χάρη τῆς οἱ ἐργασίες διακόπτονται. Θυσιάζεται καὶ ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς. Ἡ ἀγάπη συντονίζει τὰ πάντα. Προέχει ἡ κατὰ

Θεὸν διδασκαλία τοῦ ἀδελφοῦ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει τὸ δρόμο, νὰ φτάσει στὴ θύρα τοῦ Παραδείσου.

Ἄς θυμηθοῦμε κάτι σχετικὸ ἀπὸ τὸ Γεροντικὸ γιὰ νὰ φανεῖ στὴν πράξη τὸ πόσο διαρκεῖ μιὰ πνευματικὴ συζήτηση. Κάποτε ἓνας ἀδελφὸς πῆγε κατὰ τὸ βράδυ στὸ κελὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννη τοῦ Κολοβοῦ μὲ τὴν πρόθεση νὰ μείνει λίγη ὥρα καὶ ὕστερα νὰ φύγει. Ἄρχισαν τὴ συζήτηση «περὶ ὠφελείας» καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν διανυκτέρευσαν καὶ τοὺς βρῆκε τὸ πρωί. Σηκώθηκαν καὶ οἱ δύο γιὰ νὰ χωρίσουν. Προχώρησαν ἔξω ἀπ' τὸ κελί. Ὁ γέροντας ἤθελε νὰ ξεπροβοδίσει τὸν ἀδελφό. Ὅμως ἔμειναν μιλώντας μέχρι τὸ μεσημέρι. Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης εἰσήγαγε πάλι στὸ κελί τὸν ἀδελφό γιὰ νὰ τοῦ δώσει λίγο φαγητό. Συμπλήρωσαν ἔτσι εἴκοσι περίπου ὥρες συνομιλία! Μὰ τί ἦταν αὐτὸ ποὺ μαγνήτιζε τοὺς δύο, ποὺ τοὺς ἔνωσε ἐπὶ τόσες ὥρες; Γιὰ μᾶς τοὺς ἀδιάφορους στὰ πνευματικὰ κάτι τέτοιο μᾶς φαίνεται ἀδύνατο. Γιὰ ἐκείνους ὅμως ποὺ ἔχουν λαχτᾶρα νὰ πληροφορηθοῦν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἡ πνευματικὴ συζήτηση δὲν κουράζει. Κακὸ εἶναι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι λένε τελείως παράλογες ἐρωτήσεις γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν «ἐξωτερικὴ τους μόρφωση» ἢ γιὰ νὰ κάνουν τοὺς σπουδαίους καὶ γραμματισμένους. Τότε ζαλίζεσαι καὶ ἀποκάμνεις.

Μυστικὴ συνάντηση ψυχῶν

Ἐδῶ δὲ πρέπει νὰ κάνουμε μιὰ λεπτὴ ὅσο καὶ ἀναγκαία διάκριση ἀνάμεσα στὴ συνήθη ἡθικὴ διδασκαλία, ποὺ πάντοτε εἶναι μονόλογος καὶ στὴν πνευματικὴ συνομιλία, ὅπου ἔχουμε μιὰ βαθύτερη καὶ οὐσιαστικότερη διδασκαλία ποὺ καλύπτει τὶς ἀνάγκες τῆς ἀγωνιώσης ψυχῆς. Στὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία ἐπιτυγχάνεται μεταξὺ δύο ἢ καὶ περισσότερων προσώπων μιὰ μυστικὴ συνάντηση ψυχῶν ὅπου ὁ κατὰ Θεὸν σοφὸς διδάσκει καὶ ἀνορθώνει, ἐνῶ ὁ διδασκόμενος γεύεται τὴ στερεὰ τροφή ποὺ τοῦ προσφέρει ἔξ ἀγάπης ὁ ἀδελφός του. Εἶναι θαυμαστὴ αὐτὴ ἡ πνευ-

ματική ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων καὶ δίνει καρπούς. Μακάρι οἱ χριστιανοὶ νὰ εἶχαμε πετύχει αὐτὴ τὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, δηλ. νὰ λές στὸν ἀδελφὸ τὸν πόνο σου κι ἐκεῖνος νὰ σοῦ δίνει τὴν παρηγοριὰ μ' ἓνα λόγο πνευματικό.

Ταπεινὸ φρόνημα

Ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία μὲ ἄλλους ἀδελφούς εἶναι ἀναγκαία. Στὴν ἀπομόνωση ὁ ἄνθρωπος βασανίζεται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ διατρέχει πολλοὺς κινδύνους. Συχνὰ καλλιεργεῖ μιὰ ὑπέρμετρη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του, πὺ μὲ τὰ χρόνια γίνεται τεῖχος ἀπόρρητο. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ καὶ σὲ μοναχὸ καὶ σὲ λαϊκό. "Όταν, ἀντίθετα, δὲ λογαριάζεις τὸν ἑαυτό σου καὶ ἔχεις πνεῦμα μαθητείας, ἀναπαύεσαι ἀλλὰ καὶ ἀσφαλιζέσαι πνευματικά.

Ὁ ἀββάς Παφνούτιος συνήθιζε νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς γέροντες δυὸ φορές τὸ μήνα γιὰ νὰ ἐξομολογεῖται τοὺς λογισμοὺς του. Οἱ σοφοὶ γέροντες πάντοτε τοῦ ἔδιναν τὴν ἀπάντηση: «Ὅπου κι ἂν μεταβεῖς, Παφνούτιε, νὰ μὴ λογαριάζεις τὸν ἑαυτό σου καὶ θὰ εἶσαι ἀναπαυμένος».

Ὅταν ζητᾶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμβουλή, σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζεις τὶς ἀδυναμίες σου. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἢ περίπτωση ἑνὸς γέροντα πὺ ἐπὶ ἑβδομήντα ἑβδομάδες ἔκανε αὐστηρότατη νηστεία καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ νὰ τοῦ φανερώσει τὴ σημασία μιᾶς φράσης ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν τοῦ τὴν ἀπεκάλυψε. Ἀπογοητευμένος κάπως ἀπὸ τὸν ἑαυτό του πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ πάει σὲ κάποιον ἀδελφὸ του γιὰ νὰ τὸν ρωτήσῃ σχετικά. Καθὼς βγῆκε ἔξω καὶ ἔκλεινε τὴν πόρτα τοῦ κελιοῦ του ἄγγελος Κυρίου τοῦ εἶπε: «Οἱ ἑβδομήντα ἑβδομάδες πὺ νήστευες δὲν ἔφτασαν στὸ Θεό. Τώρα ὅμως πὺ ταπεινώθηκες καὶ σκέφτηκες νὰ ἐπισκεφθεῖς τὸν ἀδελφὸ σου, μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ φανερώσω τὴν ἔννοια τοῦ ρητοῦ πὺ ζητοῦσες». Πράγματι ὁ ἄγγελος πληροφόρησε τὸ γέροντα κι ἔγινε ἀφαντος.

«Ἄρκει μοι μόνον τὸ βλέπειν σε, πάτερ»

Ἄπο τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ παίρνεις πάντα πνευματικὴ ὠφέλεια. Ἄλλοτε ἀπὸ τὰ ἀγιοπνευματικὰ τους λόγια καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ὄλη ἐμφάνιση καὶ διαγωγή τους. Οἱ ἐκδηλώσεις τους μαρτυροῦν τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς τους. Ὁ ἀββὰς Παλλάδιος ἀναφέρει ὅτι τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου, ἡ ἐνδυμασία, ἡ ἀπλότητα στὸ χαρακτήρα, τὸ ταπεινὸ στὶς συζητήσεις, ἡ σύνεση στὰ νοήματα τῶν λεγόμενων τους, ἡ εὐλάβεια στοὺς τρόπους κ.ἄ. πού διακρίνουν τοὺς ὀσίους ἄνδρες, ὠφελοῦν πολὺ αὐτοὺς πού τὰ προσέχουν «καὶ ἐγχαράσσουν στὶς ψυχές τους ἀναλλοίωτα πρότυπα ἀρετῆς».

Εὐλογημένοι καὶ μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔτυχε νὰ γνωρίσουν ὀσίους ἄνδρες, νὰ συνομιλήσουν, νὰ φᾶνε μαζί τους τὸ λιτὸ φαγητό, νὰ δοῦν μὲ τὰ μάτια τους τὴν ἀγιότητα. Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ λαχταροῦν νὰ γνωρίσουν ἀγίους ἀνθρώπους. Ὅπως πάλι μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον ἀκοῦν σχετικές διηγήσεις. Ὑπάρχει βέβαια σημαντικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ διήγηση πού ἀκοῦς ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ στὴ δική σου προσωπικὴ ἐπικοινωνία. **Βλέποντας ἕνα ἅγιον ἄνθρωπο συγκλονίζεσαι ἀπὸ τὸ οὐράνιο θέαμα καὶ ἀφήνεις τὶς αἰσθήσεις σου ν' ἀποταμιεύσουν ὅ,τι βλέπουν καὶ ὅ,τι ἀκοῦν.** Κάτι τέτοιο συνέβαινε καὶ σ' ἐκεῖνον τὸ σιωπηλὸ μοναχὸ πού συνήδιζε νὰ ἐπισκέπτεται μὲ ἄλλους ἀδελφοὺς τὸ Μέγα Ἀντώνιο. Ἐνῶ οἱ ἄλλοι συνομιλοῦσαν μὲ τὸν Ἅγιο γιὰ λογισμοὺς καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς, αὐτὸς πάντοτε σιωποῦσε. Μιὰ μέρα τοῦ λέγει ὁ Ἅγιος: «Τόσο καιρὸ ἔρχεσαι ἐδῶ. Γιατὶ δὲ μὲ ρωτᾷς τίποτε;». Καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀπάντησε: «Μοῦ εἶναι ἀρκετὸ τὸ ὅτι σὲ βλέπω, πάτερ μου».

Πάντα κάτι μένει

Πολλοὶ χριστιανοὶ λένε ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ἐφαρμόσουν στὴ ζωὴ τους τὰ ὅσα ὠφέλιμα διδάσκουν οἱ πνευμα-

τικοὶ πατέρες καὶ γι' αὐτὸ μειώνεται κάπως τὸ ἐνδιαφέρον τους. Ἔχουν βέβαια καλὴ διάθεση, ἀλλὰ τοὺς λείπει ἡ ἰσχυρὴ θέληση, ἡ σωματικὴ ἄσκηση καὶ γενικότερα ὁ ἀγώνας. Ἔτσι σταδιακὰ ἐγκαταλείπουν τὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἐνῶ θὰ μπορούσαν μὲ λίγη βοήθεια νὰ ξεπεράσουν τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ νικήσουν αὐτὴ τὴν ἀπελπισία στὴν ὁποία τοὺς ὀδηγεῖ ὁ διάβολος. Οἱ Πατέρες συμβουλεύουν ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείπει κάποιος τὸν ἀγώνα, ὅσο ἀπρόκοπος κι ἂν εἶναι στὰ πνευματικά. Τελικὰ κάτι θὰ πετύχει. Παρόλο πὺ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀδιάβροχος, ἐν τούτοις ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ θὰ λογχίσει σὲ κάποια στιγμή τὸ φιλότιμό του καὶ θὰ προχωρήσει.

Ἐνας γέροντας ἔλεγε ὅτι ὅποιος μπαίνει σὲ ἀρωματοπωλεῖο, ἔστω κι ἂν δὲν ἀγοράσει τίποτε, παίρνει ἐπάνω του εὐωδία. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μ' ἐκεῖνον πὺ ἐνῶ δὲν ἔχει προκοπὴ στὰ πνευματικά ἐπισκέπτεται θεοφόρους ἀνθρώπους. Ὁφελεῖται κι ἄς μὴ τὸ καταλαβαίνει πάντα.

Λείπει ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν

Ὁ Θεὸς χορηγεῖ στοὺς ἀνθρώπους μέσω τῶν ἀγίων γερόντων τὸν ψυχωφελὴ λόγο. Ὄταν ὅμως δὲν ὑπάρχει προθυμία εἰλικρινῆς καὶ διάθεση γιὰ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, ὁ Θεὸς ἀφαιρεῖ τὴ χάρη τοῦ λόγου ἀπὸ τοὺς γέροντες. Ἄς θυμηθοῦμε μιὰ σχετικὴ διήγηση ἀπὸ τὸ Γεροντικό, ἡ ὁποία εἶναι χρήσιμη καὶ στοὺς σημερινοὺς χριστιανοὺς.

Κάποτε ἓνας μοναχὸς καὶ μερικοὶ κοσμικοὶ (λαϊκοὶ) πῆγαν στὸν ἀββᾶ Φήλικα καὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς πεί ψυχωφελὴ λόγο. Ὁ γέροντας σιωποῦσε. Ἐκεῖνοι ἐπέμειναν. Τότε τοὺς εἶπε: «Τώρα πλέον δὲν ὑπάρχει λόγος. Παλιὰ οἱ ἀδελφοὶ ρωτοῦσαν καὶ ἐφήρμοζαν ὅσα τοὺς ἔλεγον οἱ γέροντες, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς χορηγοῦσε ἀφθονο τὸν λόγο γιὰ τὴν ψυχικὴ τους ὠφέλεια. Στὶς μέρες μας ὅμως οἱ ἀνθρώποι ρωτᾶνε νὰ μάθουν, ἐνῶ δὲν ἔχουν διάθεση νὰ ἐφαρμόσουν τὰ ὅσα ἀκοῦν, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀφαίρεσε τὴ χάρη τοῦ λόγου ἀπὸ τοὺς γέροντες». Οἱ ἐπισκέπτες ἀναστέναξαν καὶ εἶπαν: «Προσευχῆσου καὶ γιὰ μᾶς, ἀββᾶ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄

Η ΠΡΟΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ζοῦμε μὲ τὴ νοσταλγία τοῦ Παραδείσου. Ἐξόριστοι καθὼς εἴμαστε, μᾶς καίει ἡ οὐρανία πατρίδα. Στὸν Παράδεισο οἱ πρωτόπλαστοι ζοῦσαν «βίον ἀπαθῆ, ἀπηλλαγμένον παντὸς μόχθου καὶ πάσης ἀσθενείας, ἀνώδυνον καὶ ἀταλαίπωρον, ἀδιατάρακτον» (Π. Ν. Τρεμπέλας) ἢ ὅπως λέγει ὁ ἀββὰς Δωρόθεος, ὁ ἄνθρωπος «ἦν ἐν τρυφῇ τοῦ παραδείσου, ἐν εὐχῇ, ἐν θεωρίᾳ, ἐν πάσῃ δόξῃ καὶ τιμῇ, ἔχων σῶας τὰς αἰσθήσεις» καὶ εὐρισκόμενος κατὰ φύσιν, ὅπως πλάστηκε ἀπὸ τὸ Θεό. Αἰτία τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἡ ἔπαρσή του. Ρώτησα τὸ Γέροντα νὰ μοῦ πεῖ μὲ ποῖο τρόπο μπορεῖ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος νὰ ἐπανέλθει, ὅσο εἶναι δυνατό, σὲ αὐτὴ τὴν προπρωτικὴν κατάστασιν.

— Ἀδελφέ, ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἐγκατέλειψε στὴν ἐξορία. Καὶ μόνο τὸ γεγονὸς ὅτι μποροῦμε καθημερινὰ νὰ τελοῦμε τὴ θεία Λειτουργία, δείχνει ὅτι ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ σωθοῦμε. Ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἔσπειρε μέσα μας τὴν ἱερὴ νοσταλγία καὶ μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ Του μᾶς ἐξασφάλισε τὴ σωτηρία. Δὲν ὑπάρχουν ἀντικειμενικὰ ἐμπόδια γι' αὐτή. Μὲ τὸ βάπτισμα καὶ τὶς ἅγιες ἐντολές ὁ δρόμος γίνεται εὐκόλος. Καθαριζόμαστε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ ἡμερώνουμε τὰ πάθη. Ἐδῶ χρειάζεται νὰ δραστηριοποιηθοῦμε. Ὁ πνευματικὸς ἀγὼνας δὲν τελειώνει μὲ τὸ νὰ τηρήσουμε ἀπλῶς τὶς γενικὲς ἐντολές, συνεχίζεται στὴν καρδιὰ γιὰ τὴ νέκρωσιν τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐκρίζωσίν τους. Οἱ ἁμαρτίες εἶναι ἐνέργειες τῶν παθῶν. Αὐτὰ ἀναστατώνουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ὀδηγοῦν στὴ διάπραξίν τους. Πολλὲς φορές τὰ πάθη βρίσκονται σὲ ὑπνώπτουσα κατάσταση καὶ περιμένουν ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, ἄλλοτε πάλι ἐνεργοποιοῦνται ἀπὸ διαφόρους λογισμούς. Οἱ ἅγιες ἐντο-

λές ὅμως καθαρίζουν ἐσωτερικά καὶ ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὶς κακὲς διαθέσεις.

—Αὐτὸς ὁ πνευματικὸς ἀγὼνας κατὰ τῶν παθῶν, Γέροντα, ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τοὺς περισσότερους χριστιανούς. Ἄρκετοὶ τὸν ἔχουν παρεξηγήσει κιόλας μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζονται πὼς εἶναι ἔργο τῶν ἀναχωρητῶν.

—Δυστυχῶς ἔτσι εἶναι. Ἐγιναν χριστιανοὶ περισσότερο τοῦ συναισθήματος καὶ λιγότερο τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα. Δὲν πρέπει ν' ἀβλυνθεῖ τὸ αἰσθητήριον τῆς εὐσέβειας. Τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὶς τηροῦν στὴ ζωὴ τους ὅπως τὶς τήρησαν οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ ἄσκησι, ἀποφασιστικότητα καὶ ἀπάρνησι, πολλῶν «ἀθῶων» ἀπολαύσεων. Χρειάζεται νὰ λένε καὶ νὰ ἐφαρμόζουν τὸ ὄχι. Ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ φύγαμε ἀπὸ τὸν κόσμον, νηστεύουμε, ἀγρυπνοῦμε, προσευχόμαστε νυχθημερόν, ἀπαρνηθήκαμε συγγενεῖς, χρήματα, κτήματα κ.λπ. Μὲ τὸν ἐντονο αὐτὸ ἀγὼνα ἢ ἱερὴ νοσταλγία τοῦ Παραδείσου δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ ἡσυχάσουμε. Ὁ ἀγὼνας φουντώνει τὴ νοσταλγία, ἀλλὰ καὶ ἡ νοσταλγία ἐνισχύει τὸν ἀγὼνα. Ἄς εἶναι «φῶς πάντων ἀνθρώπων ἢ μοναδικὴ πολιτεία».

—Ἐμπειρίες πνευματικοῦ ἀγῶνα βρίσκει κανεὶς στὸς Πατέρες. Διαβάζοντας τὰ κείμενά τους «νοεῖ τὸν νοῦν καὶ τὴν διαγωγὴν τους», κατανοεῖ δηλ. τὴ σκέψη τους καὶ ἐντυπωσιάζεται ἀπὸ τὴν ἀσίγαστη ἐπιθυμία τους γιὰ τὴν «ὄντως ζωὴ».

—Παρέχουν καὶ ψυχικὴ ὠφέλεια. Δὲν εἶναι ἀπλὴ πληροφόρησι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἴσως νομίζουν μερικοί. Εἶναι κάτι παραπάνω. Διέγερσι τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου γιὰ βίωσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Μπαίνει στὸν ἄνθρωπο «ἢ καλὴ ἀνησυχία» καὶ ἀρχίζει νὰ ρωτᾷ, ν' ἀγοράζει βιβλία, ν' ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸν κόσμον ἢ ζεῖ μέσα στὸν κόσμον χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἐπηρεάζουν τὰ ὅσα βλέπει καὶ ἀκούει. Ἐχει τὸ νοῦ του καὶ τὴν καρδιά του «ἐκτὸς κόσμου» ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἡ γαλήνη, ἡ ἀπανεμιά, ἡ πνευματικὴ ἀνάπαυσι. Αὐτὴ τὴ διάθεσι ὁ Θεὸς τὴν ἐκτιμᾷ πολὺ καὶ

εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ τὴ διατηροῦν στὴν ψυχὴ τους, γιατί ὁ πνευματικὸς τους ἀγώνας γίνεται εὐκολότερος. Ἀποκτοῦν ἓναν ἀόρατο θώρακα καὶ μένουν ἀπλήγωτοι ἀπὸ τὶς πολυποίκιλες ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅταν ζοῦν στὴν κοινωνία, ἔρχονται σ' ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους ἀδιάφορους θρησκευτικά, ἄπιστους ἢ πολιτικὰ φανατισμένους, μένουν ὅμως σταθεροί, μὲ κατάνυξη στὴν ψυχὴ τους καὶ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ἡ νοσταλγία τοῦ Παραδείσου τοὺς κάνει ἀπρόθυμους γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ πολιτεύονται ἐπὶ τῆς γῆς ὡς παρεπίδημοι.

Ἡ παραπάνω συζήτηση ἔγινε στὰ ὄρνια μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ. Εἶχαμε τελειώσει ἀργὰ τὴ θεία Λειτουργία καὶ περιμέναμε νὰ χαιρετήσουμε τοὺς ἐπισκέπτες ποὺ θὰ φεύγανε. Θεωρήσαμε ὅμως ἀναγκαῖο νὰ συνεχίσουμε σὲ λίγο στὸ γνωστὸ μπαλκόνι.

—«Ἀδελφέ, ἄνευ δακρύων νὰ μὴ κοινωνήσης ποτέ», συμβούλευε ἓνας Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ξεσηκώνονταν πολλοὶ ποὺ τὸν ἄκουγαν, γιατί τὸ θεωροῦσαν ἀδύνατο νὰ ἔχουν κάθε φορὰ δάκρυα. Δὲ μπορούσαν νὰ καταλάβουν ὅτι ἡ προτροπὴ αὐτὴ ἦταν κατορθωτὴ, ἀρκεῖ νὰ εἶχαν καθημερινὸ ἔργο τους τὴ μετάνοια, εἶπε ὁ Γέροντας γιὰ ν' ἀνοίξει τὴ συζήτηση.

—Νομίζω ὅτι οἱ ἀντιφρονοῦντες στίς μέρες μας εἶναι πολὺ περισσότεροι, γιὰ νὰ μὴ πῶ ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ δὲ δέχονται τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἁγίου.

—Εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ τὴ δέχονται, ἀφοῦ τοὺς λείπουν οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος διευκρινίζει: «Εἰ πρᾶξιν μετήρχοντο ἔγκαρπον, οὐκ ἂν ἄγευστοι τοῦ τοιούτου καλοῦ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὅλως ἐτύγχανον· εἰ φόβον Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἐκτήσαντο, οὐ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων δυνατὸν εἶναι τὸ πενθεῖν καὶ κλαίειν διεμαρτύραντο, ἀλλὰ καὶ πάσῃ ὥρᾳ εἰ οἶόν τε». Οἱ ἄνθρωποι εἶναι σκληροὶ καὶ λιθοκάρδιοι. Εὐκατάνυκτοι εἶναι οἱ λίγοι, οἱ ἐλάχιστοι.

Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν εὐαίσθητες ψυχές καὶ δὲν ἐπιτρέπουν συμβιβασμοὺς στὴ ζωὴ τους. Οἱ πρῶτοι ἔχουν φαύλη προαίρεση, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι ἔχουν ἀγαθή. Ὅλοι ὅμως δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀγαθοί, διότι «ἐκ φύσεως οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός». Ἡ μεταβολὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐλεύθερη βούλησή του. Ἄς θυμηθοῦμε τοὺς δύο ληστές ποὺ σταυρώθηκαν μαζί με τὸ Χριστό. Ὁ ἓνας ποὺ εἶχε κακὴ προαίρεση συνεχίζει καὶ τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του ν' ἀμαρτάνει. Λέγει στὸ Χριστό: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς», δηλ. τὸν βλασφημεῖ. Σκληροκάρδιος ὁ ληστής αὐτός. Αὐτοκαταδικάζεται καὶ στὸν αἰώνιο θάνατο. Ὁ ἄλλος εἶναι διαφορετικός. Παρόλο ποὺ στὴ ζωὴ του εἶχε διαπράξει πολλὰ ἐγκλήματα, ἐκδηλώνει μιὰ ἀγαθότατη προαίρεση. Πιστεύει στὸ Θεό, αἰσθάνεται φόβο, ἐλπίζει ὅτι ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ τὸν σώσει. Τὸν παρακαλεῖ: «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Καὶ οἱ δύο ληστές εἶχαν τὸ ἴδιο ἀμαρτωλὸ παρελθόν. Δὲν εἶχαν ὅμως τὸ ἴδιο τέλος. Διέφεραν στὴν προαίρεση. Ὁ ἓνας πεθαίνει μὲ λίθινη καρδιά καὶ εἰσέρχεται στὴν κόλαση. Ὁ ἄλλος μὲ κατάνυξη καὶ μετάνοια εἰσέρχεται στὸν Παράδεισο.

—Θὰ ἤθελα, Γέροντα, νὰ μοῦ πεῖς καὶ κάποιο παράδειγμα ἀπὸ τὴ μοναχικὴ ζωὴ.

—Κάτι παρόμοιο βλέπουμε καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Μερικοὶ προοδεύουν, ἄλλοι μένουν στάσιμοι καὶ ἀρκετοὶ ναυαγοῦν μέσα στὸ λιμάνι. Ἀνάλογα μὲ τὴν προαίρεσή του ὁ καθένας. Γνωρίζω δύο ἀνθρώπους ποὺ ἀκολούθησαν τὸ μοναχικὸ βίο. Ἐχουν τὴν ἴδια ἡλικία, κατάγονται ἀπὸ τὸ ἴδιο γένος, γνωρίζουν τὴν ἴδια τέχνη καὶ ζοῦσαν μαζί στὸν κόσμον ἀκολουθώντας τὴν εὐρύχωρη ὁδὸ τῆς ἀμαρτίας. Σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα ὁ ἓνας κατόρθωσε ν' ἀποκτήσει ὅλες τὶς ἀρετές, ἐνῶ ὁ ἄλλος γίνεται χειρότερος ἀπ' ὅ,τι ἦταν. Ἡ διαφορὰ τους ὀφείλεται στὴν προαίρεση. Ὁ πρῶτος εἰσῆλθε στὸ «τῆς ἀσκήσεως στάδιον» μὲ ζῆλο καὶ μὲ σταθερὴ ἀπόφαση ἄρχισε τὸν ἀγῶνα τοῦ μιμούμενος τοὺς

Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νεὸς Θεολόγος

Ἁγίους, δηλ. μὲ νηστεῖες, προσευχές, δεήσεις, σιωπὴ χειλέων, κατάνυξη, δάκρυα, ἀποχὴ ἀπὸ νόστιμα φαγητὰ καὶ μάταιες συνομιλίαι, μὲ συγκράτημα τοῦ θυμοῦ, τῆς ἐργῆς καὶ μὲ ὑπομονὴ νὰ ὑποφέρει τὶς θλίψεις, τὶς ποικίλες στενοχώριαι κ.ἄ., ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος. Αὐτὸς ἔχει σύντροφο τῆς ζωῆς του τὴν κατάνυξη. Ὁ ἄλλος ὅμως ποὺ ἀγνόησε αὐτὲς τὶς πρακτικὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του στρέφονται ἄλλοῦ, ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ καταδυγῆ. Ὁ χρόνος ποὺ κυλάει σὲ τίποτε δὲν τὸν ὠφελεῖ. Ἡ καρδιά του θὰ σκληραίνεται περισσότερο, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἀγαθὴν προαίρεση. Ὅσο δὲ θὰ ἐξοικειώνεται μὲ τὰ ἱερά καὶ ὅσια, τόσο οἱ ἐλπίδες ἀνανήψεως θὰ λιγοστεύουν. Ἔτσι ὁ πρῶτος ἀρμενίζει μὲ ἀσφάλεια στὸ πνευματικὸ πέλαγος, ἐνῶ ὁ δεύτερος ναυαγεῖ μέσα στὸ λιμάνι....

— Ὑπάρχει κάποιος συγκεκριμένος τρόπος ν' ἀποκτήσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀγαθὴν προαίρεση;

— Δὲ μπορῶ νὰ ὑποδείξω ἓνα τρόπο βοήθειας. Ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ ὁ Θεὸς τὰ οἰκονομεῖ ἀνάλογα. Δὲν εἶναι ἀνθρωπίνως εὐκόλο νὰ ξυπνήσουν συνειδήσεις καὶ ν' ἀφυπνισθοῦν οἱ ἀδελφοί, ποὺ ἐπὶ χρόνια σπατάλησαν τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους στὰ καφενεῖα, πνιγμένοι στοὺς καπνοὺς, ἢ στὰ κέντρα ἔχοντας μιὰ καὶ μοναδικὴν φιλοδοξία: νὰ φᾶνε, νὰ πιοῦνε καὶ νὰ διασκεδάσουν. Αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς κουράζει καὶ πνίγει τὴν ψυχὴ. Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀγαθὴν προαίρεση καὶ ἀνησυχεῖ γιὰ τὴ σωτηρία του. Κάνει τὴ ζωὴν του ἀπλή, χωρὶς πολλὰς ἀπαιτήσεις. Ἐχει στὸ νοῦ του τὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ προσπαθεῖ ν' ἀξιοποιεῖ τὸν χρόνο του πνευματικῶς. Ἀσκεῖται στὶς πρακτικὰς ἀρετὰς, νηστεύει, προσεύχεται, πονάει τοὺς ἀδελφούς, ἀνησυχεῖ γιὰ τὴν ψυχὴν του, ἔχει κατάνυξη καὶ συνέχεται ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα διαβάσαμε τὸν ἑσπερινὸν καὶ μετὰ καθίσαμε στὰ ἐξωτερικὰ σκαλοπάτια τοῦ ναοῦ. Ὁ Πανάρετος βιαστικὰ ἔφυγε γιὰ τὸν κῆπο. Εἶχε τὸ νερὸ στὶς βρα-

Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν εὐαίσθητες ψυχές καὶ δὲν ἐπιτρέπουν συμβιβασμοὺς στὴ ζωὴ τους. Οἱ πρῶτοι ἔχουν φαύλη προαίρεση, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι ἔχουν ἀγαθή. "Ὅλοι ὅμως δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀγαθοί, διότι «ἐκ φύσεως οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός». Ἡ μεταβολὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐλεύθερη βούλησή του. "Ἄς θυμηθοῦμε τοὺς δύο ληστὲς ποὺ σταυρώθηκαν μαζί μὲ τὸ Χριστό. Ὁ ἓνας ποὺ εἶχε κακὴ προαίρεση συνεχίζει καὶ τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του ν' ἀμαρτάνει. Λέγει στὸ Χριστό: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς», δηλ. τὸν βλασφημεῖ. Σκληροκάρδιος ὁ ληστὴς αὐτός. Αὐτοκαταδικάζεται καὶ στὸν αἰώνιο θάνατο. Ὁ ἄλλος εἶναι διαφορετικός. Παρόλο ποὺ στὴ ζωὴ του εἶχε διαπράξει πολλὰ ἐγκλήματα, ἐκδηλώνει μιὰ ἀγαθότατη προαίρεση. Πιστεύει στὸ Θεό, αἰσθάνεται φόβο, ἐλπίζει ὅτι ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ τὸν σώσει. Τὸν παρακαλεῖ: «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Καὶ οἱ δύο ληστὲς εἶχαν τὸ ἴδιο ἀμαρτωλὸ παρελθόν. Δὲν εἶχαν ὅμως τὸ ἴδιο τέλος. Διέφεραν στὴν προαίρεση. Ὁ ἓνας πεθαίνει μὲ λίθινη καρδιά καὶ εἰσέρχεται στὴν κόλαση. Ὁ ἄλλος μὲ κατάνυξη καὶ μετάνοια εἰσέρχεται στὸν Παράδεισο.

—Θὰ ἦθελα, Γέροντα, νὰ μοῦ πεῖς καὶ κάποιο παράδειγμα ἀπὸ τὴ μοναχικὴ ζωὴ.

—Κάτι παρόμοιο βλέπουμε καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Μερικοὶ προοδεύουν, ἄλλοι μένουν στάσιμοι καὶ ἀρκετοὶ ναυαγοῦν μέσα στὸ λιμάνι. Ἀνάλογα μὲ τὴν προαίρεσή του ὁ καθένας. Γνωρίζω δύο ἀνθρώπους ποὺ ἀκολούθησαν τὸ μοναχικὸ βίο. Ἐχουν τὴν ἴδια ἡλικία, κατάγονται ἀπὸ τὸ ἴδιο γένος, γνωρίζουν τὴν ἴδια τέχνη καὶ ζοῦσαν μαζί στὸν κόσμον ἀκολουθώντας τὴν εὐρύχωρη ὁδὸ τῆς ἀμαρτίας. Σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα ὁ ἓνας κατόρθωσε ν' ἀποκτήσει ὅλες τὶς ἀρετές, ἐνῶ ὁ ἄλλος γίνεται χειρότερος ἀπ' ὅ,τι ἦταν. Ἡ διαφορὰ τους ὀφείλεται στὴν προαίρεση. Ὁ πρῶτος εἰσῆλθε στὸ «τῆς ἀσκήσεως στάδιον» μὲ ζῆλο καὶ μὲ σταθερὴ ἀπόφαση ἄρχισε τὸν ἀγῶνα του μιμούμενος τοὺς

γιές και ἔπρεπε νὰ τὸ ἀλλάξει. Ὁ Γέροντας μου εἶπε πειρακτικά:

—Μήπως, πάτερ, ἔχουν ἐξαντληθεῖ τὰ θέματά σου; Γιατὶ ἀλλιῶς δὲν ἐξηγεῖται ἡ σιωπὴ σου.

—Εἶμαι ἕτοιμος, Γέροντα, νὰ θέσω τὸ θέμα. Δυστυχῶς θὰ σᾶς ταλαιπωρήσω γιὰ μερικές μέρες ἀκόμη. Θεωρῶ εὐλογία Θεοῦ τὴν παραμονή μου στὸ μοναστήρι σας καὶ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ καταγράψω τὶς πνευματικὲς ἐμπειρίες ποὺ ἔχετε ἀπὸ τὸν ἀσκητικὸ βίον ποὺ ἀκολουθεῖτε.

—Πρόθυμα, ἀδελφέ, θ' ἀπαντήσω σὲ ὅ,τι μου ζητήσεις, ἀφοῦ προηγουμένως σὲ βεβαιώσω ὅτι χαίρομαι ιδιαίτερα ποὺ γιὰ τόσες μέρες ἄφησες τὴν οἰκογένειά σου καὶ ἦρθες στὸ μοναστήρι μας. Αὐτὸ προδίδει τὴν πνευματικὴ σου δίψα καὶ ὁ Θεὸς φυσικὰ θὰ σὲ ἀμείψει γιὰ τὸν κόπο σου.

—Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν κάποιον θέλουν νὰ τὸν ἐπαινέσουν, τὸν χαρακτηρίζουν λογικό. Καὶ ἐννοοῦν ὅτι ἔχει ἐξυπνάδα καὶ σοβαρότητα, ὅτι προοδεύει στὴ ζωὴ του, κοιτάει τὴ δουλειά του, τὸ σπίτι του καὶ γενικότερα τὰ συμφέροντά του. Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο τὸν προβάλλουν γιὰ παράδειγμα πρὸς μίμηση. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ συχνὰ διαμορφώνεται μιὰ λαθεμένη ἀντίληψη γιὰ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ δυστυχῶς ἐμφανίζεται καὶ σὲ θρησκευόμενους. Ποιὰ εἶναι, Γέροντα, ἡ γνώμη σου σχετικά.

—Νομίζω ὅτι πρότυπο στὴ ζωὴ μας δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε τοὺς «προκομμένους» ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ ἀνησυχοῦν καὶ ἀγωνιοῦν γιὰ τὴ σωτηρία τους, αὐτοὺς ποὺ νοσταλγοῦν τὸν Παράδεισο καὶ ἀγωνίζονται ἐφ' ὄρου ζωῆς νὰ τὸν ἀποκτήσουν. Σύμφωνα μὲ τὶς «Παραινέσεις περὶ ἡθους ἀνθρώπων καὶ χρηστῆς πολιτείας» ποὺ βρίσκονται στὴ Φιλοκαλία καὶ ἀποδίδονται στὸ Μέγα Ἀντώνιο, λογικὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔμαθε τοὺς λόγους καὶ τὰ βιβλία τῶν σοφῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ διακρίνει ποιὸ εἶναι τὸ καλὸ καὶ ποιὸ εἶναι τὸ κακό, ποὺ ἀποφεύγει τὰ ψυχοβλαβῆ καὶ πράττει τὰ ψυχωφελῆ εὐχαριστώντας τὸ Θεό. Ἐκεῖνο ποὺ δίνει πνευματικὴ χροιά στὴ διάκριση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ συνεχὴς εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ὄντως

λογικός άνθρωπος εύχαριστεῖ τὸ Θεὸ «για τὴ μεγάλη καὶ ἐξαιρετικὴ πρόνοιά Του», ἡ ὁποία ρυθμίζει τὰ πάντα γιὰ τὸ πνευματικὸ του συμφέρον. Πολλὲς φορές δὲ μπορούμε νὰ ἐξηγήσουμε τὶς ἐνέργειες τῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ. Εἴμαστε ἀνυπόμονοι καὶ δὲν περιμένουμε νὰ δοῦμε ὅτι καὶ ἀπὸ τὸ πικρὸ καὶ δυσάρεστο βγαίνει πνευματικὴ ὠφέλεια ποὺ φυσικὰ εἶναι γλυκιὰ καὶ εύχάριστη. Αὐτὲς εἶναι οἱ ἐκπλήξεις τῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ μας, τὶς ὁποῖες μὲ τὸ νὰ δυσανασχετοῦμε εύκολα δὲ μπορούμε νὰ δεχτοῦμε. Τὸ παράλογο λογικό μας (ἄς μοῦ συγχωρεθῆ ἢ ἔκφραση) τὰ θέλει ὅλα ἀνώδυνα καὶ σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τοῦ σώματος καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὶς ἐφέσεις τῆς ψυχῆς. Ξεχνᾶμε πάλι ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ὀκνηρίας μας χρειαζόμαστε δραστηκὴ ἐπέμβαση τῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ. Οἱ πετρωμένες ψυχὲς συνέρχονται κυρίως ἀπὸ συγκλονιστικὰ γεγονότα, ὅπως ἀσθένειες, ἀτυχίες, ἀδικίες, θανάτους συγγενῶν κ.λπ.

Ὁ Γέροντας σιώπησε γιὰ λίγο καὶ συνέχισε:

—Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν «μέγιστες καὶ ἐνάρετες δυνάμεις» ποὺ τοὺς δόθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό, τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ γυμνάζουν καὶ νὰ ἔχουν ἐτοιμοπόλεμες, ὅπως διδάσκουν οἱ νηπτικοὶ Πατέρες. Μὲ ἄλλα λόγια νὰ καλλιεργοῦν τὶς ἀρετὲς ποὺ ἀντιστέκονται στὶς ἀντίστοιχες κακίες. Τότε «δὲ θὰ τοὺς συμβαίνει τίποτε δύσκολο ἢ θλιβερό ἢ ἀβάσταχτο· γιὰτὶ θὰ σκέφτονται ὅτι ὅλα εἶναι ἀνθρώπινα καὶ τὰ νικοῦν οἱ ἀρετὲς ποὺ ἔχουν». Ἐχοντας κάποιος τὴν ἀρετὴ τῆς ὑπομονῆς, ἀντιμετωπίζει π.χ. τὸν πόνο καὶ τὴν ἀγωνία μιᾶς ἀσθένειας μὲ τρόπο πνευματικὸ. Διατηρεῖ τὴ γαλήνη στὴν ψυχὴ του, ἀποδιώκοντας εύκολα τὴν ταραχὴ καὶ τὴ σύγχυση ποὺ προκαλεῖ ἡ δοκιμασία τῆς ἀσθένειας, καὶ δοξολογεῖ τὸ Θεό. Ὅπως εύχαριστεῖ τοὺς γιατροὺς, ὅταν τοῦ δίνουν τὰ πικρὰ καὶ ἀηδιαστικὰ φάρμακα γιὰ χάρη τῆς υἰείας τοῦ σώματός του, ἔτσι, ἢ καλύτερα ἀπεί-

πως περισσότερο, πρέπει νὰ εὐχαριστεῖ τὸ Θεὸ πὺν προνοεῖ γι' αὐτὸν καὶ σταυρώθηκε γιὰ τὴ σωτηρία του. Γιὰ νὰ μπορέσει ν' ἀντιμετωπίσει τὶς δυσάρεστες καταστάσεις μὲ τὸν τρόπο πὺν προανάφερα πρέπει νὰ κόψει τὶς «αὐθαίρετες ἐπιθυμίες» του πὺν τὸν ὁδηγοῦν στὴν ἀμαρτωλὴ ζωὴ. Μιὰ τέτοια ἐπιθυμία εἶναι ἡ ἀπόκτηση τοῦ πλοῦτου πὺν τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν εὐτυχία. Ὅσο πὺν λίγη περιουσία ἔχει κανεῖς, τόσο εὐτυχέστερος εἶναι. Γιατὶ δὲ φροντίζει γιὰ πολλὰ πράγματα, γιὰ ὑπηρέτες, καλλιεργητές, ἀπόκτηση ζώων. Ὅταν ἀφοσιωνόμαστε σ' αὐτὰ καὶ ὕστερα μᾶς συμβαίνουν ἔξ αιτίας αὐτῶν δυσκολίες, κατηγοροῦμε τὸ Θεό. Ἡ μιὰ ἐπιθυμία γεννάει τὴν ἄλλη καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται νὰ τὶς ικανοποιεῖ μὲ θλιβερὸ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση νὰ δεῖ τὰ πράγματα πνευματικά, οὔτε νὰ μπορεῖ νὰ κατορθώσει τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ εἶναι ἀληθέστατο ὅτι τὴν ἐνάρετη ζωὴ τὴν ἔχουν ἐκεῖνοι πὺν ἀγαποῦν τὸ Θεὸ καὶ εἶναι εὐσεβεῖς.

—Οἱ ψυχικὰ ἀκαλλιέργητοι καὶ ἀμαθεῖς αὐτὰ, Γέροντα, δὲν μποροῦν νὰ τὰ κατανοήσουν. Ἡ ἀμαρτία τοὺς ἔχει διαβρώσει καὶ μιὰ μόνο ἐλπίδα ὑπάρχει: Ν' ἀνοίξει ὁ Θεὸς καμιά ρωγμὴ στὶς ψυχές τους γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸ πνευματικὸ φῶς.

Ἡ συζήτησή μας σταμάτησε γιὰ τὸ δεῖπνο. Πέρασε μιὰ ἀκόμη μέρα μὲ πνευματικὲς συγκινήσεις καὶ λόγους οἰκοδομῆς.

ΠΡΑΞΗ ΘΕΩΡΙΑΣ ΕΠΙΒΑΣΗ

Στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἡ χειραγωγία εἶναι ἀπαραίτητη. Στὰ πρῶτα μάλιστα βήματα χρειάζεται ὁ σοφὸς χειραγωγὸς πὺ μὲ τὴν πείρα του καὶ τὴν ἀγάπη του θὰ βοηθήσει τὸν ἀρχάριο ν' ἀκολουθήσει τὸ δρόμο της. Καὶ μετὰ, γιὰ πολλὰ χρόνια. Ἰδανικὴ εἶναι ἡ περίπτωση, ὅταν ὁ χειραγωγὸς εἶναι κληρικὸς καὶ πνευματικὸς. Δὲν ἀποκλείεται κι' ἓνας ἀπλούστατος μοναχὸς νὰ ὀδηγήσει ψυχὲς στὸ Θεό. Ὅπως κι' ἓνας λαϊκὸς μὲ τὴν ἀγαθοσύνη του καὶ τὴ σοφία του. Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις εἶναι ἀναγκασιότατο νὰ ὑπάρχουν μερικὲς προϋποθέσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες παρακάλεσα τὸ Γέροντα νὰ μοῦ πεῖ τὶς σκέψεις του.

— Νομίζω ὅτι κυρίως καὶ προπαντὸς χρειάζεται νὰ ἔχει περάσει ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ πνευματικὸ καμίνι τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης. Πολλοὶ πὺ πρόθυμα ἀναλαμβάνουν αὐτὸ τὸ βαρὺ καὶ ὑπεύθυνο ἔργο σὲ νεαρὴ ἡλικία, ἴσως νὰ μὴ γνωρίζουν τὴ σοβαρότητά του. Γι' αὐτὸ συχνὰ ἀντὶ νὰ θεραπεύσουν, πληγώνουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς διώχνουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε ὅτι δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ βοηθήσουν σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Δὲ φτάνει ἡ καλὴ διάθεση καὶ ὁ ζῆλος. Χρειάζονται οὐσιαστικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα ἀποκτῶνται μετὰ ἀπὸ ἀσκήση. Εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνεῖ κάποιος ξαφνικὰ ἀγαθὸς καὶ σοφός. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος λέγει ὅτι πρέπει νὰ προηγηθεῖ κοπιαστικὴ μελέτη, συναναστροφή μὲ ἐνάρετους ἀνθρώπους, ἀσκήση, ἐπιθυμία καλῶν ἔργων κ.λπ. γιὰ νὰ γίνεῖ κατάλληλος γι' αὐτὸ τὸ ἔργο. Ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι τὸ πρῶτο ξεκίνημα. Ἄν περιοριστεῖ μόνο στὴ μελέτη, πὺ εἶναι ἓνα βῆμα σχετικὰ εὐκόλο καὶ εὐχάριστο, δὲν πρόκειται νὰ γίνεῖ σοφός. Ἡ θεω-

ρητική κατάρτιση, όταν δὲ συνοδεύεται ἀπὸ ἐμπειρία ζωῆς, δὲν καρποφορεῖ. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ταλαιπωρηθεῖ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀσυνέπεια τῶν θεωρητικῶν, εἴτε αὐτοὶ εἶναι κληρικοὶ εἴτε λαϊκοί. Χρειάζεται νὰ προχωρήσει στὴν πράξη.

— Ἡ συναναστροφή μ' ἐνάρετους ἀνθρώπους παρακινεῖ στὴν πράξη, Γέροντα. Γίνεσαι κοινωνὸς τῆς ἁγίας ἐμπειρίας τους καὶ δέχεσαι τὰ λόγια τους μ' ἐμπιστοσύνη. Οἱ εὐλογημένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι εἶναι συγκρατημένοι στὸν προφορικὸ λόγο. Λένε λίγα, ἀλλὰ οὐσιώδη. Γνωρίζουν ὅτι οἱ θεωρίες εἶναι εὐκόλες, ἐνῶ ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ δύσκολη. Συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ ἄγνὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀδελφῶν καὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς βοηθήσουν, νὰ μιλήσουν στὴν καρδιά τους, νὰ τοὺς μεταδώσουν τὴ γλυκύτητα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, νὰ τοὺς πείσουν ὅτι εἶναι ωραία αὐτὴ ἡ ζωή. "Οχι φυσικὰ μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ μὲ ἔκφραση τῶν μυστικῶν τους βιωμάτων, τὰ ὁποῖα συνήθως ἀποδίδουν σὲ ἄλλους. "Ἐχω πείρα, Γέροντα, τῶν ὅσων λέγω. Στὶς πολλές μου ἐπισκέψεις στὸ "Ἁγιον" Ὄρος ἔχω ἀκούσει πολλοὺς μοναχοὺς νὰ μιλοῦνε ἐκ βαθέων ψυχῆς. "Ἐχω συγκλονιστεῖ ἀπὸ τὴ μοναχικὴ τους ἐμπειρία. Μὲ συγκινεῖ ἡ ἔμπονη πνευματικὴ τους ζωὴ, ἡ ἀγάπη τους, ἡ προσευχὴ τους, ἡ ἀγρυπνία τους. Θαυμάζω τὸ τελωνικὸ τους φρόνημα ποὺ δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ πέσουν σὲ πνευματικὴ αὐτάρκεια.

— Πολὺ θὰ ἤθελα κι ἐγώ, πάτερ μου, νὰ μοῦ πεῖς κάτι ἀπὸ τὸ "Ἁγιον" Ὄρος, εἶπε ὁ Γέροντας.

— Χωρὶς νὰ ξεχνῶ, Γέροντα, ὅτι ἐδῶ στὸ μοναστήρι σας ἤρθε μὲ πνεῦμα μαθητείας, κάνω ὑπακοὴ καὶ ὀλοκληρώνω τὴ σκέψη μου μ' ἓνα περιστατικὸ ἀπὸ τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας. Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἔτυχε νὰ βρίσκομαι σὲ μιὰ πανηγυρίζουσα ἱερὰ μονή. Ἐκεῖ στὸν ἅγιο συγχρωτισμὸ ὅπου μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ ἐπικοινωνοῦν, συνομιλοῦν καὶ ἀλληλοενημερώνονται, μπορεῖς ν' ἀποκομίσεις πολλὴν ὠφέλεια. Συνάντησα σὲ κάποια στιγμή ἓναν ὀλόλευκο μοναχό, πατριώτη, ὁ ὁποῖος μὲ περισσὸν καύχημα δηλώνει τὴν καταγωγὴν του λέγοντας ὅτι ἐγεννήθη «εἰς τὴν εὐάνδρον

Ἡπειρον», καὶ μοῦ εἶπε: «Ἔχω στὸ μοναστήρι τριάντα πέντε χρόνια. Ὅμως θὰ σωθῶ; Αὐτὸ ἔχει ἀξία». Σκέφτηκα τὸ λόγο τοῦ μοναχοῦ πολλὴ ὥρα καὶ ψιθύρισα μιὰ εὐχή: «Κύριε, ἄμποτε νὰ εἶχα κι ἐγὼ τέτοια ἀγωνία γιὰ τὴ σωτηρία μου». Ὁ μοναχὸς ἀρχίζει τὴν πνευματικὴ ζωὴ μὲ αὐτὴ τὴν ἀγωνία καὶ τελειώνει τὸν ἐπίγειο βίον του μὲ τὴν ἴδια ἀγωνία!

—Τὸ μέγιστο μάθημα ποὺ παίρνει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐνάρετους ἀνθρώπους εἶναι ἡ ἀπόφαση ν' ἀσκηθεῖ πάνω στὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἐξαγνισθεῖ. Βλέπουμε στὸ πρόσωπό του νὰ εἶναι ζωγραφισμένη ἡ κατάνυξη καὶ ὁ ἔμπονος ἀγώνας τῆς μετάνοιας. Ἡ ἔκφρασή του εἶναι ἤρεμη καὶ ἀπαθής. Τρέφεται μὲ πνευματικούς καρπούς. Παράλληλα ἔχει τὴν ἐπιθυμία τῶν καλῶν ἔργων. Θέλει νὰ βοηθήσει, νὰ μεταδώσει αὐτὸ ποὺ ὁ ἴδιος ἀπέκτησε. Μὲ τὸν καιρὸ ἡ πείρα του μεγαλώνει καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀποδώσει καλύτερα. Αὐτὴ τὴν πορεία πρέπει ν' ἀκολουθεῖ κάθε χριστιανός. Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἔτσι ἔζησαν. Στὴν ἐποχὴ μας ἡ θεωρία εἶναι πληθωρική, ἐνῶ ἡ πράξη σπανίζει. Εὐλογημένο θὰ ἦταν ἂν ἡ πράξη γινόταν πληθωρική καὶ διακρίνονταν οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὴ συνέπεια στὰ λόγια τους καὶ στὰ κηρύγματά τους.

—Νομίζω, Γέροντα, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη μας ἀδυναμία. Ἴσως θὰ πρέπει νὰ συνεχίσουμε λίγο τὸ θέμα γιὰ νὰ καταλήξουμε σὲ μερικὰ πρακτικὰ συμπεράσματα. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθώντας τὸ Εὐαγγέλιο, χρησιμοποιοῦν εἰκόνες ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὶς βιοποριστικὲς ἐργασίες τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ κάνουν τὴ διδασκαλία τους εὐληπτή καὶ «ἐποπτική». Γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐργασία τοῦ χριστιανοῦ ποὺ ποθεῖ τὴ σωτηρία του, ἀναφέρουν τὸ γεωργὸ ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖ τὴ γῆ γιὰ ν' ἀπολαύσει τοὺς πολυτίμους καρπούς. Παραλληλίζουν τὴν καλλιέργεια τῆς ψυχῆς μ' ἐκεῖνη τῆς γῆς.

—Συμφωνῶ μὲ τὴ διαπίστωσή σου. Εἶναι ὠφέλιμο νὰ δοῦμε κάπως ἀναλυτικὰ τὸ παράδειγμα. Προτοῦ ὅμως προχωρήσω θὰ σοῦ ἀναθέσω καὶ μιὰ μικρὴ ἐργασία: Νὰ με-

λετήσεις τὸ πρῶτο Εὐαγγέλιο καὶ νὰ ξεχωρίσεις τὶς ὠ-
ραῖες εἰκόνες ποὺ ἔχει σημειώσει ὁ Ματθαῖος. Ἔχουν ἰδι-
αίτερη χάρη. Θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω καὶ δικούς σου σχολια-
σμούς μὲ ἀναφορὰ στὴ σημερινὴ ἐποχὴ.

—Θὰ προσπαθῆσω, Γέροντα, νὰ ἀνταποκριθῶ στὸ αἴ-
τημά σου, παρόλο ποὺ δὲν ἔχω τὶς ἀπαιτούμενες δυνάμεις.

—Ἔρχομαι τώρα στὸ παράδειγμα. Ὁ γεωργὸς ποὺ ἀ-
ποφασίζει νὰ καλλιεργήσῃ ἓνα χέρσο χωράφι ὑποβάλλεται
σ' ἐπίπονη ἐργασία. Πρῶτη ἐργασία εἶναι νὰ καθαρίσῃ
τὸ χωράφι ἀπὸ τ' ἀγκάθια, τοὺς τριβόλους, τὰ βότανα, τὰ
θαμνώδη φυτὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει φυτρώσει. Ὅχι ἀπλῶς
νὰ τὰ κόψῃ, ἀλλὰ νὰ τὰ ξεριζώσῃ, γιατί ὅταν οἱ ρίζες
παραμένουν μέσα στὸ χῶμα ξαναφύονται. Δεύτερη ἐργασία
εἶναι νὰ ὀργώσῃ βαθιὰ τὸ χωράφι, νὰ σπάσῃ τοὺς σβό-
λους, νὰ κάνει τὶς αὐλακιές καὶ νὰ σπείρῃ τὸ «καλὸν σπέρ-
μα». Κάτι παρόμοιο κάνει κι ἐκεῖνος ὁ χριστιανὸς ποὺ ἐπὶ
χρόνια ἔχει ἀμελήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ
ἀποφασίζει νὰ βάλῃ κάποιο πνευματικὸ πρόγραμμα, ν' ἀκο-
λουθήσῃ τὸ δρόμο τῆς Ἐκκλησίας: Ἀποφασιστικὰ θὰ κό-
ψῃ τὴν ἀρχὴν τὶς κακὲς του συνήθειες. Ἀπότομα, ἐπανα-
στατικὰ θὰ ἔλεγα. Στὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ δὲ χωροῦν συμ-
βιβασμοί. Κάθε τι ποὺ διαπιστώνει ὅτι ἔρχεται σὲ ἀντί-
θεση μὲ τὴν ἀπόφασή του, τὸ ἀποφεύγει. Δὲν κόβονται δια-
φορετικὰ οἱ ἀμαρτωλὲς κλίσεις καὶ συνήθειες. Ἀναφέρω
μιὰ μόνο συνήθεια, ποὺ ταλαιπωρεῖ πάρα πολλοὺς ἀνθρώ-
πους, ἐνῶ ἂν τὴν ἀντιμετώπιζαν πνευματικὰ, εὐκόλα θὰ
τὴν ἔκοβαν. Πρόκειται γιὰ τὴ συνήθεια τοῦ καπνίσματος.
Ὅλοι οἱ καπνιστὲς παίρνουν ἀποφάσεις νὰ κόψουν τὸ τσι-
γάρο, χωρὶς νὰ ἔχουν καὶ τὴ θέληση. Ἐφαρμόζουν διαφό-
ρους τρόπους, ἀλλὰ δὲν μποροῦν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ πά-
θος. Μόνο ἂν τὸ δοῦν ἀπὸ ἠθικῆς πλευρᾶς, ἂν δηλ. πιστέ-
ψουν ὅτι τὸ τσιγάρο δὲν ἀρμόζει σ' ἓναν ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ
τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ἀμέσως θὰ τὸ κόψουν. Ἴσως
φανεῖ παραδοξολογία αὕτη ἢ ὑπόδειξη, ἀλλὰ θαρρῶ πὼς
εἶναι κάτι τὸ ἀναγκαῖο γιὰ νὰ βάλῃ κανεὶς καλὴ ἀρχή.
Γιὰ τοὺς θεωρητικὸς φυσικὰ αὐτὰ εἶναι ἀσήμαντα, ἀ-

φοῦ ἔχουν «κατορδώσει» νὰ συμβιβάζουν τὰ ἀσυμβίβαστα, νὰ μιλάνε π.χ. περὶ θεώσεως καὶ νὰ καπνίζουν ἀκατάπαυστα ἢ νὰ καταργοῦν τὴ νηστεία καὶ ἄλλα πολλά, πὺ εἶναι περιττὸ ν' ἀναφέρω.

—Θυμᾶμαι, Γέροντα, κάποιο γράμμα πὺ μου εἶχε στείλει ἕνας Κατουνακιώτης ἀσκητής, ὅταν ἤμουν στρατιώτης, καὶ εἶναι σύμφωνο μὲ τὰ ὅσα εἶπες. Μὲ συμβούλευε: «Ἀγωνίσου νὰ μὴ μάθεις νὰ καπνίζεις. Νὰ μὴ πηγαίνεις στὸν κινηματογράφο, στὰ σπόρ, στὰ ποδοσφαιρικὰ μάτς, στὰ δημόσια λουτρά, στὶς γυμναστικὲς ἐπιδείξεις, στὰ καρναβάλια καὶ τόσα ἄλλα κέντρα διαφθορᾶς καὶ παγίδες τοῦ διαβόλου».

—Ἔτσι εἶναι, ἀδελφέ. Ἀφοῦ κόψει ὁ χριστιανὸς ὅλες αὐτὲς τὶς συνήθειες, ἀρχίζει «ν' ἀναμορφώνει καλῶς τὰ ἦδη τοῦ διὰ μετανοίας καὶ κλαυθμοῦ». Εἶναι ὁ καιρὸς γιὰ πνευματικὴ σπορά. Καὶ ὅπως ὁ γεωργὸς ἀγρυπνεῖ καὶ περιμένει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἕως ὅτου στείλει τὴ βροχὴ καὶ φυτρώσει ὁ σπόρος, ἀλλὰ καὶ μετὰ, ὅταν θὰ καρπίσει τὸ χωράφι τοῦ ἢ φροντίδα τοῦ συνεχίζεται, γιὰτὶ πρέπει νὰ προφυλάξει τὸν καρπὸ ἀπὸ πονηροὺς ἀνθρώπους, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα τοῦ. Στὴν ἀρχὴ ἀπέφυγε τὸ κακό. Τώρα ἐργάζεται στὸ ἀγαθό. Διεξάγει ἀόρατους πολέμους καὶ ταπεινοφρονεῖ. Ἡ πνευματικὴ τοῦ προσπάθεια δὲν πρέπει ν' ἀτονεῖ. Κάθε στιγμὴ κινδυνεύει νὰ χάσει τὸν καρπὸ. Γι' αὐτὸ ἄς θυμᾶται ὅτι «ὁ θέλων μετὰ ἀληθείας σωθῆναι, οὐκ ὀφείλει ἀμεριμνησαι ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Χρεῖα οὖν κόπου καὶ φροντίδος πολλῆς καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς ἵνα αὐτὸς σκεπάσῃ καὶ διασώσῃ» αὐτόν. Ἐδῶ ἄς σᾶς ἀναφέρω ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ ζήσει πνευματικὲς καταστάσεις πὺ εἶναι ἄγνωστες στοὺς πολλοὺς. Καὶ μιὰ μικρὴ καλωσύνη πὺ κάνει στὸ συνάνθρωπό τοῦ τοῦ δίνει ἀγαλλίαση.

—Γέροντα, συγχώρησέ με πὺ σήμερα κάνω τὸ δάσκαλο. Θὰ διαβάσω ἕνα ὠραιότατο κομμάτι τοῦ π. Παϊσίου πὺ τὸ ἔχω ὑπογραμμισμένο καὶ συχνὰ τὸ ἀναφέρω: «Ἐὰν καλοεξέταζε ὁ ἄνθρωπος τὴν ὠφέλεια τὴν ψυχικὴ καὶ τὴν

ἀγαλλίαση τὴν ἐσωτερική, πὺ αἰσθάνεται καὶ σ' ἐτούτη τὴν ζωὴ κι ἀπὸ μιὰ μικρὴ καλωσύνη πὺ κάνει στὸν πλησίον του, θὰ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὴν δεχθεῖ καὶ θὰ τὸν εὐγνωμονοῦσε ἀκόμη. Διότι τὴν ἀλλοίωση πὺ δέχεται ἡ ψυχὴ καὶ τὴν χαρὰ πὺ αἰσθάνεται ἡ καρδιὰ τοῦ ἐλεήμονος ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ ἀπὸ μιὰ φέτα ψωμὶ πὺ προσφέρει σ' ἓνα ὄρφανό, δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ τὴν δώσει οὔτε ὁ μεγαλύτερος καρδιολόγος, κι ἂν τὸν πληρώσει ἓνα σακκὶ δολλάρια».

— Ἐκλείσει τὴ συζήτησή μας ὁ π. Παΐσιος μὲ τὸν καλύτερο τρόπο. Δὲ χρειάζεται νὰ ποῦμε τίποτε ἄλλο, πάτερ μου.

Τὸ ἀπόγευμα στρώθηκα στὴ μελέτη τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Ἐεχώρισα ὅ,τι μ' ἐνδιέφερε. Ἐνιωθὰ τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἔρχεται στ' αὐτιά μου. Οἱ εἰκόνες καὶ οἱ παραβολὲς τῆς διδασκαλίας Του μὲ συγκίνησαν ἰδιαίτερα. Αὐτὰ τὰ θεία δῶρα, πὺ ὅλες τὶς ἐποχὲς διατηροῦν τὴν πνευματικὴ δροσιά τους, οἰκοδομοῦν μ' ἓνα μοναδικὸ τρόπο. Μετὰ ἀπὸ δυὸ μέρες ἔθεσα ὑπόψη στὸ Γέροντα τὸ ἀκόλουθο κείμενο, λέγοντάς του ὅτι δούλεψα χωρὶς βοηθήματα καὶ οἱ κρίσεις εἶναι καθαρὰ προσωπικὲς. Τὸ δέχτηκε μὲ ἱκανοποίηση καὶ μοῦ εἶπε ὅτι θὰ τὸ διαβάσει τὸ βράδυ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΑΚΟΗΣ

α΄. «Φῶς μέγα»

Στὸ σκοτάδι τῆς σύγχρονης ζωῆς οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν πνευματικά. Τρέχουν νὰ προλάβουν, τρέχουν ν' ἀποκτήσουν. Στροβιλίζονται χωρὶς νὰ βρίσκουν ἀνάπαυση. Τοὺς λείπει τὸ καθοδηγητικὸ φῶς. Ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν καρδιά τους, ἀπὸ τὸ νοῦ τους, ἀπὸ τὴ ζωὴ τους γενικότερα, τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων εἶναι «λαὸς καθήμενος ἐν σκότει» (Ματθ. δ' 16), πὺ ὅμως ἀναζητᾷ τὸ Φῶς. Χρειαζέται βοήθεια νὰ μπορέσει νὰ ξεχωρίσει ἀπὸ τὰ χίλια φῶτα τὸ ἓνα, τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο τὸ φῶς δὲν ἔχει μεγάλη λάμψη, ἢ καλύτερα δὲν ἐντυπωσιάζει τόσο τὶς αἰσθήσεις. Εἶναι κυρίως μυστικὸ φῶς πὺ αἰχμαλωτίζει τὴν ψυχὴ ὀριστικά, χωρὶς νὰ τῆς στρεῖ τὴν ἐλευθερία. Ὁ ἄνθρωπος πὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸ Χριστὸ ὀλοκληρώνεται, ἐνισχύεται, βρίσκει τὸ νόημα καὶ τὸν προορισμὸ τῆς ζωῆς.

β΄. Βαδίζουμε χωρὶς φῶς

Ὁ Χριστὸς δὲν κυκλοφορεῖ σήμερα ἀνάμεσά μας. Ἔχουν περάσει αἰῶνες ἀπὸ τὰ τελευταῖα του βήματα στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ. Συντομότατη ἦταν ἡ ἐπιγῆς πορεία του. Ἄφησε ὅμως τὴν παρουσία του μέσα στὶς καρδιές μας. Μὲ τρόπο θαυμαστὸ καὶ ἀνεξήγητο. Καὶ ἔ-

χουμε δεχτεί οικειοθελῶς τὸ καθῆκον νὰ εἴμαστε «τὸ ἅ-
 λας τῆς γῆς» καὶ «τὸ φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. ε' 13 -
 14). Νὰ φωτίζουμε καὶ νὰ συντηροῦμε τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ πραγματικότητα ὅμως μᾶς διαφεύδει. Ὑπάρχει
 δυστυχῶς ἡ σήψη καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ κόσμου, ἡ σκοτεινὴ
 πορεία τῶν ἀνθρώπων. Ἔχασε τὸ ἀλάτι τὴ δύναμή του.
 Ἔσβησε ὁ λύχνος ποὺ εἶναι πάνω στὸ λυχνοστάτη. Μεί-
 ναμε στοὺς τύπους καὶ χάσαμε τὴν ἀκριβὴ οὐσία. Ματαιο-
 πονοῦμε πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ βοηθήσουμε τοὺς ἀνθρώ-
 πους, αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Χριστοῦ.
 Σ τ η ρ ι ζ ὀ μ α σ τ ε σ τ ῆ μ α κ ρ α ί ω ν η π α -
 ρ ά δ ο σ η τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς , χ ω ρ ί ς ν ἄ
 τ ῆ σ υ ν ε χ ί ζ ο υ μ ε μ ἔ μ α ρ τ ῦ ρ ι α καὶ
 ἄ σ κ η τ ι κ ο ῦ ς ἄ γ ῶ ν ε ς .

Τὸ κύριο βάρος πέφτει στοὺς κληρικούς, σ' αὐτοὺς
 ποὺ εἶναι διάδοχοι τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Ἡ εὐθύνη γιὰ
 τὴν ποιότητα τῶν κληρικῶν εἶναι ἀποκλειστικὰ τῶν ἐπι-
 σκόπων, ἀφοῦ μόνοι τους ἀποφασίζουν καὶ χειροτονοῦν. Μοῦ
 εἶναι δύσκολο νὰ ἐξηγήσω τὴν προθυμία τῶν ὑποψηφίων
 ἐπισκόπων. Μὲ τὰ δεδομένα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὴν κατάστα-
 ση τῆς Ἐκκλησίας μας ἀλλὰ καὶ τοῦ χριστεπωνύμου λα-
 οῦ γενικότερα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουμε πολλές χηρεύουσες θέ-
 σεις ἐπισκόπων. Συμβαίνει ὅμως τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο. Λεί-
 πει ἡ αὐτογνωσία, ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο διστακτικὸ νὰ
 ἀναλάβει ὑψηλὰ καθήκοντα. Ὅ τ α ν ἡ ἄ ρ χ ι ε -
 ρ ω σ ῦ ν η κ α τ ε β α ί ν ε ι σ τ ὸ ἐ π ί π ε δ ο
 τ ῆ ς ἐ γ κ ὄ σ μ ι α ς ἐ ξ ο υ σ ί α ς , μ α κ ρ α ί ν ε ι
 ὁ κ α τ ἄ λ ο γ ο ς τ ῶ ν ἐ κ λ ο γ ί μ ω ν
 Αὐτὴ δυστυχῶς εἶναι ἡ πικρὴ ἀλήθεια.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ ἐξαιρέσεις. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ
 Θεοῦ ποὺ φωτίζουν μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς τους καὶ
 τὴ διδασκαλία τους. Εἶναι οἱ σύγχρονοι «ἄλιεῖς ἀνθρώ-
 πων», οἱ φτωχοὶ καὶ ἀθόρυβοι θεοφώτιστοι ἄνθρωποι, ποὺ
 ἄγρυπνοι στὸ ἱερό τους καθῆκον δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τοὺς
 σβήσει τὸ λυχνάρι.

γ'. Γενική ή αγάπη μας

Σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ε' 44 - 48) πρέπει ν' ἀγαποῦμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. "Ὅλους γενικά. Χωρὶς ἐξαιρέσεις. Κι αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἐχθρεύονται, ποὺ μᾶς μισοῦν, ποὺ μᾶς καταρῶνται. Ὁ Χριστὸς μᾶς ζητάει κάτι τὸ δύσκολο, κάτι ποὺ φαίνεται σχεδὸν ἀκατόρθωτο. Ἐτσι νομίζουν οἱ πολλοί, ποὺ ἔχουν κλαδέψει τὴν ἀγάπη. Δυστυχῶς ἀγαποῦμε αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἀγαποῦν καὶ κανέναν ἄλλο. Γίναμε τελῶνες, ὅπως λέει τὸ Εὐαγγέλιο. Τοὺς ἄλλους δὲν τοὺς χωράει ἡ καρδιά μας. Ζοῦμε σ' ἓνα κύκλο γνωστῶν καὶ φίλων ὅπου ὁ ἓνας ἐπαινεῖ τὸν ἄλλο. Δημιουργήσαμε μιὰ ἀλυσίδα, ποὺ εὐκόλα κόβεται, καὶ νιώθουμε ὅτι ἡ ἀγάπη μας εἶναι κάτι σπουδαῖο. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη εἶναι στενὴ καὶ στὴν οὐσία ὑποκριτικὴ καὶ μισᾶ δελφῆ. Ὁ Χριστὸς μᾶς ζητάει νὰ γίνουμε « υἱοὶ τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός », ὁ ὁποῖος ἀνατέλλει τὸν ἥλιο ἀδικητῶν καὶ πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ στέλνει τὴν βροχὴν σὲ δίκαιους καὶ ἀδικούς.

Ὁ Θεὸς ποὺ ἀγαπάει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, χορηγεῖ τ' ἀγαθὰ χωρὶς νὰ ἐξετάζει καὶ νὰ ὑπολογίζει. Οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου, οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς, ἡ καρποφορία τῆς γῆς εἶναι δωρεὰς τοῦ Θεοῦ σ' ὅλα τὰ παιδιά του, εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης του. Οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωποι τῆς ἀγάπης. Ὅχι μόνο θεωρητικά. Νὰ προχωροῦν στὴν πράξη, νὰ δέχονται μὲ χαρὰ τὸν ὅποιο ἄνθρωπο στὴν καρδιά τους, νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς διακρίσεις, νὰ συνεργάζονται μαζί τους.

δ'. Πνευματικοὶ θησαυροὶ

Τὰ πολύτιμα πράγματα συγκινοῦν τὸν ἄνθρωπο. Ἐπιδιώκει τὴν ἀπόκτησή τους καὶ ἀγωνιᾷ γιὰ τὴ διαφύλα-

ξή τους. Οί υλικοί θησαυροί, παρόλη τήν προσπάθειά του, κινδυνεύουν κάθε στιγμή. Κινδυνεύουν από τή σαπίλα, τή σκουριά και τούς κλέφτες που τρυποῦν τούς τοίχους τῶν θησαυροφυλακίων και παραβιάζουν τὰ χρηματοκιβώτια. Μὲ τούς θησαυροὺς εἶναι δεμένη ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ δὲν προοδεύει πνευματικὰ ὅποιος βάζει σὰ σκοπὸ στὴ ζωὴ του τὴν ἀπόκτηση θησαυρῶν ἐπὶ τῆς γῆς (Ματθ. στ' 19 - 21).

Ὁ Χριστὸς μᾶς προτρέπει νὰ θησαυρίζουμε «ἐν οὐρανῶ», δηλ. νὰ τηροῦμε τὶς ἐντολές Του γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὸν Παράδεισο. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κανένας κίνδυνος και καμιὰ ἀγωνιώδης μέριμνα. Τὸ οὐράνιο ταμειευτήριον εἶναι ἀσφαλές και ἔχει μεγὰλα ἐπιτόκια.

Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι που καταθέτουν στὸν οὐρανό. Ἔχουν προσκολλημένη τὴν καρδιά τους στὸ Θεὸ και ζοῦν μιὰ κατάσταση γαλήνης και ἡσυχίας, τὴν ὥρα που οἱ συνάνθρωποὶ τους τρελαίνονται ἀπὸ τὴν ἀκόρεστη ἐπιθυμία τοῦ πλούτου.

ε'. Τὸ μάτι τῆς ψυχῆς

Τὸ ἀνθρώπινο σῶμα δέχεται τὸ φῶς μὲ τὰ μάτια. Αὐτὰ εἶναι τὸ λυχνάρι τοῦ σώματος. Ὄταν τὰ μάτια εἶναι ὑγιή, ὅλο τὸ σῶμα εἶναι φωτεινό. Δέχεται τὸ φῶς, βλέπει τὰ πρόσωπα και τὰ πράγματα, διακρίνει λεπτότατες διαφορές, παρατηρεῖ τὸ μικρόκοσμον ἀλλὰ και τὰ μακρινὰ ἀντικείμενα.

Τὰ μάτια εἶναι εὐαίσθητα ὄργανα και βλάπτονται ευκολα. Δυστυχεῖς εἶναι οἱ τυφλοὶ και γενικότερα ὅλοι ὅσοι ἔχουν βλαμμένα μάτια. Δὲν μποροῦν νὰ δοῦν τὸ φυσικὸ φῶς, δὲν μποροῦν νὰ χαροῦν τὴ φύση, νὰ ἐργασθοῦν μὲ ἀνεση και ἀποδοτικότητα.

Ἡ δυστυχία εἶναι μεγαλύτερη, ὅταν βλαφτεῖ ὁ νοῦς (Ματθ. στ' 23) που εἶναι τὸ μάτι τῆς ψυχῆς. Ἡ φιλαργυρία ἀχρηστεύει τὸ νοῦ τοῦ

ἀνθρώπου, τοῦ νεκρώνει κάθε διά-
 θεση γιὰ πνευματικὴ ζωή, πετρών-
 νεται ἢ καρδιά. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἄνθρωποι εἶ-
 ναι ἀπρόθυμοι γιὰ τὰ πνευματικά. Ὁ φιλάργυρος καὶ ἀνά-
 μεσα σὲ ἁγίους νὰ ζεῖ μένει ἀδιάβροχος, γιατί ὁ νοῦς του
 σκορπίζεται στὴν ἀπόκτηση ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ σοφίζε-
 ται τρόπους νὰ αὐξήσῃ τὸν πλοῦτο του. Δὲν περιορίζεται
 στὴν προσευχὴ καὶ ἀμεριμνία. Ἔτσι βυθίζεται στὸ πνευ-
 ματικὸ σκοτάδι, πέφτει σὲ λήθαργο, ἀγνοεῖ τὸ Θεό. Εἶναι
 δύσκολο νὰ ὀδηγηθεῖ ὁ φιλάργυρος στὸν Παράδεισο. Σχε-
 δὸν ἀκατόρθωτο.

στ'. «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ»

«Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν» (Ματθ. στ' 24). Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δοῦλος συγχρόνως σὲ δυὸ κυρίους, ν' ἀγαπάει δηλ. τὸ Θεὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ φροντίζει μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις ν' ἀπο-
 κτήσῃ τὸν περιττὸ πλοῦτο. Ὅταν ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου στραφεῖ πρὸς τὸν Θεό, ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου καταργεῖται. Δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὰ γήϊνα. Ὅπως πάλι καὶ τὸ ἀντίθετο. Ἄν ὁ ἄνθρωπος γίνῃ δοῦλος τοῦ πλούτου, θὰ μισήσῃ τὸ Θεό. Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι ὁ πνευματικὸς ἀγωνιστής, ποὺ ἀγαπάει τὸ Θεό, δὲν ἔχει ὑλικές ἀνάγκες. Συχνὰ ἔχει περισσότερες ἀπὸ τοὺς ἄλλους, γιατί ἡ οἰκογένειά του εἶναι πολυμελής. Ὁ Χριστὸς δὲν θέλει νὰ μᾶς κάνει ἀργούς καὶ ράθυμους. Ἡ ἐργασία εἶναι ἐπιβεβλημένη σὲ κάθε χριστιανό. Ἡ πλεονεξία ὅμως εἶναι καταδικασμένη, γιατί νεκρώνει τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν καθιλώνει στὴ γῆ καὶ μὲ τίς ἀτέλειωτες βιοτικὲς μέριμνες ποὺ τοῦ φορτώνει, ἐξατμίζει κάθε πνευματικὴ δροσιά. Τὸν ὀδηγεῖ δηλ. σὲ πνευματικὴ αὐτοκτονία. Ἐπειδὴ πάντα κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πλεο-

νεξία, ὁ Χριστὸς μᾶς προτρέπει νὰ παρατηρήσουμε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ κρίνα καὶ τὰ χορτάρια γιὰ νὰ πάρουμε μαθήματα ἀμεριμνίας καὶ ἀπόλυτης ἐμπιστοσύνης στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἄς δοῦμε ἀναλυτικὰ αὐτὲς τὶς τρεῖς εἰκόνες.

Τὰ πουλιὰ πετοῦν στὸν ἀέρα ἀμέριμνα καὶ πάντα βρίσκουν τὴν τροφή τους. Ὁ Θεὸς τοὺς τὴν προσφέρει ἄφθονη, παρόλο πὺ αὐτὰ «οὐ σπείρουν οὐδὲ θερίζουν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας». Ὁ ἄνθρωπος ἀντίθετα σπέρνει, θερίζει, ἀποθηκεύει, ἐργάζεται μὲ ἄλλα λόγια, ἔχει τὰ ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ζήσει, ἀλλὰ δὲν ἱκανοποιεῖται. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἄφρονα πλουσίου γίνεται καὶ δική του ἐπιθυμία: «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω»!

Τὰ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ εἶναι καὶ εὐώδη καὶ ὄμορφα. Φυτρώνουν μόνον τοὺς στὸν ἀγρό, αὐξάνουν γρήγορα καὶ ἀποκτοῦν ὠραιότατα χρώματα «χωρὶς νὰ κοπιᾶζον καὶ νὰ γνέθουν». Κανένα ἀπὸ τὰ βαρύτιμα ὑφάσματα τῶν ἀρχόντων δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὴν ὀμορφιὰ τῶν λουλουδιῶν. Τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τοὺς δίνει τὸ καλύτερο ἔνδυμα.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀγριόχορτα πὺ φυτρώνουν μόνον τοὺς στὸν ἀγρό, ὁ Θεὸς τὰ κάνει ὄμορφα καὶ ἐντυπωσιακά, παρόλο πὺ ἡ ζωὴ τους εἶναι λίγοι μῆνες. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ φροντίζει γιὰ ὅλα. Πολὺ περισσότερο φυσικὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο πὺ ἔχει ἀθάνατη ψυχὴ.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας δὲν ἀναπαύεται στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἱκανοποιεῖται μὲ τὰ ἀναγκαῖα. Θέλει ν' ἀποκτήσει πολλὰ, νὰ κάνει ὅλο τὸν κόσμον δικό του. Γι' αὐτὸ οἱ μέριμνές του δὲν τελειώνουν, ἡ ἀγωνία του δὲ λιγοστεύει, ἡ ζωὴ του γίνεται μαρτυρική. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ πέσει στὴν ὑπερβολή. Νὰ προτιμήσει τὴν ἀμεριμνία τῶν ἀγγέλων, γεγονὸς πὺ θὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ μὴ θεάρεστο δρόμο. Τὸ πάθημα τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννη τοῦ Κολοβοῦ, πὺ ἀναφέρει τὸ Γεροντικό, εἶναι πολὺ διδακτικό. Ἐλεγε ὁ ἀββᾶς σὺ μεγαλύτερο ἀδελφό του: «Θὰ ἦθελα νὰ εἶμαι ἀμέριμνος, ὅπως εἶναι ἀμέριμοι οἱ Ἄγγελοι ὅπὺ δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ ἀδιάλειπτα λατρεύουν

τὸ Θεό». Καὶ βγάζοντας τὸ ἱμάτιο, πῆγε στὴν ἔρημο. Ἐποὺ δὲ πέρασε ἐκεῖ μιὰ ἐβδομάδα, γύρισε στὸν ἀδελφό του. Καὶ σὰν χτύπησε τὴν πόρτα, τὸν ρώτησε ἐκεῖνος ἀπὸ μέσα, πρὶν ἀνοίξει: «Ποιὸς εἶσαι;». Καὶ ἀποκρίθηκε: «Ὁ Ἰωάννης ὁ ἀδελφός σου». Καὶ τοῦ λέγει ἐκεῖνος: «Ὁ Ἰωάννης ἔχει γίνει Ἄγγελος καὶ δὲν εἶναι πιά ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους». Αὐτὸς ὅμως τὸν παρακαλοῦσε, λέγοντας: «Ἐγὼ εἶμαι». Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἀνοίξε καὶ τὸν ἄφησε ἕως τὸ πρῶν νὰ ὑποφέρει. Ἐπειτα δέ, τοῦ ἀνοίξε καὶ τοῦ λέγει: «Ἄνθρωπος εἶσαι, ἀνάγκη ἔχεις πάλι νὰ ἐργάζεσαι γιὰ τὴν τροφή σου». Καὶ ἔβαλε μετάνοια, λέγοντας: «Συγχώρησέ με» (ἀπόδοση Βασιλείου Πέντζα).

ζ'. Παρηγορῶντας τοὺς ἀνθρώπους

Μέσα στὴν Ἐκκλησία συχνὰ βλέπουμε ἀνθρώπους, κληρικούς καὶ λαϊκούς, νὰ ἔχουν ζῆλον Θεοῦ, «ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» (Ρωμ. ι' 2). Ἀπὸ τὴ δραστηριότητα αὐτῶν τῶν σκληρῶν ἀνθρώπων ἡ Ἐκκλησία ζημιώνεται, γιὰ τὸ ζῆλος τους «δὲν διευθύνεται ἀπὸ ὀρθὴν καὶ πλήρη περὶ Θεοῦ καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν καθηκόντων μας γνῶσιν» (Π. Ν. Τρεμπέλας).

Ὁ Χριστὸς λέγει νὰ μὴ δίνουμε «τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ» οὔτε νὰ βάζουμε «τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων» (Ματθ. ζ' 6). Παρομοιάζονται μὲ σκυλιὰ καὶ χοίρους ἐκεῖνοι ποὺ ζοῦν μὲ ἀσέβεια καὶ ἀναισχυντία, βυθισμένοι στὸ βόρβορο τῶν παιδῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι ἀπρόθυμοι νὰ δεχτοῦν τὸ ἅγιο μυστήριον τῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ὑπάρχει καὶ ὁ κίνδυνος νὰ καταπατήσουν τοὺς πνευματικούς μαργαρίτες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ κακοποιήσουν τοὺς κήρυκούς του. Γι' αὐτὸ χρειάζεται διάκριση γιὰ νὰ προσφέρεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σωστά, χωρὶς νὰ δημιουργοῦνται ἀντιδράσεις. Σ τ ἡ ν ἔ π ο - χ ἡ μ α ς , θ α ρ ρ ῶ , π ρ έ π ε ι ν ἄ τ ο ν ι - σ θ ε ἰ ἰ δ ι α ἰ τ ε ρ α ἢ π α ρ η γ ο ρ ἰ α π ο ὐ δ ἰ ν ε ι ἢ Ἐ κ κ λ η σ ἰ α σ τ ο ὺ ς π ο ν ε μ έ -

νοὺς καὶ πάσχοντες. Νὰ νιώσουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ὁ Χριστὸς συγχωρεῖ, ἀγαπάει καὶ ἐνισχύει. Κάνουν λάθος οἱ κληρικοὶ ποὺ συμπεριφέρονται στοὺς ἀνθρώπους μὲ σκληρότητα καὶ ἀκαμψία, χωρὶς νὰ ἔχουν συναίσθηση τῆς ἱερῆς τους ἀποστολῆς. Οἱ κληρικοὶ δὲν ἔχουν καμιὰ ἐξουσία. Μόνο τους ὄπλο εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ γενικὴ ἀγάπη ποὺ κανέναν δὲν ἀποκλείει, κανέναν δὲν πολεμάει, κανέναν δὲν καταδικάζει. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὑπάρχει κάποια ἐλπίδα νὰ ἡμερέψουν καὶ οἱ ἄγριοι.

η'. Οἱ μεταμορφώσεις τῶν ὑποκριτῶν

Οἱ ψευδοπροφῆτες ἔχουν κοινὸ γνώρισμα τὴν ὑποκρισία. Γιὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὸ λαὸ ἐμφανίζονται ὡς εὐεργέτες του, ὡς ἄκακοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ποὺ θέλουν ἀνιδιοτελῶς νὰ τοὺς ὀδηγήσουν στὴν ...ἀλήθεια. Μεταμορφώνονται σὲ ἀθῶα καὶ ἡμερα πρόβατα, ἐνῶ εἶναι «λύκοι ἄρπαγες» (Ματθ. ζ' 15).

Γιὰ τοὺς ὑποκριτὲς ὁ Χριστὸς εἶπε ἐκεῖνα τὰ καυστικὰ «οὐαὶ» ποὺ ἰσχύουν μέχρι σήμερα, γιὰ τὴν ὑποκρισία εἶναι ἡ προσφιλὴς μέθοδος τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν θρησκεία, ὅχι γιὰ νὰ σώσουν τὴν ψυχὴ τους ἀλλὰ γιὰ νὰ ζήσουν ἀπ' αὐτή. Καὶ τέτοιοι ὑπῆρχαν, ὑπάρχουν καὶ στὸ μέλλον δὲ θὰ λείψουν. Οἱ ψευδοπροφῆτες εἶναι ταραχοποιοί, ποὺ γιὰ νὰ πετύχουν τὸ σκοπὸ τους χρησιμοποιοῦν κάθε μέσο. Στὶς δύσκολες στιγμές, ὅταν οἱ... προφητεῖες τοὺς ἀντικρούονται, πετοῦνε τὸ ἔνδυμα τοῦ προβάτου καὶ γίνονται ἐπιθετικοὶ καὶ ἄρπακτικοί. Ἡ ὑποκρισία εἶναι μιὰ κατάσταση ἀσφρηκτικὴ, τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρει κάποιος γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Γι' αὐτὸ ξεσπᾶνε οἱ ὑποκριτὲς, ὅταν δὲ σὲ πείθουν. Ἀκολουθοῦν τὴν μέθοδο τοῦ διαβόλου.

θ'. Ν' ἀποκαλύπτονται

Οἱ ὑποκριτὲς πρέπει ν' ἀποκαλύπτονται γιὰ νὰ μὴ πλανοῦν καὶ ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος δὲ γίνεται ποτὲ ὑποκριτῆς, δὲν ὑπάρχει λόγος. Ὁ πονηρὸς καὶ ἰδιοτελής ντύνεται τὸ ἔνδυμα τοῦ εὐσεβῆ γιὰ νὰ ἀποκτήσει δόξα, χωρὶς νὰ ἔχει πνευματικὸ ἀγῶνα. Ὁ Χριστὸς λέγει ὅτι τοὺς ὑποκριτὲς θὰ τοὺς καταλάβουμε ἀπὸ τὰ ἔργα τους. Ὅπως δὲ συλλέγουμε ἀπὸ τὶς ἀγκαδιᾶς σταφύλια καὶ ἀπὸ τοὺς τριβόλους σύκα (Ματθ. ζ' 16), ἔτσι καὶ ἓνας ὑποκριτῆς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κάνει ἐνάρετες πράξεις. Ἐνα «σαπρὸν δένδρον» δὲν μπορεῖ νὰ δώσει καλοὺς καρπούς.

ι'. Ἰσόβιοι πνευματικοὶ ἀγῶνες

«Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ζ' 21). Οἱ κατ' ὄνομα χριστιανοὶ θὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὸν Παράδεισο. Ὅσοι εἶναι χριστιανοὶ ἀλλὰ ζοῦν σὰν τοὺς ἄλλους ποὺ δὲν ἔχουν γνωρίσει τὸν Χριστό, δηλ. δὲν προσπαθοῦν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ θέλημά Του, ν' ἀλλάξουν τρόπο ζωῆς, δὲ θὰ εἰσέλθουν στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δέχτηκαν τὸν παραπάνω λόγο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνοίχτηκαν σὲ ἰσόβιους πνευματικοὺς ἀγῶνες. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι μοιάζουν μὲ τὸ φρόνιμο ἄντρα ποὺ ἔχτισε τὸ σπίτι του πάνω στὴν πέτρα. Δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τίποτα. Κατεβαίνουν οἱ βροχές, φουσκώνουν τὰ ποτάμια, φυσοῦν οἱ ἄγριοι ἄνεμοι καὶ τὸ σπίτι του μένει ἀκλόνητο, γιὰτὶ «τεμελίωτο ἐπὶ τὴν πέτραν» (Ματθ. ζ' 25).

Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι δυστυχῶς ἔχουν λησμονήσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δὲ συγκινοῦνται ἀπὸ τὸν Παράδεισο, γι' αὐτὸ εἶναι χαλαροὶ καὶ ἀδιάφοροι. Στὴ ζωὴ τους ἔχουν

πάντα πτώσεις και άποτυχίες. Αύτοί μοιάζουν με τόν άνόητο άντρα που έχτισε τὸ σπίτι του πάνω στὴν άμμο. Μόλις όμως έπεσαν οί πρώτες βροχές και σχηματίστηκαν τὰ όρμητικά νερά τῶν ποταμῶν και φύσηξαν οί δυνατοί άνεμοι, έπεσε τὸ σπίτι γιατί δέν εἶχε θεμέλια. Ἡ καταστροφή ἦταν ολοκληρωτική.

Χρειαζεται να σταθεροποιήσει κανείς τὴν πίστη του και να πάρει όριστική απόφαση για πνευματικό άγώνα προκειμένου τὸ έλεος τοῦ Θεοῦ να τὸν ενισχύει σε ὅλη του τὴ ζωή. Διαφορετικά χτίζει τὸ σπίτι του στὴν άμμο....

ια'. Με πνεῦμα θυσίας

Πολλοί πλησιάζουν τὴν Ἐκκλησία από συμφεροντολογική διάθεση, ὅπως εκείνος ὁ γραμματεὺς που εἶπε στὸ Χριστὸ «Διδάσκαλε, ακολουθήσω ὅπου εἶναι ἀπέρχη» με σκοπὸ να ἀποκομίσει ὄφελι. Ὁ Χριστὸς όμως με εὐγένεια τὸν ἀπέτρεψε λέγοντάς του: «Οἱ ἀλεπουδες ἔχουν τρύπες που τὶς χρησιμοποιοῦν για φωλιές τους και τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν μέρη που κουρνιάζουν, ἐνῶ ἐγὼ δέν ἔχω που να ἀκουμπήσω τὸ κεφάλι μου» (Ματθ. η' 20).

Ὁ Χριστὸς ἦταν συνεχῶς σε κίνηση και δέν εἶχε μόνιμη κατοικία. Κοντά του ἦταν ἀδύνατο να σταθεῖ συμφεροντολόγος. Πέρασαν αἰῶνες και από μιὰ μερίδα κληρικῶν λησμονήθηκε τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ. Σήμερα μπῆκαν στὴν Ἐκκλησία και άνδρωποι που θέλουν να ἐξασφαλίσουν ἕνα προσοδοφόρο ἐπάγγελμα. Δυστυχῶς. Ὁ Ἰούδας ἔχει σε κάθε ἐποχὴ τοὺς μιμητές του!

ιβ'. «Οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοῦς»

Ὁ άνδρωπος που ἀποφασίζει να δεχτεῖ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ μέσα του και να τὸν ἐφαρμόσει με ὅλες του τὶς δυνά-

μεις, πρέπει νὰ γκρεμίσει τὸ παλιὸ σαθρὸ οἰκοδόμημα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ν' ἀρχίσει νέα οἰκοδομὴ ἐκ θεμελίων. Τὰ ὑλικά πὺ θὰ χρησιμοποιοῦν νὰ εἶναι ἅγια, ὅπως τὰ προσφέρει ἡ Ἐκκλησία. Διαφορετικὰ δὲν προοδεύει ὁ ἄνθρωπος. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ οἰκοδομήσει σ' ἐπισφαλῆ θεμέλια, δηλ. νὰ διατηρεῖ τὸν ἁμαρτωλὸ τρόπο ζωῆς καὶ παράλληλα νὰ ἐπιθυμεῖ τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια — ὅπως καὶ τόσες ἄλλες — ἂν δὲν τὴν ἔχουμε ξεχάσει, τουλάχιστον τὴν ἔχουμε παρανοήσει. Ἔτσι μερικὲς πνευματικὲς προσπάθειες δὲν καρποφοροῦν. Σταματοῦν μόλις ἐξατμισθεῖ ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός.

Σχετικὲς εἶναι οἱ δύο εἰκόνες πὺ χρησιμοποίησε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ δείξει ὅτι ἡ διδασκαλία του δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνει δεκτὴ ἀπὸ ἀνθρώπους πὺ ἦταν προσκκολλημένοι σὲ ἐξωτερικοὺς τύπους, παλιούς καὶ ἐφθαρμένους καὶ δὲν εἶχαν καμιά διάθεση νὰ ἀναθεωρήσουν τίς ἐσφαλμένες πεποιθήσεις τους. Κάτι παρόμοιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐνῶ διατηροῦν τίς κοσμικὲς καὶ ἐν πολλοῖς ἁμαρτωλὲς συνήθειες, θέλουν νὰ οἰκειοποιηθοῦν καὶ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, λησμονώντας ἔτσι ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο. Ὁ Χριστὸς φέρνει σὰν παράδειγμα τὸ παλιὸ ρούχο. Κανένας λέγει δὲ βάζει μπάλωμα ἀπὸ καινούριο ὕφασμα, γιὰτὶ εἶναι σκληρὸ καὶ θὰ μεγαλώσει τὸ σχίσμα τοῦ μεταχειρισμένου ρούχου. Ὅπως πάλι, συνεχίζει ὁ Χριστὸς, δὲ βάζουμε «οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς», δηλ. μοῦστο πὺ βράζει σὲ παλιούς ἀσκοὺς, γιὰτὶ θὰ διαρραγοῦν καὶ θὰ χυθεῖ ὁ μοῦστος. Χρειάζεται νὰ βάλλουμε «οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς» γιὰ νὰ συντηρηθοῦν καὶ τὰ δύο (Ματθ. θ' 16 - 17).

ιγ'. Δίχως ποιμένες

Ὁ Χριστὸς αἰσθανόταν συμπάθεια καὶ πόνο γιὰ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ. Ἐβλεπε τὴν πνευματικὴν τους δίψα καὶ

ἀνησυχούσε. Τὸν στενοχωροῦσε τὸ γεγονός πού ὁ λαὸς δὲν γνῶριζε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ζοῦσε μέσα στὸ σκοτάδι. Τὸν παρομοίαζε μὲ κοπάδι πρόβατα πού δὲν ἔχει ποιμένα. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ ἄνθρωποι ἦταν παραμελημένοι, δὲν ὑπῆρχαν ζηλωτὲς ποιμένες γιὰ νὰ τοὺς προσφέρουν τὸν παρήγορο λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἦταν σκορπισμένοι καὶ κινδύνευαν κάθε στιγμή. Ἐμοιαζαν μὲ χωράφι πού ἔχει στάχυα πολλὰ καὶ ὄριμα, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχαν οἱ ἀνάλογοι θεριστὲς. «Ὁ θερισμὸς πολὺς, οἱ ἐργάται ὀλίγοι» (Ματθ. θ' 36 - 38). Γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ τοῦ λαοῦ πονοῦσε ὁ Χριστός. Πονοῦσε πολὺ. Γι' αὐτὸ δὲν ἠσύχασε ποτέ. Ἡ διδασκαλία του ἦταν διαρκῆς. Παράλληλα θεράπευε καὶ τὸ σωματικὸ πόνου. Συνεχῶς θαυματουργοῦσε.

Τὸ ἴδιο δυστυχῶς συμβαίνει καὶ σήμερα, δυὸ χιλιάδες χρόνια μετὰ τὸ Χριστό. Χριστιανοὶ ζοῦν χωρὶς ποιμένες. Ὑπάρχουν χιλιάδες, πολλὲς χιλιάδες χριστιανοὶ πού μένουν ἀποίμαντοι, στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν προσφέρεται, ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐκδηλώνεται μέσῳ τῶν κληρικῶν στοὺς πονεμένους ἀνθρώπους. Ἐχουν σκληρυνθεῖ οἱ κληρικοί, τοὺς ἀρέσει ἡ ἐξουσία, τὸ ἐγκόσμιον κύρος, ἐπιδιώκουν τὶς πρωτοκαθεδρίες καὶ τὶς προσοδοφόρες ἐνορίες. Ἄν γινόταν ὁ πόνος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως προαναφέραμε, δικός τους πόνος, τότε θὰ ἦταν σὲ διαφορετικὴ κατάσταση οἱ χριστιανοί.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε λίγα λόγια γιὰ τὶς ἐνορίες τῆς ὑπαίδρου, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν ἐφημερίους. Τὸ θέαμα εἶναι λυπηρό. Οἱ ναοὶ εἶναι ἀπεριποίητοι. Χορταρισμένες αὐλές, ἀραχνιασμένα χαγιάτια, σαπισμένα παράθυρα, μανουάλια γεμάτα κεροστάγματα, δάπεδα ἀκάθαρτα, σκονισμένες εἰκόνες, πλημμυρισμένα ἀπὸ λάδι τὰ καντήλια, ἀποθήκη ὁ γυναικωνίτης καὶ ὅ,τι ἄλλο μπορεῖ νὰ φανταστεῖ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἴδια καὶ χειρότερα καὶ στὸ ἱερό. Καὶ ἀφοῦ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, τότε εἶναι εὐκόλο νὰ συμπεράνει κανεὶς σὲ ποιά πνευματικὴ κατάσταση βρίσκονται οἱ ἄνθρωποι.

Εἶναι τὸ πρῶτο πρόβλημα τοῦ κάθε ἐπισκόπου ἢ πλή-

ρωση τῶν ἑφημεριακῶν κενῶν. Ἄν γίνει δεκτὴ ἡ ἀλήθεια ὅτι ἔχει περάσει ἡ ἐποχὴ ὅπου οἱ ὑποψήφιοι κληρικοὶ μάζευαν ὑπογραφές καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς ἐπισκόπους νὰ νὰ τοὺς χειροτονήσουν, τότε εἶναι ἀνάγκη οἱ ἐπίσκοποι ν' ἀνησυχήσουν πολὺ, νὰ τρέξουν καὶ νὰ ἐρευνήσουν παντοῦ γιὰ νὰ βροῦν τοὺς πιὸ κατάλληλους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν κάποια κλίση καὶ ἔφεση. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ θερισμὸς εἶναι πολὺς, παρόλη τὴν ἁμαρτία ποὺ ἐπικρατεῖ. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πονοῦν, γιὰτὶ δὲν ἔχουν ποιμένα, γιὰτὶ μένουν ἀλειτούργητοι καὶ εἶναι πέρα γιὰ πέρα δίκαια τὰ παράπονά τους. Ἡ προτροπὴ τοῦ Χριστοῦ «δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμόν αὐτοῦ» ἄς γίνει δεκτὴ ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο χριστιανό.

ιδ'. Μὲ καλοσύνη καὶ ἀπλότητα

Πλεόνασε ἡ ἁμαρτία στοὺς ἀνθρώπους. Τὰ πάθη ἱκανοποιοῦνται χωρὶς κανένα δισταγμό. Ἡ φωνὴ τῆς συνείδησης πνίγεται στὴ φιληδονία. Οἱ ἄνθρωποι γίνανε σκληροὶ καὶ θεωροῦν τὴν Ἐκκλησίαν ἐχθρό τους, γι' αὐτὸ τὴν πολεμοῦν μὲ ποικίλους τρόπους. Οἱ κληρικοί, διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καλοῦνται νὰ ζήσουν «ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» καὶ νὰ διδάξουν τὸ Χριστὸ ἀντιμετωπίζοντας πολλοὺς κινδύνους. Ἐχομε ὅμως καὶ τὶς περιπτώσεις τῶν κληρικῶν ποὺ δὲν μοιάζουν μὲ πρόβατα, ποὺ γίνονται ἐπιθετικοί, ἔχοντας τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι ποιμαίνουν τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι πολλὰ αὐτὰ τὰ παραδείγματα. Νομίζουμε ὅτι αὐτὸ συμβαίνει, γιὰτὶ αὐτοὶ οἱ κληρικοὶ δὲν ἔχουν κάποια γνώση τοῦ τί σημαίνει πνευματικὴ ζωὴ. Ἐνας στεγνὸς καὶ ἀδιάκριτος ζῆλος τοὺς ὁδηγεῖ σὲ μιὰ συμπεριφορὰ ἀνάρμοστη καὶ ἐπιζήμια γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται νὰ περιθάλλει τοὺς χριστιανοὺς καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐξαγριώνει. Ὁ Χριστὸς ζητᾷ ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς νὰ εἶναι «φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι (ἄκακοι καὶ ἀπλοὶ) ὡς αἱ περιστεραι» (Ματθ. ι' 16).

Θυμᾶμαι μιὰ περίπτωση κληρικοῦ ποὺ στὸ ζῆλο του νὰ ἐμποδίσει τὴ δραστηριότητα μερικῶν ἰεχωβάδων ποὺ ἐπισκέπτονταν τὸ χωριό του, ἔφθασε στὴν ὑπερβολὴ καὶ ἀδιακρισία, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ χριστιανοὶ ν' ἀναστατωθοῦν ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, ποὺ κανένας δὲν τοὺς ἔδινε σημασία. Ἀπειλές, χειροδικίες, κατάρες καὶ ἀναθέματα ἦταν τὰ «ποιμαντικά» μέσα ποὺ χρησιμοποίησε ὁ ἱερέας, ἀπευθυνόμενος φυσικὰ στοὺς ἐνορίτες του καὶ ὄχι στοὺς αἰρετικούς.

Ἡ καλοσύνη καὶ ἡ ἀπλότητα πρέπει νὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν. Ἡ συμπεριφορὰ μας νὰ εἶναι ἀπλή, ὅπως τοῦ μοναχοῦ ποὺ ἐκδηλώνεται αὐθόρμητα, ἀγνά, ἀνεπιτήδευτα, διατηρώντας πάντα στὸ πρόσωπό του τὴ γαλήνη τοῦ Παραδείσου ποὺ νοσταλγεῖ.

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε πεί γιὰ τὸ Χριστὸ ὅτι «οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν κρίσιν» (Ματθ. ιβ' 19 - 20). Δηλ. δὲ θὰ φιλονικῆσει οὔτε θὰ φωνάξει οὔτε θὰ ἀκουσθεῖ ἡ φωνὴ του στὶς πλατεῖες. Ψυχὲς ποὺ μοιάζουν μὲ τσακισμένο καλάμι δὲ θὰ συντρίψει καὶ καρδιὲς στὶς ὁποῖες ὁ θεῖος φωτισμὸς πλησιάζει νὰ σβήσει καὶ μοιάζουν μὲ φυτίλι ποὺ καπνίζει δὲ θὰ σβήσει, ἕως ὅτου νὰ ἐπικρατήσῃ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ στὶς καρδιὲς ὅλων.

Ὁ Χριστὸς δίδαξε καὶ θαυματουργῆσε ἀνόρυβα. Ζητοῦσε ἐπίμονα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ φανερώνουν τὰ θαύματα ποὺ ἔκανε. Συμπόνεσε τοὺς πάσχοντες ὅσο κανεὶς ἄλλος στὸν κόσμῳ, βοήθησε τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ τοὺς ὁδήγησε στὴ σωτηρία. Αὐτοὶ ἦταν «οἱ ἔχοντες ἀνάγκην ἰατροῦ». Αὐτὸ εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ, δυστυχῶς, λησμονήσαμε.

ιε'. Ἡ καλή γῆ

Πολλοὶ διαπιστώνουν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲ συγκι-
νεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Ἰδίως στὴν ἐποχὴ μας, ὅπου οἱ βιο-
τικές μέριμνες καὶ οἱ συχνότατες θλίψεις ἔχουν ἀποξηρά-
νει τὸν ἄνθρωπο. Ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ συνεχὲς κή-
ρυγμα θὰ φέρει τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Αὐτοὶ συ-
νήθως εἶναι οἱ ἱεροκήρυκες, πού δὲ θέλουν νὰ δεχτοῦν ὅτι
τὸ κήρυγμά τους μένει χωρὶς ἀνταπόκριση. Ἔχουν μιὰ ὑ-
περβολικὴ αἰσιοδοξία καὶ κηρύσσουν ἀδιάκοπα. Μελετών-
τας τὴν παραβολὴ τοῦ σπορέα (Ματθ. ιγ' 4 - 23) μπο-
ρεῖ κανεὶς νὰ λάβει μερικές ἀφορμὲς γιὰ νὰ στοχαστεῖ σχε-
τικά, δηλ. νὰ βρεῖ τίς αἰτίες πού ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν καρ-
ποφορεῖ πάντα καὶ πού βρίσκονται κυρίως στοὺς ἀκροατὲς
καὶ λιγότερο στοὺς κήρυκες.

Σύμφωνα μὲ τὴν παραβολὴ ὁ σπορέας ἔσπειρε τὸ χω-
ράφι του καὶ οἱ σπόροι ἔπεσαν σὲ ὅλα τὰ σημεῖα. Ἡ καρ-
ποφορία ὅμως δὲν ἦταν αὐτὴ πού περίμενε. Σὲ τέσσερα δια-
φορετικὰ σημεῖα ἔπεσαν σπόροι καὶ μόνο στὴν καλή γῆ
ἀπέδωσαν καρπὸ. Ὅσοι ἔπεσαν κοντὰ στὸ δρόμο, στὶς πέ-
τρες καὶ τὰ ἀγκάθια δὲν ἀπέδωσαν καρπὸ, γιατί δὲν ὑπῆρ-
χαν οἱ εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ καλλιέργεια. Τὸ ἴδιο συμ-
βαίνει καὶ μὲ τοὺς ἀκροατὲς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ
τὸν ἀκοῦν, ἀλλὰ λίγοι τὸν δέχονται καὶ τὸν ἐφαρμόζουν στὴ
ζωή τους. Αὐτοὶ εἶναι ἡ καλή καὶ γόνιμη γῆ πού δίνει καρ-
πούς. Ὁ καθένας, σύμφωνα μὲ τὸ χάρισμα πού τοῦ ἔδωσε
ὁ Θεός, κάνει τὸν ἀγώνα του. Δέχεται τὰ λό-
για τοῦ Εὐαγγελίου στὴν καρδιά
του, ὅπως ἡ γῆ δέχεται τοὺς σπό-
ρους, καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ ὑ-
γρασία πού δημιουργεῖ ἡ διαρκὴς
μετάνοια καὶ τὸ ταπεινὸ φρόνημα,
ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δουλεύει, δηλ.
ἀλλοιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν
καθαίρει. Ἔτσι ἔχουμε τίς ἀρετὲς καὶ τὸ σταδια-
κὸν ἐξαγιασμὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος

αὐτὸς δὲν κλυδωνίζεται ἀπὸ θλίψεις καὶ διωγμούς, οὔτε τὸν συμπνίγουν οἱ μέριμνες τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βρίσκει «ἐν ἑαυτῷ ρίζαν» καὶ ὁ πονηρὸς δὲν μπορεῖ ν' ἀρπάξει «τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ».

Στοὺς ἀδιάφορους, τοὺς εὐμετάβλητους καὶ ὀλιγόπιστους, καθὼς καὶ στοὺς φιλάργυρους, ὁ προφορικὸς καὶ γραπτὸς λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν καρποφορεῖ. Δὲν τὸν δέχονται αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, γιατίι τὰ ἐνδιαφέροντά τους εἶναι ἄλλα, μὴ πνευματικά. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, πὺ συνήθως δὲν εἶναι θεωρητικοί, νὰ τοὺς σφυροκοποῦμε μὲ κηρύγματα. Τὸ χριστιανικὸ παράδειγμα εἶναι πιὸ ἀποδοτικὸ, γιατίι τοὺς μαλακώνει καὶ βλέπουν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια ὅτι αὐτὰ πὺ γράφει τὸ Εὐαγγέλιο καὶ κηρύσσουν οἱ κληρικοί, εἶναι ἐφαρμοσίμα καὶ στὴ δύσκολη ἐποχὴ μας. Μὲ τὸν σιωπηλὸ αὐτὸ τρόπο διδάσκονται καὶ ἐκείνοι πὺ ἀντιδροῦν στὸ κήρυγμα. Τὸ παράδειγμα π.χ. τοῦ χριστιανοῦ πὺ νηστεύει εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ἓνα κήρυγμα. Εὐτυχῶς πὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν χάσει τὸ ὀρθὸ κριτήριον. Οἱ ἴδιοι συνήθως εἶναι ἀπρόσεκτοι στὴ ζωὴ τους, παρακολουθοῦν ὅμως τοὺς ὑρησκευόμενους καὶ ὠφελοῦνται. Δέχονται μέσα τους τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ὅταν ἔλθει ὁ κατάλληλος χρόνος θὰ καρποφορήσει.

Προσωπικὰ τὸ ἅγιο παράδειγμα ἐνὸς ἀνθρώπου μὲ ὠφελεῖ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χίλια κηρύγματα. Αὐτὸ ὑποστηρίζουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐτσι ἐξηγεῖται ἡ δίψα τῶν ἀνθρώπων νὰ γνωρίσουν ἀγίους ἀνθρώπους, νὰ ἀκούσουν τὸ βιωματικὸ τους λόγο, νὰ δοκιμάσουν τοὺς καρποὺς τῆς «καλῆς γῆς». Δοξασμένος ἄς εἶναι ὁ Θεός, γιατίι καὶ σήμερα ὑπάρχουν τέτοιοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μεταδίδουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μυστικὰ καὶ χωρὶς λόγια.

ιστ'. Σιτάρι και ζιζάνια

Υπάρχουν άγνές ψυχές που είναι πολύ ευαίσθητες και θλίβονται από τή δραστηριότητα τῶν ανθρώπων τῆς άμαρτίας. Δέν μπορούν νά έξηγήσουν τὸ φαινόμενο νά υπάρχουν σέ μιὰ κοινωνία ένάρετοι και άμαρτωλοί, άγιοι και «υιοί τοῦ πονηροῦ». Νά ζοῦν αντίθετοι άνθρωποι μέσα στήν οίκογένεια, τὸ χῶρο έργασίας, τὸ χωριό, τήν πόλη κ.λπ., νά συνεργάζονται λόγω ανάγκης και γενικά νά δέχονται άλληλεπιδράσεις. Και ὅμως αὐτή είναι ἡ πραγματικότητα, που δέν μπορούμε νά τήν αποφύγουμε. Πρέπει αντίθετα νά τή δεχτοῦμε και νά μάθουμε νά ζοῦμε μαζί μέ άμαρτωλούς.

Ἡ παραβολή τῶν ζιζανίων άκριβῶς αὐτή τήν αλήθεια μάς προβάλλει. Ὁ Χριστός λέγει ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλ. ἡ Ἐκκλησία, μοιάζει μέ άνθρωπο που ἔσπειρε στό χωράφι του καλὸ σπόρο. Ὅταν μετά τὸν κόπο τῆς σποράς ἔφυγε μέ τοὺς συντρόφους του για ν' αναπαυθεῖ, πῆγε κάποιος ἐχθρός του και «ἔσπειρε ζιζάνια ανά μέσον τοῦ σίτου».

Μετά από καιρὸ μαζί μέ τὰ στάχυα φάνηκαν και τὰ ζιζάνια. Οἱ δοῦλοι ἀνησύχησαν και ἀνακοίνωσαν μέ πικρία στόν οἰκοδεσπότη: «Κύριε, οὐχί καλὸν σπέρμα ἔσπειρες ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;». Ἐκεῖνος τοὺς εἶπε ὅτι είναι ἔργο τοῦ ἐχθροῦ και τοὺς ἐμπόδισε νά ξεριζώσουν τὰ ζιζάνια, γιατί ὑπῆρχε κίνδυνος νά καταστρέψουν και τὸ σιτάρι. Μέσα στό χῶμα οἱ ρίζες τῶν ζιζανίων ἦταν μπλεγμένες μέ τις ρίζες τοῦ σιταριοῦ και δέν ἦταν εὔκολο τὸ καθάρισμα. Τοὺς καθησύχασε ακόμη λέγοντάς τους ὅτι μέχρι τήν ὥρα τοῦ θεισμοῦ θά μεγαλώνουν μαζί, σιτάρι και ζιζάνια, μετά θά γίνει ἡ ἐκκαθάριση και τὰ ζιζάνια θά καοῦν, ἐνῶ τὸ σιτάρι θά ἀποθηκευθεῖ (Ματθ. ιγ' 24 - 30).

Στήν παροῦσα ζωὴ συνυπάρχουν οἱ καλοὶ και οἱ κακοὶ άνθρωποι. Είναι ἀναπόφευκτο. Στήν ἄλλη ζωὴ θά γίνει τὸ ξεχώρισμα. Ἡ δυσκολία βρίσκεται στό πῶς θά κα-

τορνώσει ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ συνυπάρξει μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ δὲν ἀκολουθοῦν τὸν ἴδιο δρόμο. Ὅχι μόνο νὰ μείνει ἀνεπηρέαστος, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἀδελφούς. Στὴν ἀρχὴ θὰ τηρήσῃ μιὰ ἀμυντικὴ καὶ ἀναχωρητικὴ στάση. Μέχρι νὰ σταθεροποιηθοῦν μέσα του τὰ πνευματικὰ θεμέλια, θὰ εἶναι προσεκτικὸς καὶ ἐλάχιστα διαχυτικὸς. Ἀργότερα, ὅταν αἰσθανθεῖ κάποια ὠριμότητα, θὰ βοηθήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Μὲ τρόπο πάντα ἀνεκτικὸ καὶ διαλλακτικὸ. Δὲν πρέπει νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ξεριζώσῃ τὰ ζιζάνια καὶ γιὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ποὺ προαναφέραμε, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ εἶναι δύσκολο νὰ διακρίνῃς τοὺς ἀνθρώπους. Ὑπάρχει πάντα τὸ ἐνδεχόμενον τῆς μετάνοιας, ποὺ μεταβάλλει τὶς καρδιές καὶ διαψεύδει τὶς ἐκτιμήσεις τῶν ἄλλων. Χρειάζεται μιὰ ἀνοχὴ καὶ διάκριση, μέχρι ν' ἀκούσῃ ὁ ἀδελφὸς τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐνας πνευματικὸς ἄνθρωπος ποτὲ δὲ χρησιμοποιοῖ ζιζανιοκτόνα γιὰ νὰ καθαρῇ τὸ χωράφι τῆς κοινωνίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μελλοντικὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι, σύμφωνα μὲ τὴν ἐξήγησιν τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς, «συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός» (Ματθ. ιγ' 41). Ἀντίθετα μακροθυμεῖ ἀγαπώντας καὶ προσεύχεται ὑπομένοντας. Καὶ ἀντλεῖ ἐλπίδα ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ: «οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν».

ιζ'. Τὸ πνευματικὸ προζύμι τῆς κοινωνίας

Ὁ Χριστὸς χρησιμοποιοῖ πολλές σύντομες παραβολές γιὰ νὰ δείξῃ στοὺς ἀνθρώπους τί εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλ. ἡ Ἐκκλησία ποὺ ἐξαπλώνεται παντοῦ καὶ πῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βρίσκει ἀπήχηση σὲ ὅλες τὶς τάξεις τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διάδοσή του μοιάζει μὲ τὸ μικρὸ κόκκο τοῦ σιναπιῦ. Παρόλο πὺ εἶναι μικρότερος «πάντων τῶν σπερμάτων», ὅταν σπαρεῖ καὶ αὐξηθεῖ, γίνεται μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα τὰ λαχανικά, δέντρο ὀλόκληρο ὅπου βρίσκουν κατάλληλο τόπο νὰ φωλιάσουν στὰ κλαδιά του τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία. Χωρὶς ἐγκόσμια δύναμη, χωρὶς μέσα ἐπιβολῆς καὶ ἐπηρεασμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ταπεινὰ καὶ ἀθόρυβα κηρύσσει τὸ λόγο της καὶ συγκινεῖ τίς καλοπροαίρετες ψυχές, οἱ ὁποῖες βρίσκουν ἀνάπαυση στοὺς κόλπους της καὶ στὴ συνέχεια ἐπηρεάζουν μὲ τὴ φωτεινὴ ζωὴ τους καὶ τοὺς διπλανοὺς τους. Γίνονται τὸ πνευματικὸ προζύμι τῆς κοινωνίας. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μυστικῆς ἐργασίας εἶναι καταπληκτικά. Γιατὶ κάθε ἄνθρωπος πὺ δέχεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀλλοιώνεται ἐσωτερικὰ καὶ πανηγυρίζει. Θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του εὐτυχισμένο, γιατί βρῆκε τὸ θησαυρὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Μοιάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πὺ πουλάει «πάντα ὅσα ἔχει» γιὰ ν' ἀγοράσει τὸ χωράφι στὸ ὁποῖο ἐπεσήμανε ὅτι ὑπάρχει κρυμμένος θησαυρὸς (Ματθ. ιγ' 31 - 32 καὶ 33, 44).

Ἡ Ἐκκλησία εἶχε πάντα τέτοια ἀφοσιωμένα τέκνα, πὺ ἀπαρνιόνταν τὸν ἑαυτό τους καὶ ζητοῦσαν τὸ σωτήριο λόγο της. Σ' αὐτὰ στηρίχτηκε τὸ ἱεραποστολικὸ της ἔργο. Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ οἱ Μάρτυρες, κατόπιν οἱ Ὅσιοι καὶ οἱ Ἅγιοι, σήμερα ἐκεῖνοι πὺ δὲν παρασύρονται ἀπὸ τὸν ἀμαρτωλὸ τρόπο ζωῆς ἀλλὰ ἀντίθετα εἰσέρχονται στὴν κοίτη τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης καὶ ζοῦν ὅπως τὸ θέλει ἡ Ἐκκλησία, δηλ. μὲ νηστεία, προσευχή, ἐλεημοσύνη καὶ ἀκριβὴ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ ὑπάρχουν στὰ μοναστήρια, ἀλλὰ καὶ στὸν κόσμον. Ἀποτελοῦν παρήγορο καὶ ἐλπιδοφόρο σημάδι.

Στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχουν ἀπ' ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις ἄνθρωποι. Πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἐγράμματοι καὶ ἀμαθεῖς, σπουδαῖοι κατὰ κόσμον καὶ ἀσήμαντοι. Ἀλλὰ καὶ διαφορετικὰ μπορούμε νὰ τοὺς διακρίνουμε τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχουν ἅγιοι καὶ ἁμαρτωλοί, ἐγκρατεῖς καὶ ἀκρατεῖς, ἄνθρωποι τῆς μετάνοιας καὶ ἄλλοι πού εἶναι ἀκατάνυκτοι, ταπεινοὶ καὶ περήφανοι, ἄνθρωποι μὲ ποικίλη πνευματικὴ ζωὴ ἢ καὶ δίχως πνευματικὴ ζωὴ. Μοιάζει ἡ Ἐκκλησία μὲ δίχτυ πού τὸ ρίχνουν στὴ θάλασσα καὶ πιάνει ψάρια «ἐκ παντὸς γένους». Τὸ κήρυγμά της ἐλκύει διαφόρους ἀνθρώπους. Πρέπει αὐτὸ νὰ δεχτοῦν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ βροῦν τρόπους νὰ συνυπάρχουν μὲ ἀγάπη καὶ προσευχή, μὲ ὑπομονὴ καὶ ὑποχωρητικότητα, μὲ μυστικὴ ἀνοχή, χωρὶς διακρίσεις. Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει στοιχειώδη πνευματικὴ ἐμπειρία δὲν ἀνυπομονεῖ νὰ γίνῃ τὸ χωρίσμα τῶν πονηρῶν καὶ δίκαιων. Γνωρίζει ὅτι αὐτὸ εἶναι μελλοντικὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων καὶ ὄχι δικό του ἢ τῶν κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τώρα εἶναι καιρὸς ἀλιείας, αὔριο οἱ ἄγγελοι θὰ ἀνασύρουν τὸ δίχτυ καὶ θὰ χωρίσουν τὰ καλὰ ἀπὸ τὰ σαπρὰ ψάρια. Μέχρι τότε ὁ καθένας ἄς προσπαθεῖ νὰ γίνῃ πνευματικότερος καὶ παράλληλα νὰ δείχνει ἀγάπη στοὺς ἀδελφούς του (Ματθ. ιγ' 47 - 50).

ιη'. «Ὡς τὰ παιδιά»

Οἱ μαθητὲς ρώτησαν κάποτε τὸν Χριστὸ «τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;» καὶ Ἐκεῖνος τοὺς ἀποκρίθηκε: «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιη' 1 - 4). Μάλιστα προσκάλεσε ἓνα παιδί καὶ τὸ ἔφερε ἀνάμεσά τους. Μὲ τὸν παραστατικὸ αὐτὸν τρόπο τοὺς ἔδειξε τὸ πρότυπο πού πρέπει νὰ ἔχουν ὑπόψη τους καὶ νὰ προσπαθοῦν στὴ ζωὴ τους νὰ τὸ

πετύχουν. Ἄλλὰ τί τὸ θαυμαστὸ ἔχουν τὰ παιδιά ποὺ δὲν τὸ ἔχουν οἱ μεγάλοι; Σ' ὅλους εἶναι γνωστὲς οἱ ἀρετὲς τῶν παιδιῶν. Μὲ μιὰ ἀπλὴ παρατήρηση διαπιστώνεις ὅτι εἶναι ταπεινὰ καὶ ἀπονήρευτα. Ἔχουν προθυμία νὰ μάθουν, ν' ἀκούσουν, νὰ χαροῦν ἓνα ὁμορφο πράγμα. Ἡ καρδιά τους εἶναι εὐπλαστὴ καὶ δέχονται τὴν ἀγάπην τῶν μεγάλων. Δὲν ἔχουν ἀναπτυγμένα τὰ πάθη, γι' αὐτὸ ἀλλάζουν εὐκολὰ, διορθώνουν τὰ λάθη τους, δέχονται τὶς ὑποδείξεις. Τὰ παιδιά ταπεινώνουν τὸν ἑαυτό τους ὑπακούοντας σ' αὐτὰ ποὺ τοὺς λένε οἱ μεγάλοι. Ἄμποτε ν' ἀποκτήσουμε κι ἐμεῖς οἱ μεγάλοι τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ταπεινὸ φρόνημα τῶν παιδιῶν.

10'. Ἐξ οἰκείων τὰ ἐμπόδια

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ποθοῦν τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν καλλιεργήσουν χωρὶς συμβιβασμοὺς καὶ ἀμαρτωλὲς ὑποχωρήσεις, ἀντιμετωπίζουν πολλὰ δυσκολίες, κυρίως ἀπὸ τοὺς οἰκείους τους. Ἀρχίζουν οἱ συμβουλὲς στὴν ἀρχή, ἀκολουθοῦν οἱ εἰρωνικὲς ἐπιθέσεις καὶ φτάνουν τὰ πράγματα στὸ ἀπροχώρητο. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀρχίζει νὰ νιώθει τὸ οἰκογενειακὸ του περιβάλλον ξένο καὶ ἄβολο. Ἀναγκάζεται νὰ περιορίσει τὶς ἐκδηλώσεις του, νὰ μὴν ἐκφράζει τὶς σκέψεις του, νὰ ζεῖ μιὰ ἀδιάκοπη στενοχώρια ποὺ τὸν φέρνει σ' ἓνα ψυχικὸ ἀδιέξοδο. Αὐτὴ ἡ κατάσταση εἶναι ἐπικίνδυνη καὶ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ προσεχθεῖ. Ὁ παρήγορος λόγος τοῦ Χριστοῦ «εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» (Ματθ. ιη' 8), θὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἀναψυχή. Ἄν ἐπιμένουν οἱ δικοὶ τοῦ ἄνθρωποι νὰ τὸν δυσκολεύουν καὶ νὰ τὸν ἀγκυαλίζουν, πρέπει νὰ ἐφαρμόσει τὴν ὑπόδειξιν τοῦ Χριστοῦ, δηλ. νὰ τοὺς ἀποχωριστεῖ.

Φαίνεται σκληρό και άσυμβίβαστο κάπως με τον χαρακτήρα του, πλὴν πρέπει νὰ πάρει τὴ γενναία ἀπόφαση. Εἶναι δὲ σίγουρο ὅτι μετὰ ἀπὸ ἓνα χρονικὸ διάστημα θὰ τὴ σεβαστοῦν καὶ οἱ δικοὶ του, ὅποτε ἐξομαλύνονται οἱ σχέσεις. Ὑπάρχει δὲ καὶ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ στραφοῦν κι ἐκεῖνοι στὸν Θεὸ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ μέσα στὸ σπίτι μιὰ καινούργια κατὰστασι ὅπου ὅλοι θὰ διψοῦν γιὰ πνευματικὴ ζωή.

κ'. Ὁ καλὸς ποιμένας

Ἄπλοὶ καὶ ταπεινοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ χριστιανοί. Ὅπως τὰ παιδιὰ πού, ὅπως μᾶς διαβεβαίωσε ὁ Χριστός, θὰ κληρονομήσουν τὸν Παράδεισο. Πολλὲς φορές ὅμως οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ἀντιμετωπίζουν κινδύνους καὶ δέχονται ἐπιθέσεις. Ὁ διάβολος μὲ διαφόρους τρόπους προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀποσπάσει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσει στὴν ἀπόγνωσι. Γι' αὐτὸ πάντα πρέπει νὰ ἔχουν προχειρὴ στὴ μνήμη τους τὴν παραβολὴ τοῦ καλοῦ ποιμένα. Θὰ παίρνουν δύναμη καὶ θάρρος, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός μᾶς διαβεβαίωσε ὅτι δὲν εἶναι θέλημα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατέρα νὰ χαθεῖ ἕστω καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους. Ἡ παρήγορη αὐτὴ ἀλήθεια προβάλλεται παραστατικὰ μὲ τὸν ποιμένα πού εἶχε ἑκατὸ πρόβατα, ὅπως ἀναφέρει ἡ παραβολή, καὶ συνέβηκε κάποτε νὰ «πλανηθῇ ἐν ἑξ αὐτῶν», γεγονὸς πού τὸν ἀνησύχησε τόσο πολὺ, πού ἄφησε τὰ ἐνενήντα ἐννιά «ἐπὶ τὰ ὄρη» καὶ ἄρχισε νὰ τρέχει σὲ διάφορα μέρη γιὰ νὰ βρεῖ τὸ πλανώμενον. «Καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό» χαίρεται περισσότερο γι' αὐτὸ παρὰ γιὰ τὰ ἄλλα πού δὲν εἶχαν χαθεῖ.

Ἄν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ ἓνα χαμένο πρόβατο εἶναι τόσο μεγάλον, τί πρέπει νὰ ποῦμε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πού ἔστειλε τὸν Υἱὸ Του νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο; Δὲν ὑπάρχουν λόγια νὰ τὴν ἐκφράσουν. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε εἶναι τὸ πῶς ἐκδηλώνεται αὐτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀπαντήσῃ κανεὶς. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ χρησιμοποιεῖ πολ-

λους τρόπους. Ἄλλοι εἶναι φανεροὶ καὶ ἄλλοι μυστικοὶ ποὺ δὲν πέφτουν στὶς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Κυρίως ὅμως ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκδηλώνεται μέσῳ τῶν κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ εἶναι καλεσμένοι ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὰ λογικὰ πρόβλητα τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ. Ν' ἀνησυχῆσουν καὶ γιὰ τὰ ἀπολωλότα ποὺ θέλουν μιὰ ἰδιαίτερη φροντίδα, μιὰ λεπτὴ καὶ μετριοπαθῆ συμπεριφορά. Ἐδῶ ἴσως πολλοὶ νὰ ἔχουν δίκαια παράπονα ἀπὸ τὴν τακτικὴ τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄστοργοι καὶ σκληροί. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια καὶ πρέπει κάποτε νὰ ἀποκτήσουν οἱ πατέρες ἀγάπη εἰλικρινὴ καὶ διάθεση ἀνιδιοτελή. Δὲ νοεῖται ποιμένας δίχως ἀγάπη καὶ φροντίδα γιὰ τὸ ποίμνιό του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

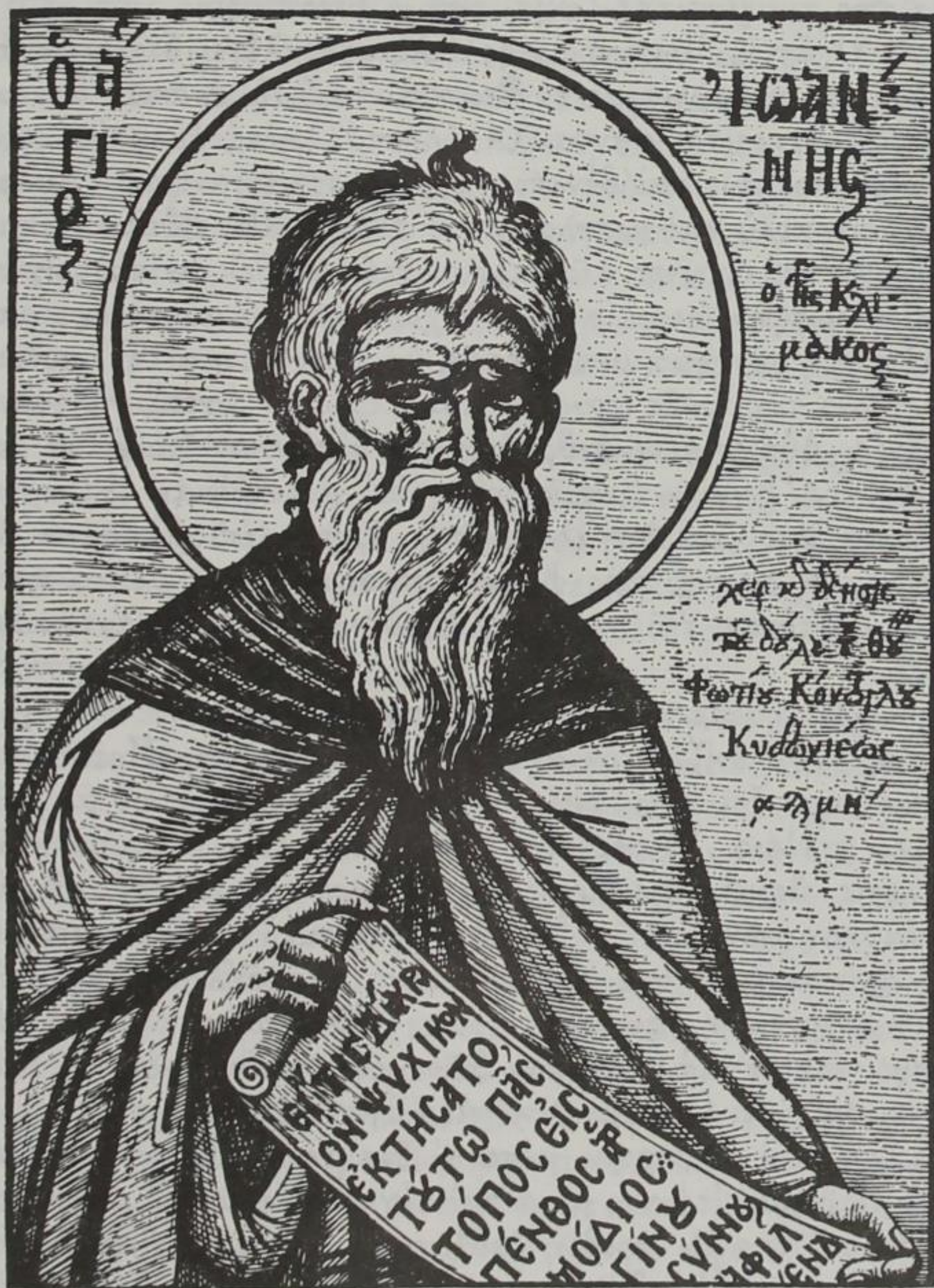
Δεκατρείς μέρες ἔχω στὸ μοναστήρι. Ἡ συγκομιδὴ εἶναι μεγάλη. Δοξάζω τὸ Θεό, γιατί μου χαρίζει τέτοιες εὐκαιρίες. Ὅμως ὑπάρχει καὶ ὁ κόσμος. Ἡ οἰκογένεια περιμένει, οἱ δυὸ μικρές μου ἐνορίες μένουν δίχως ποιμένα. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω θὰ ἐπιστρέψω. Τὸ δεκαπενθήμερο κοντεύει νὰ συμπληρωθεῖ. Ὁ χρόνος μὲ πιέζει καὶ γι' αὐτὸ θὰ προσπαθήσω νὰ ἀξιοποιήσω τὴν παρουσία μου στὸ μοναστήρι ὅσο τὸ δυνατὸ ἀποδοτικότερα. Ἔχω μερικὰ θέματα ἀκόμη πὺ εἶναι ἐνδιαφέροντα καὶ μὲ ἀπασχολοῦν. Λυπᾶμαι πὺ δὲ θὰ προλάβω νὰ τὰ συζητήσω ὅλα μὲ τὸ Γέροντα.

«Ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν» εἶπε τὸ πρωὶ ὁ Γέροντας, ὅταν μου ἔδωσε τὸ ἀντίδωρο καὶ χαμογέλασε. Εἶχε προφανῶς διαβάσει τὸ κείμενο πὺ τοῦ εἶχα δώσει. Γύρω στὶς 11 βρεθήκαμε πάλι στὸ γνωστὸ μπαλκόνι.

—Διάβασα, πάτερ μου, τὸ κείμενο. Τὸ χάρηκα γιατί, ἂν καὶ πολύτεκνος ἱερέας μὲ πολλές μέριμνες, ἔχεις σκέψη μοναχική, καλογερική. Νὰ συνεχίσεις ὅσο μπορεῖς καὶ ὁ Θεὸς θὰ εὐλογεῖ τὸν κόπο σου. Πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουν συντηρητικὸ πνεῦμα καὶ νὰ μένουν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὶς συνήθειες τοῦ κόσμου. Διαφορετικὰ πῶς θὰ μιλήσουν γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα; Πῶς θὰ συγκινήσουν τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν καὶ ταλαιπωροῦνται.

Εὐχαρίστησα τὸ Γέροντα γιὰ τὰ καλά του λόγια καὶ τὸν παρεκάλεσα τὶς λίγες μέρες πὺ ὑπολείπονται νὰ συζητήσουμε κι ἄλλα, πὺ πνευματικά, θέματα.

—Τὰ ὅσα εἶπαμε μέχρι τώρα θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ ὀνομάσουμε εἰσαγωγὴ στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ὑπάρχουν βέ-

‘Ο “Αγιος ‘Ιωάννης τῆς Κλίμακος

βαια πολλά θέματα πού δέν τὰ δίξαμε καί ἀφοροῦν τήν αὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, εἶπε ὁ Γέροντας.

—Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει ὅτι ἡ μετάνοια εἶναι συμφωνία μέ τὸ Θεὸ γιά νέα ζωή, ἡ ὁποία δυστυχῶς δέν τηρεῖται πάντα. Οἱ ἀλλεπάλληλες ἀμαρτίες μας τήν ἀνατρέπουν καί δέν προχωροῦμε στή νέα ζωή. Ἀμαρτάνουμε πολὺ καί μετανοοῦμε γιά λίγο. Θὰ ἤθελα νὰ μιλήσουμε γιά ἐκεῖνες τὶς περιπτώσεις ἀνθρώπων πού εἶχαν βυθιστεῖ στήν ἀμαρτία, δηλ. εἶχαν κοινὸ μέ μᾶς γνώρισμα, ἀλλὰ στή συνέχεια μετενόησαν, μέ ἀποτέλεσμα τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς τους νὰ τὸν περάσουν ἀσκούμενοι στίς ἀρετές. Αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τῆ μετάνοια πρέπει νὰ μιμηθοῦμε. Ἐγιναν θαυμαστοί, γιὰτὶ μετενόησαν «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καί μεγάλους ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπίδειξάμενοι ἄδελφους, ἐν εἰρήνῃ πρὸς Κύριον ἀπεδήμησαν, σημείοις πολλοῖς καί τέρασι τοῦ Θεοῦ, τὴν ἔξοδον αὐτῶν θαυμαστῶσαντος».

—«Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας». Ὁ λόγος αὐτὸς συγκλονίζει τὸν ἄνθρωπο πού μετανοεῖ. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι ἡ μετάνοια δέν περιορίζεται στὸ νοῦ μέ διαφορὲς σκέψεις. Συνοδεύεται ἀπὸ κλαυθμούς, σωματικὲς ἀσκήσεις, θερμὲς προσευχὲς καί ταπεινὴ προσπάθεια γιά τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν. Μέ τὸν τρόπο αὐτὸ σταθεροποιεῖται. Ἡ ἀπόφασή του γιά νέα ζωή εἶναι ἀμετάκλητη. Μιὰ τέτοια περίπτωση ἐξιστορεῖ ὁ ὅσιος Παλλάδιος: Ἦταν κάποιος νέος σὲ μιὰ πόλη πού ζοῦσε μέσα στήν ἀμαρτία. Κάποτε «νεύματι Θεοῦ κατανυγεῖς» ἐγκατέλειψε τὴν ἀμαρτωλὴ ζωὴ καί κλείστηκε μέσα σ' ἓνα τάφο. Ἐκεῖ θρηνοῦσε γιά τὶς ἀμαρτίες του μέρα καί νύχτα. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα τοῦ ἔκαναν σφοδρὴ ἐπίθεση οἱ δαίμονες, θυμίζοντάς του τὸ παρελθόν. Τὸν παρακινοῦσαν νὰ ἐγκαταλείψει τὸν τόπο τῆς μετανοίας καί νὰ συνεχίσει τὴ βορβορώδη ζωὴ του. Ἐπειδὴ ὅμως δέν ἔδινε προσοχὴ στὰ ὅσα ἄκουγε, οἱ δαίμονες τὸν κακοποίησαν καί τὸν ἄφησαν ἡμιθανή. Ὅταν οἱ συγγενεῖς πληροφορήθηκαν ποῦ βρίσκεται καί σὲ ποιά κατάσταση ἦταν, πῆγαν κοντά του καί προσπάθησαν νὰ τὸν

φέρουν στὸ σπίτι. Μάταια ὅμως. Ἐκεῖνος δὲν ὑποχωροῦσε οὔτε στὶς ἐπιθέσεις τῶν δαιμόνων οὔτε στὶς παρακλήσεις τῶν οἰκείων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπισκέφθησαν καὶ γιὰ δεύτερη φορά. Τόσο πολὺ ἦταν σταθερὸς στὴ μετάνοια, πὺ οἱ δαίμονες κατὰ τὴν τρίτη τους ἐπίθεση ἐκράυγασαν: «Ἐνίκησας, ἐνίκησας, ἐνίκησας», παρόλο πὺ τὸν εἶχαν χτυπήσει ἀνηλεῶς. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπερίγραπτη δοκιμασία ὁ νέος δὲ συνάντησε ἄλλη δυσκολία, ἀλλὰ «καθαρῶς ἐνήσκησε ταῖς ἀρεταῖς ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ» ζώντας στὸν τάφο. Ὁ Θεὸς δέχτηκε τὴ μετάνοιά του καὶ τὸν ἀξίωσε νὰ κάνει θαύματα.

Τὴ συζήτηση τὴν παρακολουθοῦσε καὶ ὁ μοναχὸς Πανάρετος. Ὁ Γέροντας τὸν παρεκάλεσε νὰ μᾶς θυμίσει μὲ συντομία τὴ ζωὴ τοῦ Μωυσέως τοῦ Αἰθίοπος, δηλ. τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ληστή πὺ μετενόησε, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἁγίασε. Ὁ Πανάρετος ὑπακούοντας στὸ Γέροντα ἄρχισε τὴ διήγηση:

Ὁ Μωυσῆς ὁ Αἰθίοπας προτοῦ νὰ γίνεῖ μοναχός, ἦταν ὑπηρέτης σ' ἓναν πλούσιο ἄρχοντα. Ἐπειδὴ διακρινόταν γιὰ τὴ δυστροπία του καὶ τὸν ἐγκληματικὸ καὶ ἄγριο χαρακτήρα του, ὁ ἀφέντης του δὲν τὸν ἀντεξε πολὺ καὶ τὸν ἐδιώξε. Ὁ Μωυσῆς φεύγοντας ἄρχισε τὶς κλοπὲς καὶ τὶς ληστεῖες. Ἐπειδὴ δὲ ἦταν γεροδεμένος, ἔγινε ἀρχηγὸς σπείρας ληστῶν. Εἶναι πολὺ ἀντιπροσωπευτικὸ καὶ τὸ παρακάτω περιστατικὸ πὺ δείχνει τὴ διαστροφή τοῦ χαρακτήρα τοῦ Μωυσῆ. Κάποτε ξεκίνησε νὰ ληστέψει. Ἦταν νύχτα. Περνώντας ἀπὸ τὸ κοπάδι ἑνὸς βοσκοῦ ἔγινε ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὰ σκυλιὰ καὶ ἐμποδίστηκε νὰ ἐκτελέσει τὸ ληστρικὸ του ἔργο. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θυμώσε καὶ μὲ κάθε τρόπο ἐπεδίωκε νὰ φονεύσει τὸν ἀδῶο βοσκό. Φρόντιζε νὰ τὸν βρεῖ. Ἐρευνοῦσε ἐπιμελῶς τὴν περιοχὴ γιὰ νὰ τὸν συναντήσει.

Μετὰ ἀπὸ πάροδο μερικῶν ἡμερῶν πληροφορήθηκε ὁ φοβερὸς Μωυσῆς ὅτι ὁ βοσκὸς βρισκόταν στὴν ἀπέναντι ὄχθη τοῦ πλημμυρισμένου ποταμοῦ Νείλου. Τὸ πολὺ νερὸ δὲ στάθηκε ἐμπόδιο στὸν ἀρχιληστή. Χωρὶς δισταγμὸ, μανιασμέ-

νος και θηριώδης, ξεντύθηκε τὸ χιτῶνα ποὺ φοροῦσε, τὸν ἔβαλε στὸ κεφάλι του και ἀφοῦ δάγκασε σὰν ἄσπλαχνος χασάπης τὸ μαχαίρι του, ρίχτηκε μέσα στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἐφτασε στὴν ἀπέναντι ὄχθη ὅπου μὲ χαρὰ εἶδε τὸ ποίμνιο ποὺ κυνηγοῦσε. Ὁ βοσκὸς ὥστόσο εἶχε προσέξει τὸν ἐπερχόμενο ληστὴ και φοβισμένος ἔτρεξε και κρύφτηκε γιὰ νὰ σωθεῖ.

Ὁ Μωυσῆς μετὰ τὴν ἀποτυχία του νὰ βρεῖ τὸ βοσκό, ὤρμησε κατὰ τοῦ ποιμνίου κι ἔσφαξε τέσσερα ἀπὸ τὰ καλύτερα κριάρια. Τὰ ἔδωσε στὴ συνέχεια και σέρνοντάς τα ἔπεσε πάλι στὰ νερὰ τοῦ Νείλου και πέρασε ἀπέναντι. Στὴ θηκε ἔπειτα σ' ἓνα κατάλληλο μέρος, τὰ ἔγδαρε, ἔψησε ὅσο κρέας ἤθελε, πούλησε τὰ δέρματα ν' ἀγοράσει κρασί κι εὐχαριστημένος πιά τράβηξε γιὰ τὸ κρησφύγετό του.

Αὐτὸς ὁ διαβόητος ληστὴς ἀργότερα μετενόησε. Ἐχυσε πολλὰ δάκρυα εἰλικρινοῦς μετανοίας και ἀκολούθησε τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Ἐζησε ἀσκητικὰ και πάλεψε μὲ τοὺς δαίμονες μυριάδες φορές. Γι' αὐτὸ χαριτώθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, ἀναδείχτηκε μεγάλος Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας ἀφήνοντας 70 μαθητὲς ποὺ ἀκολούθησαν πιστὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ ποὺ τοὺς δίδαξε.

Ὁ Γέροντας μὲ ἀφορμὴ τὸ βίο τοῦ ἀγίου Μωυσῆ εἶπε: — Ὑπάρχουν ἀμελεῖς και ράθυμες ψυχὲς ποὺ δὲν προκόβουν πνευματικὰ, γιὰτὶ εὐκόλα πέφτουν στὴν ἀπόγνωση. Ἐδῶ χρειάζεται μιὰ εἰδικὴ μεταχείριση γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν στὴ μετάνοια. Ἡ ἀγία Συγκλητικὴ λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐπαινοῦμε αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους και νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουμε κι ἄς μὴν ἔχουν κάτι σπουδαῖο νὰ παρουσιάσουν. Γιὰτὶ τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀμαρτήματα εἶναι ἡ ἀπόγνωση, ποὺ ἀποκλείει τὴ μετάνοια και ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς. Ἄς προχωρήσουμε ὅμως λίγο ἀκόμη. Ἡ μετάνοια πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἰσόβιος σύντροφος κάθε ἀνθρώπου. Ὁ ἀββὰς Ἡσαΐας λέγει ὅτι ἡ μετάνοια «ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον και ὡς νήπιον γάλα παρέχει αὐτῷ ἐκ τῶν ἁγίων αὐτῆς μαστῶν». Ἐκεῖνος ποὺ μετενόησε γιὰ τὸ ἀμαρτωλὸ παρελθόν του ἀρχίζει μιὰ νέα ζωὴ και ἀναπαύεται στὴ μετάνοια, ὅ-

πως τὸ βρέφος στὴν ἀγκάλη τῆς φιλόστοργης μητέρας του. Κι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι εὐόλισθος στὴν ἀμαρτία ἄς γνωρίζει ὅτι ὁ Θεὸς θὰ συγχωρεῖ πάντα τὶς ἀμαρτίες του. Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ διάλογος τοῦ ἀββᾶ Σισώη μ' ἓνα μοναχὸ ποὺ ἀναφέρει τὸ Γεροντικό:

—Ἐπεσα, πάτερ. Τί νὰ κάνω τώρα;

—Σήκω, τοῦ εἶπε μὲ ἀπλότητα ὁ γέροντας.

—Στηκώθηκα, ἀββᾶ, μὰ πάλι ἔπεσα στὴν ἀμαρτία, ὡμολόγησε μὲ πόνο ὁ ἀδελφός.

—Καὶ τί σ' ἐμποδίζει νὰ ξανασηκωθείς;

—Ὡς πότε; ρώτησε ὁ ἀδελφός.

—Ἔως ὅτου σὲ βρεῖ ὁ θάνατος ἢ στὴν πτώση ἢ στὴν ἔγερση. Δὲν εἶναι γραμμένο «ὅπου εὐρῶ σε ἐκεῖ καὶ κρινῶ σε»; ἔξήγησε ὁ ἀββᾶς Σισώης. Μόνον εὐχου στὸ Θεὸ νὰ βρεθεῖς τὴν τελευταία σου στιγμὴ σηκωμένος μὲ τὴν ἀγία μετάνοια.

Ἡ σοφὴ αὐτὴ ἀπάντηση τοῦ ἀββᾶ Σισώη εἶναι πολὺ χρήσιμη στοὺς ἀνθρώπους ποὺ εὐκόλα πέφτουν στὴν ἀπόγνωση. Ἡ μετάνοια δίνει αἰσιοδοξία στὶς ἀδύνατες ψυχές. Ἀνασύρει, ἐνισχύει, στηρίζει, ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία.

—Πολλοὶ χριστιανοί, εἶπα στὸ Γέροντα, ταλαιπωροῦνται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία μήπως ὁ Θεὸς δὲν ἔχει συγχωρήσει τὶς ἀμαρτίες τους, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχουν μετανοήσει καὶ τὶς ἔχουν ἐξομολογηθεῖ. Νομίζουν ὅτι ὅσο πιὸ μεγάλη εἶναι ἡ ἀμαρτία τους, τόσο περισσότερος χρόνος ἀπαιτεῖται γιὰ τὴ μετάνοια.

—Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν ὅτι ἡ ἀμαρτία καὶ ὁ χρόνος τῆς μετανοίας δὲν εἶναι ποσὰ ἀνάλογα. Ὅταν ἡ μετάνοια εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἡ ἀπόφαση γιὰ νέα ζωὴ σταθερὴ, ὁ χρόνος τῆς μετανοίας λιγοστεύει. Ὁ Θεὸς εἶναι φιλόανθρωπος καὶ συγχωρεῖ ἀμέσως τὶς ἀμαρτίες μας. Ὁ ὅσιος Ποιμένας μᾶς ἔχει διδάξει κάτι σχετικὸ: Κάποτε πῆγε ἓνας ἀρχάριος καὶ τοῦ εἶπε:

—Ἐπεσα σὲ μεγάλο σφάλμα, ἀββᾶ καὶ θέλω τουλάχιστον τρία χρόνια νὰ μετανοήσω.

—Εἶναι πολλὰ, τοῦ εἶπε ὁ ὅσιος.

—Εἶναι ἀρκετοὶ τρεῖς μῆνες, τότε;

—Καὶ τόσο εἶναι πολύ, ἀποκρίθηκε ὁ ὄσιος. Ἐγὼ σοῦ λέω πῶς, ἂν μετανοήσεις εἰλικρινὰ καὶ δὲν ἐπαναλάβεις τὸ ἴδιο σφάλμα, σὲ τρεῖς μέρες σὲ δέχεται ὁ Θεός.

—Ἡ μετάνοια, συνέχισε ὁ Γέροντας, λεπτύνει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν εὐαισθητοποιεῖ. Ἀρχίζει ὁ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος νὰ ἐρευνᾶει τὸ παρελθόν του καὶ νὰ τὸν ἀπασχολοῦν ἐκεῖνοι ποὺ παλιότερα εἶχαν σκανδαλισθεῖ ἀπ' τὸν ἁμαρτωλό του βίον. Τί πρέπει νὰ κάνει γι' αὐτούς. Ὑπάρχει κίνδυνος ὁ διάβολος νὰ στήσει κάποια παγίδα γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὸ δρόμο τῆς μετάνοιας. Ἐνῶ μᾶς φαίνεται λογικὸ κι ἐπιβεβλημένο ν' ἀσχολούμαστε με τοὺς σκανδαλισθέντες ἀπὸ μᾶς ἀδελφούς, νομίζω ὅτι αὐτὴ ἢ πνευματικὴ, ἢ ποῦμε, ἔγνοια, δὲν εἶναι ἀπαραίτητη, ἐφ' ὅσον ἡ δική μας μετάνοια ὅπωςδήποτε θὰ ὠφελήσει τοὺς ἀδελφούς. Ἄς θυμηθοῦμε λίγο τὸ διάκονο ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ἁμαρτήσῃ στὸ μοναστήρι κι ἔγινε μεγάλο σκάνδαλο. Σύμφωνα με τὸ Γεροντικὸ ἀποσύρθηκε σὲ κάποιο γέροντα, ὁ ὁποῖος τὸν δέχτηκε καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ κρυφτεῖ σὲ μιὰ σκοτεινὴ κρυψώνα γιὰ νὰ μετανοήσῃ. Κανένας δὲ γνώριζε ποὺ βρισκόταν ὁ διάκονος. Ἐκεῖ μὲ αὐστηρὴ νηστεία «μετενόησε γνησίως τῷ Θεῷ πενθῶν τὴν ἁμαρτίαν διηνεκῶς». Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ συνέβη ἓνα ἀνησυχητικὸ φαινόμενο στὸ Νεῖλο ποταμό. Δὲν ἔγιναν οἱ συνηθισμένες πλημμύρες κατὰ τίς ὁποῖες ἡ στάθμη τοῦ νεροῦ ἀνεβαίνει μερικὰ μέτρα καὶ ποτίζονται οἱ καλλιέργειες τῆς Αἰγύπτου. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀνησύχησε ὅλους καὶ φυσικὰ καὶ τοὺς μονάζοντες, οἱ ὁποῖοι μὲ προσευχὲς καὶ λιτανεῖες ζητοῦσαν ἀπὸ τὸ Θεὸ βοήθεια. Τότε ἀπεκαλύφθη σ' ἓνα ἅγιο γέροντα ὅτι ἂν δὲ βγεῖ ἀπὸ τὸν κρυψώνα τοῦ ὁ μοναχὸς ποὺ εἶχε ἁμαρτήσῃ, δὲν πρόκειται ν' ἀνεβοῦν τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ. Τοῦ γνωστοποιήθηκε μάλιστα καὶ ὁ τόπος στὸν ὁποῖο βρισκόταν ὁ διάκονος. Οἱ πατέρες ἀνάγκασαν τὸ διάκονο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν τόπο τῆς μετάνοιάς του καὶ νὰ προσευχηθεῖ γιὰ νὰ πλημμυρίσουν τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ. Οἱ θεοπειθεῖς προσευχὲς τοῦ διακόνου ἔφεραν τὰ ἄφθονα νερὰ καὶ ποτίστηκε ὁλόκληρη ἡ

περιοχή. «Καὶ οἱ σκανδαλισθέντες πρότερον, πολλῶ μάλ-
λον ὠφελήθησαν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐδόξασαν τὸν
Θεόν».

Τὸ ἀπόγευμα συνεχίσαμε τὴ συζήτησή μας γιὰ τὴ
μετάνοια. Ὁ Γέροντας εἶπε ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι με-
τάνοιας καὶ παρεκάλεσε τὸν Πανάρετο νὰ μᾶς διηγηθεῖ κά-
τι σχετικὸ ἀπὸ τὸν Εὐεργετικόν. Ἐκεῖνος ἄρχισε τὴ διήγηση:

Δυὸ μοναχοὶ πολεμήθηκαν ἀπὸ τὸ δαίμονα τῆς πορ-
νείας, ἐγκατέλειψαν τὸν τόπο τῆς ἀσκησῆς τους «καὶ ἔλα-
βον γυναίκα». Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρὸς, ὅταν συναντή-
θηκαν οἱ πρῶην χοναχοὶ καὶ ἀντάλλαξαν τὶς πικρὲς ἐμπει-
ρίες ποὺ εἶχαν ἀποκτήσει. Συναισθάνθηκαν τὸ μεγάλο τους
ἀμάρτημα καὶ φοβούμενοι τὸ αἰώνιο πῦρ τῆς κολάσεως ἀπε-
φάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν ἔρημο γιὰ νὰ μετανοήσουν.
Ἐκεῖ οἱ γέροντες τοὺς δέχτηκαν καὶ τοὺς διέταξαν νὰ πα-
ραμείνουν κλεισμένοι στὰ κελιά τους ἕνα ὀλόκληρο χρόνο
μὲ μοναδικὴ τροφή ψωμὶ καὶ νερό.

Στὸ χρόνο αὐτὸ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς μετάνοιας οἱ δυὸ
μοναχοί, παρόλο ποὺ ἔμοιαζαν στὴ μορφή, ἔγιναν ἐντελῶς
διαφορετικοί. Ὁ ἕνας ἔγινε ὠχρὸς καὶ ἀδυνατίσει πολύ, ἐνῶ
ὁ ἄλλος ἦταν ἀκμαῖος καὶ χαρούμενος. Οἱ γέροντες θαύμα-
σαν, ὅταν τοὺς εἶδαν. Δὲν μπορούσαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ φαι-
νόμενο. Πῶς ἔχουν τόση διαφορὰ στὸ πρόσωπο, ἀφοῦ καὶ οἱ
δυὸ ἐπὶ ἕνα χρόνο ἔζησαν κάτω ἀπὸ ἴδιες συνθῆκες, μὲ τὴν
ἴδια τροφή καὶ τὴν ἴδια ἀσκηση;

Ῥώτησαν πρῶτα τὸν ἀδύνατο μοναχὸ νὰ τοὺς πεῖ ποιά
ἦταν ἡ μυστικὴ συνομιλία μὲ τοὺς λογισμοὺς του κατὰ τὴ
διάρκεια ποὺ ἦταν κλεισμένος στὸ κελί του. Ἐκεῖνος ἀπάν-
τησε: Σκεφτόμουν συνέχεια τὶς ἀμαρτίες ποὺ διέπραξα καὶ
τὴν κόλαση στὴν ὁποία ἐπρόκειτο νὰ βρεθῶ μετὰ τὸ θάνα-
το. Ἀπ' τὸ φόβο αὐτὸ τῆς αἰώνιας τιμωρίας κόλλησε τὸ
δέρμα μου στὰ ὀστά μου.

Τὴν ἴδια ἐρώτηση ἀπηύθυναν οἱ γέροντες καὶ στὸν
ἄλλο μοναχό, ποὺ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς του ἦταν

έντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ πρώτου. Καὶ ἡ ἀπάντησις ἦταν: Ἐγὼ εὐχαριστοῦσα τὸ Θεό, γιατί δὲ μὲ ἄφησε νὰ περῶ στὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου καὶ τὴν κόλαση καὶ μ' ἔφερε πάλι σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀγγελικὴ πολιτεία. Θυμώμουνα διαρκῶς τὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη Του καὶ ζοῦσα μὲ πνευματικὴ χαρά.

Οἱ γέροντες ἄκουσαν τίς δύο διαφορετικὲς ἐξηγήσεις τῶν ἀδελφῶν καὶ εἶπαν ὅτι ἡ μετάνοιά τους ἔχει τὴν ἴδια ἀξία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

—Ἐδῶ ἔχουμε δύο τρόπους μετανοίας, εἶπε ὁ Γέροντας. Δύο πνευματικὸς δρόμους ποὺ κατέληξαν στὸ ἴδιο ποδούμενο σημεῖο. Ὁ ἓνας εἶναι δρόμος θλίψεως καὶ δακρύων. Ὁ ἄλλος εἶναι δρόμος εὐχαριστίας καὶ χαρᾶς. Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς μᾶς δείχνει τοὺς δρόμους αὐτοὺς γιὰ νὰ διαλέξουμε ἐκεῖνον ποὺ μᾶς ταιριάζει. Δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἴδιοι. Ὑπάρχουν εὐαίσθητοι, περισσότερο εὐαίσθητοι καὶ ὑπερευαίσθητοι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία τους διαλέγουν τὸν τρόπο μετάνοιας. Θαυμάζουμε στὴν περίπτωσιν τῶν δύο μοναχῶν τὴν πνευματικὴ τους ἐλευθερία ποὺ ἀναπτύχθηκε μετὰ ἀπὸ τὸν ἐκούσιο ἐγκλεισμό τους στὰ κελιά καὶ τὴ στέρξη σχεδὸν ὅλων τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἡ σωματικὴ τους ἀσκησις ἦταν προϋπόθεσις τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας τους.

—Νομίζω, Γέροντα, ὅτι μιὰ καὶ μιλάμε γιὰ τὴ μετάνοια εἶναι ἀναγκαῖο νὰ θίξουμε καὶ τὸ θέμα τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρύων. Παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ συγκινεῖ ἰδιαίτερα τοὺς θρησκευομένους τῆς ἐποχῆς μας.

—Πρέπει, πάτερ μου, ν' ἀναφερθοῦμε καὶ σ' αὐτό. Λοιπόν, ἡ πνευματικὴ ἐργασία τοῦ πένθους ἀρχίζει μὲ τὴν αὐτογνωσία. Ὁ ἄνθρωπος μόλις μπεῖ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ, αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός. Ἐρευνάει τὸ παρελθόν του καὶ πικραίνεται. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο μπαίνουν τὰ σταθερὰ θεμέλια τῆς καλῆς ἀλλοίωσης ποὺ θ' ἀκολουθήσει. Ὁ σπόρος τοῦ πένθους δουλεύει μυστικὰ στὸν ἄγρον τῆς ψυχῆς καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐνισχυόμενος καὶ ἀπὸ τὴ

Δεία χάρη, πλησιάζει ὄλο καὶ περισσότερο τὸ Θεό. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζει καὶ τὶς γνῶμες τῶν Πατέρων γιὰ νὰ προφυλαχτεῖ ἀπὸ διαφορες ὑπερβολές καὶ πλάνες. Θὰ μοῦ συγχωρέσεις, πάτερ, τὸ μονόλογο τούτη τῇ φορά.

— Ἐπιβάλλεται, Γέροντα, ὁ μονόλογος ἀφοῦ δὲν ἔχω τίποτε νὰ συμπληρώσω. Δυστυχῶς τὸ κατὰ Θεὸν πένθος δὲν εἶναι δικό μου γνώρισμα καὶ γι' αὐτὸ σιωπῶ.

— Ὁ φόβος τῆς αἰώνιας κόλασης φέρνει κατάνυξη στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ψυχὴ του κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴ δίψα τοῦ Θεοῦ καὶ «δάκρυσιν ἑαυτὴν κατατήκει». Τὰ δάκρυα αὐτὰ καθαρίζουν τὶς πνευματικὲς αἰσθήσεις καὶ μεταθέτουν τὰ ἐνδιαφέροντά του πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἀρχίζει ἡ ψυχὴ του νὰ θερμαίνεται ἀπὸ τὸν πόθο τῆς οὐράνιας χαρᾶς, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος. Ἀπὸ τὸ φόβο τῆς καταδίκης περνάει στὴν ἱερὴ ἀνυπομονησία, πότε δηλ. θὰ φτάσει στὴ μέλλουσα πόλη ποὺ εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τῆς σφοδρῆς ἐπιθυμίας του. Τὰ δάκρυα ποὺ συνοδεύουν αὐτὸν τὸν πόθο εἶναι διαφορετικά. Δὲν περιέχουν δειλία καὶ πικρία. Ὑπάρχει πένθος καὶ χαρὰ μαζί. Ἡ ψυχὴ ἐντείνει τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ δυναμώνεται ἡ πίστη ὅτι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς θὰ τὴν ἐλεήσει.

Ὁ ἀββὰς Ἰσαὰκ λέγει ὅτι ὑπάρχουν δάκρυα ποὺ καΐνε καὶ δάκρυα ποὺ δροσίζουν. Τὰ πρῶτα ἔχουν αἰτία τὸ φόβο, τὰ δεύτερα τὴν ἀγάπη. Τὰ πρῶτα λοιπόν, αὐτὰ δηλ. ποὺ τρέχουν λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν, ξεραίνουν τὸ σῶμα καὶ καΐνε, προκαλώντας ψυχικὸ πόνο. Ἐνῶ τὰ δεύτερα, ποὺ ἀκολουθοῦν, προκαλοῦν πνευματικὴ ἡδονή. Γιὰ ν' ἀποκτήσει κανεὶς αὐτὰ τὰ δάκρυα, ποὺ «δυναμώνουν καὶ περιθάλλουν τὸ σῶμα καὶ ἀλλοιώνουν τὸ πρόσωπο» τοῦ πενθοῦντος, πρέπει νὰ χύσει προηγουμένως τὰ δάκρυα τῆς μετάνοιας. Ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει.

Πολλές φορές ἐξωτερικοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει στὴν ἐργασία τοῦ πένθους. Ἐνας γέροντας ἔλεγε ὅτι ἐκεῖνος ποὺ βρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀποκτάει τὸ πένθος μόνον ὅταν κό-

βει τὸ δέλημά του καὶ δὲν προσέχει τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ συμμαζεύεται ὁ νοῦς του καὶ γεννιέται στὴν καρδιά ἢ κατὰ Θεὸν λύπη, ἢ ὁποῖα φέρνει τὰ δάκρυα. Προηγεῖται τὸ πένθος καὶ ἀκολουθοῦν τὰ δάκρυα.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ σκέφτεται συχνὰ τὶς ἁμαρτίες του, τὴν κόλαση, τὸν τάφο κι ἐκείνους ποὺ ἔζησαν πιὸ παλιά. Αὐτὲς οἱ σκέψεις θὰ τοῦ φέρνουν κατάνυξη, ὅταν φυσικὰ ἡσυχάζει. Γιατὶ μιὰ τέτοια καταφυκτικὴ σκέψη, ὅταν δὲ χρονίσει στὸ νοῦ, ἀλλ' ἀμέσως τὴ διαδεχτεῖ ἄλλη ποὺ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὶς βιοτικὲς ἀνάγκες, δὲ βοηθάει στὴ διατήρηση ἢ αὔξηση τοῦ πένθους. Δίνει ἀπλῶς ἓνα στιγμιαῖο ἐρέθισμα καὶ τίποτε περισσότερο. Χρειάζεται μιὰ ἀδιάκοπη πρακτικὴ γιὰ νὰ διατηρεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν κατάνυξη στὴν καρδιά του. Ὁ ἀββᾶς Λογγίνος ἔλεγε σχετικᾶ: «Ἡ νηστεία ταπεινώνει τὸ σῶμα, ἡ ἀγρυπνία καθαρίζει τὸ νοῦ. Ἡ ἡσυχία γεννᾷ τὸ πένθος, τὸ πένθος βαπτίζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες». Ὁ ἴδιος δοκίμαζε μεγάλη κατάνυξη στὴν εὐχὴ καὶ τὴν ψαλμωδία. Ὅταν κάποτε τὸν ρώτησε ἓνας μαθητὴς του ἂν εἶναι πνευματικὸς κανόνας γιὰ ἓνα μοναχὸ τὸ νὰ κλαίει συνεχῶς στὶς προσευχὲς του, ἀπάντησε: «Ναί, παιδί μου, αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας ποὺ θέλει ἀπὸ μᾶς ὁ Θεὸς στὴν παρούσα ζωὴ. Διότι ἀπ' τὴν ἀρχὴ δὲ δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο νὰ πενθεῖ ἀλλὰ νὰ χαίρεται, νὰ εὐχαριστεῖται καὶ νὰ δοξάζει τὸ Θεὸ μὲ καθαρότητα καὶ χωρὶς ἁμαρτία, ὅπως οἱ ἄγγελοι. Ἀπὸ τότε ὅμως ποὺ ἔπεσε στὴν ἁμαρτία, ἔχει ἀνάγκη ἀπ' τὸν κλαυθμὸ».

Ὁ ἀββᾶς Ποιμένας κάποτε εἶχε πέσει σ' ἔκσταση κι ἔκλαιγε. Τὸν εἶδε ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ καὶ τὸν ρώτησε νὰ τοῦ πεῖ ποῦ ἦταν. Ὁ θεοφόρος γέροντας ἀπάντησε: Ὁ λογισμὸς μου βρισκόταν κοντὰ στὸ σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος, ὅπου στεκόταν ἡ Παναγία κι ἔκλαιγε. Καὶ ἤθελα πάντοτε ἔτσι νὰ κλαίω, μὲ τὸν ἴδιο πόνο τῆς Παναγίας γιὰ τὸν ἐσταυρωμένο Υἱό της.

Ἐκεῖνος ποὺ πενθεῖ εἶναι προσεκτικὸς στὴ ζωὴ του. Ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας ἀναφέρει μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα «τοῦ ἀλη-

θῶς πενθούντος», πού θεωρῶ χρήσιμα νὰ τ' ἀναφέρω γιὰ νὰ γίνεи κατανοητὸ τὸ θέμα μας. Ἀπομακρύνει τὸ νοῦ του καὶ τὶς αἰσθήσεις του ἀπ' ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἢ συμβαίνουν γύρω του. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο διατηρεῖ ἀπερίσπαστη τὴν προσευχή του καὶ ἀσχολεῖται ἀποκλειστικὰ μὲ τὶς ἁμαρτίες του. Δὲν κρίνει τὸν πλησίον, δὲν ἀνταποδίδει τὰ ἴσα σ' ἐκεῖνον πού τοῦ κάνει κακὸ καὶ δὲν λυπᾶται γιὰ ὅσα ἔγιναν ἀπὸ τὸ συγκάτοικό του χωρὶς τὴ γνώμη του. Δὲν ἐκφέρει κρίση γιὰ κάποιον, δὲ στενοχωρεῖται ὅταν τὸν ντροπιάζουν ἢ τὸν παραβλέπουν, δὲν παραδέχεται τοὺς ἐπαινετικούς λόγους, οὔτε καὶ ἐπιδιώκει τὴ φιλία τῶν ἐπισήμων κοσμικῶν ἀνθρώπων. Τέλος δὲ θέλει νὰ ἐπιβάλλει τὴ γνώμη του, ἔστω καὶ ἂν εἶναι σωστή.

Τηρώντας ὅλα τὰ παραπάνω ὁ πενθῶν χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ ἡσυχάζει, γιὰτὶ ὑπάρχουν οἱ ποικίλες μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου. Μπορεῖ π.χ. νὰ τοῦ δημιουργήσει ἀγωνία θυμίζοντάς του κάποια ἐργασία πού ἐκρεμεῖ ἢ ὅτι πρέπει νὰ συναντηθεῖ μὲ πρόσωπο πού ἔχει σχέση μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά του, ἢ ἀκόμη νὰ τοῦ προκαλέσει θυμὸ μὲ ἕναν ὀξύ λογισμό. Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὁ σκοπὸς του εἶναι ἕνας: νὰ τοῦ ἐξαφανίσει τὴν κατάνυξη καὶ νὰ τοῦ στερήσει τὴ γλυκύτητα τοῦ πένθους.

Ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι τὸ πένθος « εἶναι ἕνας μικρὸς λύχνος πού τὸν ἀνάβεις καὶ ἂν δὲν τὸν σκεπάσεις προσεκτικὰ, σύντομα σβήνει καὶ χάνεται ». Οἱ γέροντες λένε ὅτι τὰ πολλὰ φαγητά, ὁ ὕπνος, ἡ πολυλογία καὶ γενικὰ ἡ ἀνάπαυση τῆς σάρκας ἐκδιώκουν τὸ πένθος.

Ἐνας γέροντας ἔλεγε ὅτι τὰ δάκρυα μοιάζουν μὲ τὴ βροχή. Ἔρχονται κατὰ περιόδους καὶ ποτίζουν τὴν καρδιά. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὰ προκαλεῖ ὁ ἄνθρωπος ὅποτε θέλει. Τυχαίνει νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ γεννιέται στὴν ψυχὴ του τὸ πένθος, ἐνῶ ὅταν σηκώνεται γιὰ προσευχὴ νὰ διαλύεται. Ὑπάρχουν διάφορες αἰτίες γι' αὐτὲς τὶς ἀλλαγές πού συμ-

βαίνουν. Ἴσως ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν ἔχει φτάσει στὴν χωρὶς περισπασμούς προσευχή, ἴσως νὰ κινδυνεύει ἀπ' τὸν ἐγωισμό πὼς τάχα μόνος του πετυχαίνει τὸ πένθος, ἀγνοώντας τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς τοῦ τὸ ἀφαιρεῖ, ἀπὸ ἀγάπη, γιὰ νὰ τὸν ταπεινώσει.

Ὅμως τὸ θέμα δὲν ἐξαντλήθηκε. Ἔχει κι ἄλλες πτυχές. Ἀνέφερα ἀπλῶς μερικὲς γνώμες τῶν Πατέρων ἀπ' τὶς ὁποῖες συμπεραίνει κανεὶς ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ πένθους εἶναι ἀναγκαία στὴν πνευματικὴ ζωὴ, ὅταν μάλιστα ἐπαληθεύεται ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ:

«Κύριε, μιὰ ὥρα μετανοῶ
καὶ δύο σὲ παροργίζω».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΔ΄

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

Οί λογισμοί είναι τὸ μεγάλο ἔμπόδιο στὴν πνευματικὴ ζωή. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιβάλλεται νὰ μάθει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ τοὺς ἀντιμετωπίζει κάθε φορά. Τί είναι ὅμως οἱ λογισμοί; Ἐνας σύγχρονος κληρικός λέγει ὅτι δὲν είναι «ἀπλῶς οἱ σκέψεις, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰκόνες καὶ οἱ παραστάσεις κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑπάρχουν καὶ οἱ κατάλληλες κάθε φορά σκέψεις. Οἱ εἰκόνες μαζί μὲ τὶς σκέψεις λέγονται λογισμοί».

Οἱ λογισμοὶ ζωγραφίζουν στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου διάφορες παραστάσεις γιὰ νὰ τὸν παρασύρουν στὴν ἁμαρτία. Ρίχνουν τοὺς σπόρους τῆς ἁμαρτίας στὸ πνευματικὸ χωράφι. Ἄν ἀντιμετωπισθοῦν σωστά, δὲ θὰ φυτρώσουν καὶ ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος δὲν ὀδηγεῖται στὴ διάπραξη τῆς ἁμαρτίας. Κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δέχεται τοὺς λογισμοὺς διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ διὰ τῆς μνήμης. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς δρόμους δέχεται ὁ νοῦς τὰ ἔμπαθῆ νοήματα. Πρώτησα τὸ Γέροντα νὰ μοῦ ἐξηγήσει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἓνα πράγμα γίνεται ἀφορμὴ νὰ αἰχμαλωτιστεῖ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ διαφόρους λογισμούς.

— Ἄς πῶ ἓνα παράδειγμα. Ἔχουμε λοιπὸν τὸ χρυσό, τὸ πολύτιμο μέταλλο. Τὸν βλέπει ὁ φιλάργυρος καὶ τοῦ ἔρχεται ὁ λογισμὸς τῶν χρυσῶν νομισμάτων, ὁ λογισμὸς τῆς κλοπῆς, τῆς ἀξιοποίησης τοῦ πλούτου, τῆς εὐτυχέστερης ζωῆς, τοῦ πολυτελοῦς σπιτιοῦ ποὺ θ' ἀποκτήσει, τοῦ σύγχρονου αὐτοκίνητου ποὺ θὰ ἀγοράσει καὶ γενικὰ ἄπειροι λογισμοὶ ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ χρυσό. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου κυριολεκτικὰ πολιορκεῖται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ χάνει τὴ γαλήνη του. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ προσέχει, νὰ μὴ παρα-

Ὁ Ἅγιος Ἐφραϊμ ὁ Σύρος

σύρεται σὲ προσεκτικὴ μελέτη τῶν λογισμῶν. Ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος λέγει «ὅτι ἐὰν ὁ πονηρὸς εἰσέλθῃ στὴν ψυχὴ, ἀρχίζει νὰ γλυκαίνει τὴν αἴσθησιν τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἐνασχόλησιν στὴν πονηρὴ μελέτη, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐκδιωχθεῖ μ' ἐπίμονη εὐχὴ καὶ θερμὰ δάκρυα, ἀποβαίνει γιὰ τὴν ψυχὴ παγίδα θανατηφόρα».

Ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς δὲν μπορούμε ν' ἀπαλλαγούμε ὀριστικά. Πάντα θὰ μᾶς ἐνοχλοῦν. Ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐμποδίσουμε τὰ πούλια νὰ πετοῦν πάνω ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ἔτσι δὲν μπορούμε νὰ φράξουμε τὸ δρόμο στοὺς ποικίλους λογισμοὺς. Ὁ ἀββὰς Μωυσῆς ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ ἐνοχληθεῖ ὁ νοῦς, ἀπὸ αἰσχρὲς σκέψεις. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως εἶναι ἐκεῖνος πού τις ἀπορρίπτει ἢ τις δέχεται.

Ἡ ἐπινόηση τῆς διάνοιας εἶναι ἔργο ἐλεύθερης προαίρεσης καὶ ἀγρυπνῆς φροντίδας τοῦ καθενός. Ἀπαιτεῖ ὑπομονή, ἀντοχή, πείρα καὶ παρηγορία ἀπὸ ἄλλους ἀδελφούς. Ἡ μελέτη τοῦ Γεροντικοῦ εἶναι ἀναγκαία. Ἀποκτάει κανεὶς «πείρα» σχετικὴ μὲ τὸν ἀόρατο πόλεμο τῶν λογισμῶν καὶ τὴν ἀντιμετώπισή τους. Θυμᾶμαι πρόχειρα δυὸ τρεῖς διηγήσεις ἀπὸ τὸ Γεροντικὸ πού τις θεωρῶ χρήσιμες στὸ θέμα μας.

Ὁ ἀββὰς Ποιμένας, ὅταν τὸ ρώτησε κάποιος γιὰ τις ἐπιθέσεις τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, εἶπε: Μὴν ἀνησυχεῖς γιὰ τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς. Σκέψου ἓνα κοφίνι γεμάτο βρεγμένα ροῦχα. Ἄν ἀφήσουμε γιὰ πολὺ χρόνον τὰ ροῦχα μέσα στὸ κοφίνι, ἀσφαλῶς θὰ σαπίσουν. Τὸ ἴδιο θὰ συμβεῖ καὶ μὲ τοὺς λογισμοὺς. Ἄν δὲν τοὺς μετατρέψουμε σὲ συγκεκριμένες πράξεις, θὰ ἐξαφανιστοῦν μόνοι τους μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου.

Ὁ ἀββὰς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς διηγόταν τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά, σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπιζε τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς: Στὴν προσπάθειά μου ν' ἀποκρούσω τοὺς κακοὺς λογισμοὺς μοιάζω μὲ ἄνθρωπο πού κάθεται κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο δέντρο καὶ βλέπει μὲ ἀγω-

νία νὰ ἔρχονται καταπάνω του πολλά θηρία καὶ ἔρπετά. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τὸν ὁποῖο παρομοιάζω τὸν ἑαυτό μου, ὅταν δὲν μπορέσει νὰ τ' ἀντιμετωπίσει, τρέχει ἀμέσως καὶ ἀναρριχᾶται πάνω στὸ δέντρο καὶ σώζεται. Ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ μένα. Κάθομαι στὸ κελί μου καὶ παρατηρῶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ποὺ μοῦ ἐπιτίθενται. Ὄταν φτάσω στὸ σημεῖο νὰ μὴ μπορῶ ν' ἀντεπεξέλθω στὶς ἐπιθέσεις τους, καταφεύγω στὸ Θεὸ μὲ τὴν προσευχὴ καὶ σώζομαι ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν λογισμῶν χρειάζεται ὑπομονή. Σιγὰ σιγὰ ἐξασθενίζουν καὶ ἐξαφανίζονται. Ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν. Ὄταν βρέξει δυνατά, γεμίζουν οἱ κοίτες ἀπὸ τὰ θολὰ νερὰ καὶ ὅσο περνοῦν οἱ ὥρες καὶ σταματῆσει ἡ βροχὴ, καθαρίζουν καὶ ἡρεμοῦν. Ἄς πῶ κι ἓνα ἄλλο παράδειγμα: Μετὰ ἀπὸ τὸν τρύγο οἱ ἀμπελουργοὶ πατοῦν τὰ σταφύλια καὶ τὰ βάζουν στὰ βαρέλια. Ἐκεῖ ἀρχίζουν νὰ βράζουν. Ἡ ζύμωση ποὺ γίνεται προκαλεῖ τὸ βρασμὸ καὶ μεταβάλλεται ὁ μοῦστος σὲ κρασί. Μετὰ τὴ ζύμωση ὅλα ἡσυχάζουν. Τὸ κρασί μένει ἀκίνητο καὶ καθαρίζει. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς λογισμοὺς. Σφοδροὶ καὶ ταραχοποιοὶ στὴν ἀρχή. Μετὰ ὑποχωροῦν, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνοίξει συζήτηση μαζί τους.

Ὁ ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος ἐπίσης ἀναφέρει ἓνα ἄλλο παράδειγμα γιὰ νὰ δείξει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅσο εἶναι ἐμπαθὴς θὰ δέχεται συνεχεῖς ἐπιθέσεις λογισμῶν. Ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ φτάνουν στὴν ἀπάθεια καὶ ἐλευθερώνονται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς. Οἱ πολλοὶ πολιορκοῦνται μέρα καὶ νύχτα ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, ὅπως τὸ νησὶ ποὺ βρίσκεται στὴ μέση τῆς θάλασσας καὶ δέχεται τὰ συνεχῆ χτυπήματα τῶν κυμάτων. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ σταματήσουν, τ' ἀποκρούει ὅμως στὶς ἀκτὲς του καὶ τὰ ἀντικτυπᾷ. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνει καὶ ὁ πνευματικὸς ἀγωνιστής, νὰ ἐμποδίζει τοὺς λογισμοὺς γιὰ νὰ μὴ εἰσέλθουν στὴν ψυχὴ του. Φυσικὰ ὅσο θὰ νεκρώνει τὰ πάθη του, τόσο θ' ἀραιώνουν οἱ λογισμοὶ καὶ θὰ γαληνεύει ὁ νοῦς του.

—Γέροντα, τὰ ὅσα εἶπες γιὰ τοὺς λογισμοὺς μὲ συγκί-

νησαν ιδιαίτερα. Μὲ λύπη μου ὁμως σοῦ λέω ὅτι αὔριο πρέπει νὰ ἐπιστρέψω στὸν κόσμο. Ἡ ἱερὴ μου ἀποδημία τελειώνει. Οἱ λίγες ὥρες ποὺ ἀπομένουν δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ συζητήσουμε ὅλα τὰ θέματα ποὺ μ' ἐνδιαφέρουν. Θὰ ἤθελα ν' ἀναφερθοῦμε στὴν ἀρετὴ τῆς ἀνεξικακίας, ποὺ εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀγάπης καὶ στὴν ὑπομονή, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸ θεμέλιο. Δὲν γνωρίζω ἂν τὸ ἀπόγευμα θὰ ἔχουμε εὐκαιρία.

—Στὴ διάθεσή σου, ἀδελφέ, καὶ τὸ ἀπόγευμα καὶ αὔριο.

Διαβάσαμε τὸν ἑσπερινὸ μὲ κατάνυξη. Εἶχα μιὰ ιδιαίτερη συγκίνηση. Ἦταν γιὰ μένα ὁ τελευταῖος ἑσπερινὸς σὲ τοῦτο τὸ Περιβολάκι τῆς Παναγίας. Ἦθελα νὰ μὴ περάσουν γρήγορα οἱ ὑπόλοιπες ὥρες. Νὰ σταματήσει τὸ ρολόι μου.

Μὲ τὸ Γέροντα καθίσαμε σ' ἓνα πεζούλι ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Ἀρχισα τὴν κουβέντα μὲ τὸ λόγο τοῦ ὁσίου Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὅτι ἡ ἀνεξικακία εἶναι ὁ σύντομος δρόμος γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας.

—Τὸ ἴδιο περίπου ἀναφέρεται καὶ στὴν Κυριακὴ προσευχή, συμπλήρωσε ὁ Γέροντας.

—Ναί, παρακαλοῦμε τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα μας νὰ μᾶς συγχωρήσει τὶς ἁμαρτίες, ὅπως κι ἐμεῖς συγχωροῦμε ἐκείνους ποὺ μᾶς ἔχουν ἀδικήσει. Αὐτὸ βέβαια εὐκόλα τὸ λέμε. Χωρὶς συναίσθηση διαβεβαιώνουμε τὸ Θεὸ ὅτι «ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Στὴν πραγματικότητα ὁμως δὲν εἴμαστε ἀνεξίκακοι, δὲν ἀνεχόμαστε τὰ κακὰ καὶ τὶς ἐνοχλήσεις ποὺ μᾶς προκαλοῦν οἱ ἄλλοι, δὲν δείχνουμε ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία.

—Μὰ γι' αὐτό, πάτερ μου, δὲ συγχωρεῖ καὶ ὁ Θεὸς τὰ δικά μας παραπτώματα. Ἐκεῖνοι ποὺ δὲ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ πνευματικὴ ζωὴ, φυσικὸ εἶναι νὰ μὴν παραδέχονται τὴν ἀνεξικακία. Τοὺς εἶναι ἀδιανόητο ν' ἀνεχθοῦν τὸν ἀδελφὸ ποὺ τοὺς ἀδίκησε. Ἀγριεύουν, ἐκστομίζουν φοβερὰ λόγια, προσφεύγουν στὰ δικαστήρια. Δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν

τί σημαίνει ανεξικακία και πόσο αποτελεσματικά λύνει τις διαφορές τήν ίδια στιγμή που παρουσιάζονται. Πολλές φορές μάλιστα οδηγεί στη σωτηρία τους ανθρώπους που αδικούν. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέσω τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων θαυματουργεῖ. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ στὶς διηγήσεις που ἀναφέρουν τὰ Γεροντικά. Ἄς θυμηθοῦμε ἐκεῖνον τὸν ἐρημίτη που μιὰ νύχτα παρουσιάστηκαν κλέφτες γιὰ νὰ τοῦ πάρουν τὰ πράγματα που εἶχε στὸ κελί του. Δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του καὶ τοὺς ἄφησε νὰ πάρουν ὅ,τι ἤθελαν. Σὲ λίγα λεπτὰ ἄδειασαν τὴ φτωχικὴ καλύβη κι ἔφυγαν βιαστικοί. Ἄφησαν ὅμως ἀπὸ ἀπροσεξία ἓνα μικρὸ φλασκί (δοχεῖο ἀπὸ ἀπεξηραμένο καρπὸ κολοκύνθης), που ἦταν κρεμασμένο ἀπὸ τὸ δοκάρι. Ὁ ανεξικακὸς ἐρημίτης τὸ ξεκρέμασε γρήγορα καὶ τρέχοντας πίσω ἀπὸ τοὺς ληστὲς φώναζε: «Γυρίστε πίσω, ἀδελφοί, νὰ πάρετε καὶ τοῦτο», δείχνοντάς τους τὸ μικρὸ φλασκί. Ἐκεῖνοι παραξενεύτηκαν καὶ γύρισαν πίσω, ὄχι γιὰ νὰ πάρουν τὸ φλασκί, ἀλλὰ γιὰ νὰ βάλουν μετάνοια καὶ νὰ ἐπιστρέψουν ὅλα τὰ πράγματα. Κατάλαβαν ὅτι ὁ ἐρημίτης ἦταν πραγματικὰ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ανεξικακία εἶναι ἀρετὴ τῶν προοδευμένων στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἀνθρώπων. Ὅσοι τὴν ἀπέκτησαν μοιάζουν μὲ τὸν Ἰησοῦ. Ἀδικοῦνται καὶ συγχωροῦν. Δὲν ἀντιδροῦν γιὰ νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, ὅπως συνήθως κάνουν οἱ πολλοί. Ἀνέχονται καταστάσεις δύσκολες καὶ ἀνυπόφορες κάποτε, γιὰτὶ ὅλα τὰ βλέπουν καὶ τὰ ἐξηγοῦν πνευματικά. Δὲν εἶναι ριζωμένοι στὴ γῆ. Ἐχουν στραμμένα τὰ μάτια τους στὸ Θεὸ καὶ ζοῦν μὲ τὴ συναίσθηση ὅτι εἶναι παρεπίδημοι στὴ γῆ. Δὲ λησμονοῦν ἐπίσης ὅτι ἐκεῖνος που δ' ἀποδώσει τὸ δίκαιο εἶναι ὁ Θεός. Γιὰ νὰ καταλάβουμε καλύτερα τί σημαίνει ανεξικακία, ἀναφέρω τρεῖς πατερικὲς διηγήσεις, στὶς ὁποῖες βλέπουμε ανεξικακοὺς ἄνθρωποι ν' ἀνέχονται τοὺς δύστροπους καὶ ἐνοχλητικὸς ἀδελφοὺς ἢ νὰ συνηθίζουν κάποια κατάσταση χωρὶς νὰ γογγίζουν καὶ νὰ ταρασσονται.

Ἐνας μεγάλος γέροντας θέλησε κάποτε νὰ δοκιμά-

σει δυὸ νεοφερμένους μοναχοὺς ποὺ ζοῦσαν σ' ἓνα κελὶ καλλιεργώντας τὸν κῆπο τους. Ὁ γέροντας μπῆκε στὸ μικρὸ τους κῆπο καὶ ἄρχισε νὰ καταστρέφει μὲ τὸ ραβδί του ἓνα ἓνα ὅλα τὰ λαχανικά. Οἱ δυὸ ἀδελφοὶ ἔβλεπαν ἀπὸ τὴ μισάνοιχτη πόρτα τοῦ κελιοῦ τους ἀλλὰ δὲ φανερώθηκαν, ἕως ὅτου τὰ κατέστρεψε σχεδὸν ὅλα. Ὅταν εἶχε μείνει πιά μόνο μιὰ ρίζα καὶ ἦταν ἕτοιμος ὁ γέροντας νὰ τὴ χαλάσει κι αὐτή, βγῆκε ἔξω ὁ νεώτερος μοναχὸς καὶ εἶπε μὲ πολὺ σεβασμό:

— Ἄν εὐλογεῖ ἡ ἀγιοσύνη σου, ἀββά, ἄφησε αὐτὴ τὴ ρίζα γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σὲ φιλοξενήσω.

Ὁ γέροντας εἶδε τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἱκανοποιημένος τὸν φίλησε λέγοντάς του:

— Βλέπω τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ν' ἀναπαύεται σὲ σένα, ἀδελφέ, γιὰ τὴν πολλή σου ἀνεξικακία.

Δὲν ξέρω ἂν ἐμεῖς θὰ μπορούσαμε νὰ δείξουμε τόση ἀνεξικακία σ' ἓναν ποὺ μᾶς κάνει κάποια ζημιὰ. Στὴν περίπτωση τῶν δύο μοναχῶν ἡ ζημιὰ ἦταν σημαντικώτατη, ἀφοῦ μοναδικὴ πηγὴ τροφῆς ἦταν ὁ κῆπος τους. Καὶ ὅμως δὲν ἀνησύχησαν ποὺ τοὺς χάλασε ὁ γέροντας τὰ λαχανικά. Ἡ ἀνεξικακία τους αὐτὴ γιὰ τὴν κοινὴ λογικὴ τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων εἶναι παράλογη. Θεωροῦν καθῆκον τους νὰ προσφύγουν στὴ δικαιοσύνη, νὰ διεκδικήσουν τὰ συμφέροντά τους, νὰ τιμωρήσουν αὐτὸν ποὺ τοὺς ἀδίκησε. Ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν, γιὰτὶ ξεχνᾶμε τὴ χριστιανικὴ μας ιδιότητα ἢ γιὰτὶ συγχέουμε τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα, ποὺ πρέπει νὰ διεξάγουμε ἀκατάπαυστα στὴν καρδιά, μὲ τοὺς ποικίλους ἀγῶνες τῆς ζωῆς, δηλ. τοὺς κοινωνικοὺς, πολιτικοὺς, βιοποριστικοὺς κ.ἄ.

Θαυμαστὴ ἀνεξικακία βλέπουμε καὶ στὸν ἐρημίτη ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ἓνα δύστροπο μαθητὴ. Μακροθυμοῦσε ἐλπίζοντας ὅτι μὲ τὸν καιρὸ θὰ φρονιμέψει. Ὁ ἀνυπάκουος ὅμως μαθητὴς συνέχιζε νὰ δημιουργεῖ προβλήματα στὸ γέροντά του. Μιὰ μέρα τοῦ κλείδωσε τὸ κελαρικὸ ὅπου φύλαγαν τὰ λίγα τρόφιμα ποὺ εἶχαν καὶ κατέβηκε στὴν πόλη χωρὶς νὰ πεῖ σὲ κανέναν τίποτε. Ἐμείνε ἐκεῖ δυὸ ἐβδομάδες. Στὸ διά-

στημα αὐτὸ ὁ γέροντας ἔμεινε νηστικός, γιατί δὲν εὗρισκε κάτι νὰ φάει. Τὸ ἔμαθε ἓνας γείτονάς του καὶ τοῦ πῆγε λίγες μαγειρεμένες φακές. Ὅταν τοῦ εἶπε ὅτι ἄργησε πολὺ ὁ ὑποτακτικός του νὰ γυρίσει, ὁ μακάριος καὶ ἀνεξίκακος γέροντας ἀποκρίθηκε μὲ ἀγαθοσύνη: «Ἔ, μόλις θὰ εὐκαιρήσει ὁ ἀδελφός, θὰ ἔλθει πάλι».

Ἐνας ἄλλος πνευματικός γέροντας πού ζοῦσε σὲ μιὰ ἐρημικὴ σκῆπη ἀντιμετώπιζε τὴν ἐξῆς δυσκολία: Ἐξω ἀπὸ τὴν καλύβη μόνιμα κάτι ζωηρὰ τσοπανόπουλα ἔβοσκαν τὰ κοπάδια τους καὶ φωνασκοῦσαν, γεγονός πού ἐνοχλοῦσε τὸν ἡσυχαστή. Ὅσοι τὸν ἐπισκέπτονταν ἀποροῦσαν μὲ τὴν ἀνοχή πού ἔδειχνε ὁ γέροντας στὰ ἄτακτα παιδιά. Ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε:

«Εἶναι καιρὸς τώρα πού ἔχω ἀποφασίσει νὰ τὰ μαλώσω καὶ νὰ τὰ διώξω. Κάθε φορὰ ὅμως ἀναβάλλω, γιατί λέω στὸν ἑαυτό μου: Ἄν τόσο μικρὴ ἐνόχληση δὲν ἀνέχομαι, πῶς θὰ σηκώσω ἓνα πιὸ μεγάλο πειρασμό; Ἐτσι συνηθίζω νὰ δέχομαι εὐχαρίστως τὶς μικροδοκιμασίες πού μοῦ στέλνει ὁ Θεός».

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς μακαρίας ἀνεξικακίας εἶναι τὸ νὰ γίνονται δεκτὲς οἱ ἀτιμίες μὲ ἐσωτερικὴ πικρία καὶ ὀδύνη. Τὸ μέσον, ν' ἀντιμετωπίζονται χωρὶς λύπη. Καὶ τὸ τέλος, εἴαν ὑπάρχει τέλος, νὰ θεωροῦνται ὡς ἔπαινοι. Χαῖρε ὁ πρῶτος. Ἐνδυναμώσου ὁ δεύτερος. Ὁ τρίτος ὅμως εἶσαι μακάριος, διότι ἀγάλλεσαι ἐν Κυρίῳ. Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ἀνεξικακία εἰρηνεύει ἐσωτερικά. Ὁ ὅσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς λέγει ὅτι ἡ ψυχὴ του ἔχει εἰρήνη μὲ τὸ Θεό, ὅταν εἰρηνεύει μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κι ἄς παθαίνει πολλὰ κακὰ ἀπὸ αὐτούς. Γιατί μὲ τὴν ἀνεξικακία δὲν ταρασσεται διόλου, ἀλλὰ ὅλα τὰ δέχεται, θέλει τὸ καλὸ ὅλων καὶ ἀγαπάει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ Θεὸ καὶ γιατί ὅλοι ἔχουμε τὴν ἴδια φύση. Καὶ γιὰ τοὺς ἀπίστους, πού βαδίζουν τὸ δρόμο τῆς ἀπώλειας, θρηνεῖ, ὅπως ἔκαναν ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι. ἐνῶ γιὰ τοὺς πιστοὺς προσεύχεται καὶ κοπιάζει. Ἐτσι ἀποκτάει τὴν εἰρήνη τῶν λογισμῶν καὶ ζεῖ νοερὰ μέσα στὴ θεωρία καὶ στὴν καθαρὴ προσευχὴ πρὸς τὸ Θεό.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ

Ὁ Γέροντας μετὰ τὴν πρωινὴ ἀκολουθία μὲ πῆρε στὸ γραφεῖο του γιὰ νὰ πιοῦμε τὸν καφέ. Ἀρχίσαμε τὴ συζήτηση γιὰ τὴν ὑπομονή, πού ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ὁ Γέροντας εἶπε:

— Ἡ πνευματικὴ ζωὴ θέλει ὑπομονή. Κανένας δὲν πρόκειται χωρὶς αὐτή. Ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγει ὅτι ἡ ὑπομονὴ παράγει «ἔργον τέλειον», δηλ. ὀλοκληρώνει καὶ τελειοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο ὥστε νὰ μὴ τοῦ λείπει τίποτε. Πρόκειται γιὰ μιὰ σπουδαία ἀρετὴ, ἡ ὁποία δυστυχῶς εἶναι δυσεύρετη στοὺς σημερινοὺς χριστιανοὺς.

— Οἱ ἄνθρωποι, Γέροντα, βαδίζουν πιά μὲ ὑπολογισμοὺς, χρονοδιαγράμματα καὶ λογικὰ συμπεράσματα. Δὲν εἶναι πρόσφορο τὸ ἔδαφος γιὰ ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ ὑπομονή.

— Ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι «σπίτι τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ὑπομονή, ἐπειδὴ μέσα σ' αὐτὴν ζεῖ ἐξασφαλισμένη» καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος νὰ προσπαθεῖ γιὰ τὴν ἀπόκτηση καὶ διατήρησή της. Προϋπόθεση τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἡ βαθιὰ καὶ ἀκλόνητη πίστη. Αὐτὸ ὅμως τὸ θεμέλιο πρέπει νὰ στηριχτεῖ στὸ βράχο τῆς ὑπομονῆς γιὰ νὰ εἶναι ἀσφαλές. Μετὰ ὁ ἔμπειρος πνευματικὸς οἰκοδόμος χτίζει σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ διάκριση, «βάζοντας συνεχῶς λάσπη ἀπὸ τὴ γῆ τῆς ταπεινώσεως, γιὰ νὰ δένει τὴ μιὰ πέτρα μὲ τὴν ἄλλη, δηλ. τὴ μιὰ ἀρετὴ μὲ τὴν ἄλλη, μέχρις ὅτου τοποθετηθεῖ ἡ στέγη, δηλ. ἡ τέλεια ἀγάπη», ὅπως ἀναφέρει ὁ ὁσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς στὴ Φιλοκαλία.

Ἡ ὑπομονὴ περιέχει καὶ ἄλλες ἀρετές. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης τὴν ὀνομάζει «βασίλισσα τῶν ἀρετῶν καὶ θεμέλιο τῶν πνευματικῶν κατορθωμάτων. Αὐτὴ εἶναι ἡ

εἰρήνη στὸν πόλεμο, ἡ γαλήνη στὴν τρικυμία, ἡ ἀκλόνητη θεμελίωση ἐκείνων πού τὴν κατόρθωσαν». Καὶ συμπληρώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ὅτι «τέρμα τῆς ὑπομονῆς εἶναι νὰ ζεῖ κανεὶς σὲ θλίψη καὶ νὰ θεωρεῖ ὅτι ἔχει ἄνεση». Ἐνῶ ὁ ὅσιος Θαλάσσιος ὁ Λίβυος λέγει ὅτι «ὑπομονὴ εἶναι ἡ φιλοπονία τῆς ψυχῆς· καὶ ὅπου ὑπάρχει φιλοπονία, ἐξορίζεται ἡ φιληδονία». Ἡ ὑπομονὴ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ὅσο αὐξάνεται ἡ δεύτερη, τόσο σταθεροποιεῖται ἡ πρώτη. Ἡ πίστη στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπο νὰ υπομένει τὰ λυπηρὰ πού τοῦ συμβαίνουν.

—Θὰ ἤθελα, Γέροντα, νὰ μοῦ πεῖς κάτι γιὰ τοὺς θαυμαστοὺς ἐργάτες τῆς ὑπομονῆς, οἱ ὁποῖοι δέχονται μὲ δοξολογία τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς ποικίλες θλίψεις τῆς ζωῆς.

—Δὲν ὑπάρχουν λόγια γιὰ νὰ περιγράψω αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Φοβᾶμαι πὼς θὰ τοὺς ἀδικήσω. Ἀλλὰ ἄς ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμία σου τὸ κατὰ δύναμη. Ὅσοι ἔχουν τὴν ὑπομονὴ δὲ γογγύζουν στὸν πόνο, δὲν ἀπελπίζονται στὸ πένθος, δὲν κλονίζονται στὶς ποικίλες ἀποτυχίες. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ παίρνουν πνευματικὴ ὠφέλεια. Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι εὐχαριστοῦνται σ' αὐτὲς τὶς ἀνεπιθύμητες καταστάσεις. Γνωρίζουν ὅμως νὰ τὶς ἀντιμετωπίζουν θεοφιλῶς. Προσεύχονται στὸ Θεὸ χωρὶς ν' ἀπελπίζονται. Δέχονται μὲ χαρὰ τὶς ἐπεμβάσεις τῆς θείας Πρόνοιας στὴ ζωὴ τους. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀντιμετωπίζουν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς πού ὑποφέρουν, εἴτε αὐτοὶ εἶναι συγγενεῖς καὶ γνωστοὶ εἴτε εἶναι ἄγνωστοι. Μοιράζονται τὸν πόνο τους, τὴν ἀγωνία τους, τὸ μαρτύριό τους.

Στὸ Γεροντικὸ βλέπουμε θαυμαστοὺς ἐργάτες τῆς ὑπομονῆς. Μένουμε κατάπληκτοι ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀσκήθησαν στὴν ὑπομονή. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἐρήμου, οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦσαν τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς θλίψεις γιὰ νὰ δοκιμάζονται στὸ καμίνι τῆς ὑπομονῆς.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περίπτωση τοῦ ἐρημίτη ἐκείνου πού εἶχε βάλει κανόνα στὸν ἑαυτό του νὰ μὴ πιεῖ

νερό σαράντα μέρες. Δεν άρκοῦσε μόνο αὐτό. Ὅταν ἔκανε ἀφόρητη ζέστη καὶ ἡ δίψα τοῦ φλόγιζε τὰ σπλάγχνα, ἔπλενε τὸ ποτήρι του, τὸ γέμιζε μέχρι ἐπάνω κρυστάλλινο νερό ἀπὸ τὴν πηγὴ καὶ τὸ ἄφηνε ἀπέναντί του. Κάποτε τὸν ρώτησε ἕνας γείτονάς του μοναχὸς γιατί τὸ κάνει αὐτὸ καὶ τοῦ ἀπάντησε μὲ ταπεινὸ τρόπο: «Γιὰ ν' ἀσκηθῶ στὴν ὑπομονή». Γιὰ τὸ γενναῖο ἐρημίτη ἡ ὑπομονὴ ἦταν τὸ θεμέλιο τῆς ἀσκητικῆς του ζωῆς.

Ἐνας ἄλλος μοναχὸς ἐπὶ ἐννιά χρόνια βασανιζόταν ἀπὸ τὸ λογισμὸ πὺ τοῦ ἔλεγε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Κάθε βράδυ μάζευε τὰ ροῦχα του καὶ ἔλεγε στὸν ἑαυτό του: «Αὔριο χωρὶς ἀναβολὴ φεύγω». Ὅταν ξημέρωνε, σκεφτόταν: «Ἄς κάνω καὶ σήμερα ὑπομονὴ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ αὔριο φεύγω». Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀγωνίστηκε σκληρὰ καὶ δὲ νικήθηκε ἀπὸ τὸ λογισμὸ του. Τελικὰ ὁ Κύριος γιὰ βράβευσή του τοῦ πῆρε τὸν πειρασμό.

Τὸν ὑπομονετικὸ ἄνθρωπο δὲν τὸν ἐγκαταλείπει ὁ Θεός. Ἐκεῖνος πὺ δέχεται τὶς δοκιμασίες μ' εὐχαριστία δὲν εἶναι μόνος. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲ τὸν βοηθήσει εἴτε μὲ ἄνθρωπο εἴτε καὶ μὲ ἄγγελο ἀκόμη. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν βαδύγερο ἐκεῖνον ἐρημίτη πὺ εἶχε ἀρρωστήσει βαριά καὶ δὲν εἶχε κανέναν νὰ τὸν περιποιηθεῖ. Μὲ μεγάλη δυσκολία ἐτοίμαζε τὸ φαγητό του καὶ εὐχαριστοῦσε τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἀσθένεια. Πέρασε ὀλόκληρος μῆνας καὶ δὲ βρέθηκε οὔτε ἕνας νὰ τοῦ χτυπήσει τὴν πόρτα καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίσει. Εἶδε ὁ Θεὸς τὴν ὑπομονὴ του καὶ τοῦ ἔστειλε ἕναν ἄγγελο νὰ τὸν ὑπηρετεῖ. Μέσα στὸ ἀσκητήριό του ὁ ἐρημίτης εἶχε ἐξασφαλίσει τὴ θεία βοήθεια. Ὁ ἄγγελος γίνεται ὑπηρετῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀγαθότατο καὶ ἐνάρετο ἀσκητὴ στέλνει τὸν ἄγγελο, γιατί δὲ θέλει νὰ πέσει στὴν ἀπόγνωση καὶ τὸ γογγυσμὸ ὁ ὑπομονετικὸς ἐργάτης τῆς ὑπομονῆς. Στὸ μεταξὺ οἱ ἀδελφοὶ θυμήθηκαν τὸ γέρο ἐρημίτη καὶ πῆγαν στὴν καλύβη του νὰ δοῦν τί κάνει. Μόλις χτύπησαν τὴν πόρτα, ὁ ἄγγελος ἔφυγε καὶ ὁ ἐρημίτης ἀνησυχώντας τοὺς εἶπε: «Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ φύγετε, ἀδελφοί μου». Ἐκεῖνοι ἐπέμεναν καὶ ἄνοιξαν

μέ τῆ βία. Περίεργοι καθὼς ἦταν ρώτησαν τὸ γέροντα νὰ πληροφορηθοῦν τί εἶχε πάθει. Τότε ἀναγκάστηκε ν' ἀποκαλύψει: «Τριάντα μέρες βασανίζομαι ὀλομόναχος καὶ δὲ σκέφτηκε κανεὶς νὰ ἔλθει νὰ με δεῖ. Ὁ Κύριός μου ἔστειλε ἄγγελο νὰ με συντροφεύει. Τώρα ἤρθατε σεῖς καὶ διώξατε τὸν ἄγγελο». Καὶ καθὼς ἔλεγε αὐτὰ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ.

Ἄς κλείσουμε, ἀδελφέ μου, τὸ τελευταῖο μας θέμα. Οἱ Πατέρες λένε ὅτι ἡ ὑπομονὴ πρέπει νὰ γίνεῖ στὸν ἄνθρωπο ἔξῃ. Αὐτὸ πετυχαίνεται μὲ πολὺ κόπο, μετὰ ἀπὸ ἄσκησιν καὶ ἐγκράτεια. Χωρὶς ὑπομονὴ δὲ βρίσκει κανεὶς ἀνάπαυση. Πάντα δὲ διατρέχει πνευματικούς κινδύνους. Ἐνῶ μὲ συντροφο τὴν ὑπομονὴ «δὲ ἐξαντλεῖ τὴν πονηρὴ δύναμη τοῦ διαβόλου» καὶ δὲ καταπολεμᾷ τὴν ἀπόγνωσιν, ἡ ὁποία θανατώνει τὴν ψυχὴ. Ὁ ὅσιος Θαλάσσιος συμβουλεύει νὰ ἔχουμε ὑπομονὴ στὰ λυπηρὰ καὶ ὀδυνηρὰ πού μᾶς στέλνονται, γιατί μὲ αὐτὰ μᾶς καθαρίζει ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ ὅσιος Ἀρσένιος σ' ἐρώτησιν πού τοῦ ἔκανε ὁ ἀββὰς Μάρκος, γιατί οἱ περισσότεροὶ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοὶ φεύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ πολλὰς θλίψεις καὶ στερήσεις, ἀπάντησε: «Οἱ θλίψεις γιὰ ἐκείνους πού τὶς δέχονται μὲ ὑπομονὴ εἶναι ἀλάτι πού προλαβαίνει τὴ σήψιν τῆς ἀμαρτίας καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ παρουσιάζονται στὸν οὐρανὸ καθαροί».

Μὲ συγκίνηση εὐχαρίστησα τὸ Γέροντα γιὰ τὴν δεκαπενθήμερη φιλοξενία στὸ μοναστήρι του. Τὸν διαβεβαίωσα ὅτι δὲ τὸν ἐπισκεφθῶ πολὺ σύντομα, γιὰ νὰ συνεχίσω τὶς τόσο ἐποικοδομητικὰ συζητήσεις μαζί του. Μοῦ ἔδωσε τὴν εὐχὴ του καὶ βγῆκα ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Ἀπὸ τὸν κῆπο ἀνέβηκε καὶ ὁ κατανυκτικὸς ἀδελφὸς Πανάρετος νὰ με χαιρετήσῃ. Πῆρα τὸ δρόμον τῆς ἐπιστροφῆς στενοχωρημένος, γιατί ἄφηνα πίσω μου τὸν ἁγιασμένον τόπον τῆς ἱερῆς ἡσυχίας, ἀλλὰ καὶ βαθιὰ ἱκανοποιημένος, γιατί στὸ σημειωματάριό μου εἶχα ἀποδησαυρίσει τοὺς πνευματικούς λόγους ἐνὸς συγχρόνου Γέροντος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄. ΣΤΟ ΕΡΗΜΙΚΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄. ΔΙΨΑ ΘΕΟΥ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄. Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΗΣΥΧΙΑΣ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄. ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΤΗΣ ΑΩΜΗΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄. Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄. ΣΤΗΝ ΗΣΥΧΙΑ ΤΟΥ ΚΕΛΙΟΥ ΜΟΥ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄. Ο ΚΑΛΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΣ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄. ΟΙ ΘΕΟΦΩΤΙΣΤΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄. Η ΠΡΟΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄. ΠΡΑΞΗ ΘΕΩΡΙΑΣ ΕΠΙΒΑΣΗ	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΑΚΟΗΣ	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄. ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΔ΄. Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ΄. ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ	123
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	127
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ	128

ΆΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΕΚ ΚΟΝΙΤΣΗΣ, 1979, σελ. 48.
2. Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΟΜΙΟΥ ΚΟΝΙΤΣΗΣ, 1980, σελ. 48.
3. Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΑΚΡΑΛΕΞΗ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 1982, σελ. 8.
4. ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 1983, σελ. 52.
5. ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ, 1984, σελ. 72.
6. ΤΟ ΛΙΣΚΑΤΣΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ, 1985, σελ. 114.
7. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ, 1987, σ. 96.
8. ΑΘΩΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1988, σελ. 112.

(Όλα τὰ ἀνωτέρω βιβλία διατίθενται ἀπὸ τὸ συγγραφέα
στὴ διεύθυνση:
441 00 ΚΟΝΙΤΣΑ - Τηλ. 0655 - 22 788).

55724

KON